

A large field of white flowers, likely a clover field, is shown in the foreground and middle ground. In the background, a sprinkler system is active, spraying water over the field. The landscape includes a line of trees and distant hills under a clear blue sky.

Totalkalkylen for jordbruket

Jordbrukets totalregnskap 2016 og 2017
Budsjett 2018

AVGITT JUNI 2018

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO er sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket

Årlig utkommer:

«Totalkalkylen for jordbruket» (Jordbrukets totalregnskap og budsjett)

«Referansebruksberegninger»

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken»

«Volum- og prisindeksar for jordbruket» som ligger på:

http://nilf.no/statistikk/Volum-_og_prisindeksar

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

Totalkalkylen for jordbruket

Jordbrukets totalregnskap 2016 og 2017
Budsjett 2018

AVGITT
JUNI 2018

Forord

Årets totalkalkyle for jordbruket omfatter beregninger for revidert regnskap 2016, foreløpig regnskap 2017 og budsjett for 2018. I tabellform er det også tatt med resultater for beregningene for enkelte år tilbake til 1959.

Beregningene til utredning nr. 1 til jordbruksforhandlerne danner grunnlaget for totalkalkylepublikasjonen. Disse ble avsluttet 12 april og bygger på data som var kjent på beregningstidspunktet, men er inkl. resultatene fra jordbruksoppkjøret i 2018.

Datamaterialet til jordbrukets totalregnskap og totalbudsjett ligger ajourført på elektronisk form tilbake til 1959. Disse tallseriene er lagt ut på NIBIOs nettsider (<http://www.nibio.no>).

Det presenteres også normaliserte regnskapstall. De normaliserte regnskapstallene er basert på totalkalkylens tallserier, men seriene er justert til normalårsnivå for avlinger, priser mv. Normaliserte regnskapstall gir et bedre grunnlag for vurdering av de mer varige endringer i jordbruket. Etter 1993 er de normaliserte regnskaper brukt til å bedømme inntektsutviklingen i jordbrukssektoren i forbindelse med jordbruksforhandlingene.

Knut Børve

Oddmund Hjukse

Innholdsfortegnelse

	Side
1 KORT OM BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET	7
1.1 Mandat og arbeidsområder	7
1.2 Budsjettnemndens sammensetning	9
1.3 Sekretariat	9
2 GRUNNLAG FOR TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET	11
2.1 Prinsipper	11
2.2 Produksjonsgrunnlaget	12
2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket	12
2.2.2 Areal og avlinger	15
2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen	22
2.3 Jordbruksavtalen – priser	25
2.4 Prisutvikling kostnader	25
2.5 Etterspørselen etter matvarer	27
2.6 Produktivitet	27
3 INNTEKTER	31
3.1 Innledning	31
3.2 Planteproduksjon	32
3.2.1 Korn, erter og oljefrø	32
3.2.2 Poteter	37
3.2.3 Hagebruksprodukter	39
3.3 Husdyrproduksjoner	49
3.3.1 Melk	49
3.3.2 Kjøtt	55
3.3.3 Egg	63
3.3.4 Pelsdyr	65
3.3.5 Andre husdyrproduksjoner	65
3.4 Andre inntekter	66
3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer	66
3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer	67
3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler	68
3.5.1 Endringer i buskapsverdien	68
3.5.2 Medlemsbonus	68
3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler	69
4 DIREKTE TILSKUDD	71
4.1 Oppsummering	71
4.2 Generelt	72
4.2.1 Regnskapsårene	72
4.2.2 Budsjettåret	73
4.3 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond	73
4.4 Tilskudd til erstatninger m.m.	77
4.5 Direkte tilskudd (underpost)	77
4.6 Utviklingstiltak	79
4.7 Velferdsordninger	79
4.8 Ordninger utenom jordbruksavtalen	81
4.8.1 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer	81
4.8.2 Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser	81
4.8.3 Erstatninger for rovviltskader	81

4.8.4	Driftsplanlegging	82
5	KOSTNADER	83
5.1	Innledning	83
5.2	Ikke-varige kostnader	86
5.2.1	Handelsgjødsel og kalk	86
5.2.2	Innkjøpt fôr	90
5.2.3	Såfrø og planter	91
5.2.4	Energi og smøremidler	92
5.2.5	Andre kostnader	93
5.2.6	Vedlikehold	94
5.3	Leasing	95
5.4	Investeringer og kapitalslit	96
5.4.1	Innledning	96
5.4.2	Bruttoinvesteringer	97
5.4.3	Kapitalslit	102
5.4.4	Bokført kapital	103
5.5	Rentekostnader på lånt kapital	104
6	DET ØKONOMISKE RESULTAT	107
6.1	Innledning	107
6.2	Totalkalkylen og skatt	108
6.3	Vederlag til arbeid og kapital	109
6.4	Vederlag til arbeid og egenkapital	111
6.5	Justeringer av tidligere serier	111
7	NORMALISERTE REGNSKAPER	113
7.1	Innledning	113
7.2	Prinsippene for normaliseringen	114
7.2.1	Planteproduksjonen	114
7.2.2	Husdyrproduksjonen	116
7.2.3	Kostnader	116
7.2.4	Direkte tilskudd	116
7.2.5	Leasing	116
7.2.6	Renter på lånt kapital	117
7.3	Resultater av beregningene	118
8	BUDSJETTOVERFØRINGER TIL JORDBRUKET	125
	VEDLEGG	131

Vedlegg

Vedlegg I: INNTEKTER

Vedleggstabell	1.1	Korn, erter og oljefrø
- ” -	1.2	Poteter
- ” -	1.3	Hagebruksprodukter
- ” -	1.4	Andre planteprodukter
- ” -	1.5	Melk
- ” -	1.6	Kjøtt
- ” -	1.7	Egg
- ” -	1.8	Ull
- ” -	1.9	Pelsdyr
- ” -	1.10	Andre husdyrproduksjoner
- ” -	1.11	Kjøreinntekter mv.
- ” -	1.12	Arbeidsinntekter ved investeringer
- ” -	1.13	Endringer i buskapsverdien
- ” -	1.14	Medlemsbonus

Vedlegg II DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

Vedleggstabell	2.1	Direkte tilskudd
----------------	-----	------------------

Vedlegg III: KOSTNADER

Vedleggstabell	3.1	Handelsgjødsel og kalk
- ” -	3.2	Innkjøpt kraftfôr
- ” -	3.3	Annet innkjøpt fôr
- ” -	3.4	Såfrø og planter
- ” -	3.5	Energi og smøremidler
- ” -	3.6	Andre kostnader
- ” -	3.7	Vedlikehold
- ” -	3.8	Leasing av maskiner
- ” -	3.9	Kapitalslit
- ” -	3.10	Realrente. Lånt kapital
- ” -	3.11	Bruttoinvesteringer. Løpende priser
- ” -	3.12	Bruttoinvesteringer. Faste priser
- ” -	3.13.1	Bokført kapital etter historisk kost
- ” -	3.13.2	Bokført kapital etter prisjustert saldo
- ” -	3.14.1	Arbeidsforbruk, timeverk
- ” -	3.14.2	Arbeidsforbruk, årsverk

Vedlegg IV:	AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN	
Vedleggstabell	4.1	Areal, avling og bruken av avlingen
- ” -	4.2	Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster
Vedlegg V:	HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON	
Vedleggstabell	5.1	Husdyrstatus
- ” -	5.2	Utviklingen i husdyrproduksjonen til salg og hjemme- forbruk fra 1959
Vedlegg VI:	FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV	
Vedleggstabell	6.1	Fôrtilgang i alt
- ” -	6.2	Fôrtilgang. Kraftfôr
- ” -	6.3	Fôrbehov

STANDARD BETEGNELSER SOM ER ANVENDT I TABELLENE:

Tall forekommer ikke	.
Oppgave mangler	..
Null	-
Mindre enn en halv av den brukte enhet	o eller o,o
Foreløpige tall	*
Anslag (budsjett)	**

Sammendrag

Tabell 1 viser hovedresultater fra totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 1 Resultater etter normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						Før avt.	E. avt.
Sum produksjonsinntekter	29 359	30 846	32 782	34 085	34 251	34 220	34 477
+ Direkte tilskudd	10 610	10 765	10 750	10 502	10 263	10 779	10 614
= Totale inntekter inklusive direkte tilskudd (A)	39 969	41 611	43 532	44 587	44 514	44 998	45 092
Sum ikke-varige produksjonsmidler	18 665	19 552	20 045	20 605	20 712	21 386	21 387
+ Sum kapitalkostnader	7 523	7 683	7 887	8 247	8 565	8 844	8 844
= Sum kostnader eksklusive realrentekostnad (B)	26 188	27 235	27 932	28 852	29 277	30 231	30 231
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	13 781	14 376	15 600	15 735	15 237	14 768	14 860
- Realrente på lånt kapital (C)	1 432	1 332	833	310	342	459	459
Vederlag til arbeid og egenkapital (A-B-C)	12 349	13 043	14 767	15 425	14 895	14 309	14 401
Antall årsverk	48 100	47 100	46 000	45 000	44 100	43 200	43 200
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	256 700	276 900	321 000	342 800	337 800	331 200	333 400
Endring per årsverk, kr	-2 200	20 200	44 100	21 800	-5 000	-6 600	-4 400
Endring per årsverk, prosent	-0,8	7,9	15,9	6,8	-1,5	-2,0	-1,3
Inntektseffekt per årsverk av jordbruksfradraget, kr	30 700	29 000	29 700	26 600	25 100	23 700	23 900
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive effekt av jordbruksfradraget, kr	287 400	305 900	350 700	369 400	362 900	354 900	357 300
Endring per årsverk, kr	-2 400	18 500	44 800	18 700	-6 500	-8 000	-5 600
Endring per årsverk, prosent	-0,8	6,4	14,6	5,3	-1,8	-2,2	-1,5

* Foreløpig regnskap ** Budsjett

1) De seks nederste linjene er ikke i mill. kroner

Generelt

Totalkalkylen for jordbruket, inkludert det normaliserte regnskapet, utarbeides årlig av Budsjettnemnda for jordbruket. Totalkalkylen viser totalverdiene som skapes i norsk jordbruk ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer. Seriene i Totalkalkylen går tilbake til 1959.

På grunnlag av produksjonsinntekter, kostnader og budsjettoverføringer beregnes ulike resultatmål i jordbruket. Videre tallfestes antall jordbruksbedrifter, arbeidsforbruket, areal og avlinger, husdyrbestander og husdyrytelser.

Fordi beregningene skal vise det økonomiske resultatet for jordbrukssektoren, holdes intern omsetning utenfor. Dette gjelder kjøp og salg innen sektoren av for eksempel fôr, dyr og maskintjenester. Leie/bortleie av jord, regnes også som intern omsetning. Bruk av jordbrukets maskiner utenfor jordbruket, inntektsføres som kjøreinntekter. Arbeidsforbruket som registreres i Totalkalkylen er alt arbeid utført i jordbrukssektoren, uavhengig av hvem som utfører arbeidet.

Fra 1993 har totalkalkylens normaliserte regnskap blitt lagt til grunn i jordbruksforhandlingene ved vurdering av inntektsutviklingen. Dessuten danner den grunnlag for beregninger i nasjonalregnskap og nasjonalbudsjett. Også i matvareforbruksberegninger, i statistikk til internasjonale organisasjoner og gjennom forskning og utredninger gjøres det bruk av Totalkalkylen.

Resultater for regnskapsårene og budsjettåret

Det primære resultatmålet som nyttes i Totalkalkylen er «vederlag til arbeid og egenkapital». Resultatmålet uttrykker hva som er igjen til godtgjøring av all arbeidsinnsats, medregnet leid arbeid, og egenkapital innsatt i drifta. Beregningen skjer ved at alle kostnader, inkludert renter på lånt kapital, blir trukket fra produksjonsinntekter og tilskudd.

Totalkalkylen beregnes før skatt. I resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital» er derfor ikke inntektsvirkningen av skattemessig fradrag i positiv næringsinntekt fra jordbruket regnet inn. Dette fradraget ble innført med virkning fra og med inntektsåret 2000. Budsjettnemnda beregner den inntektsmessige virkningen av jordbruksfradraget, som en separat operasjon ved siden av totalkalkylen. Etter at endringene ved jordbruksoppjøret i 2018 er regnet inn, er verdien av fradraget beregnet til 23 900 kr per årsverk. I jordbruksforhandlingene er det resultatmålet inklusive inntektsverdien av jordbruksfradraget som benyttes.

Resultater etter normalisert regnskap

Det normaliserte regnskapet skal vise utviklingen i jordbruket ved «normale» forhold, hvor det blant annet forutsettes normalårsavlinger i planteproduksjonen. Avlingsvariasjoner som skyldes forskjeller i værforhold fra år til år kommer til syne i det registrerte regnskapet mens dette jevnes ut i det normaliserte regnskapet. I tillegg normaliseres prisene i grøntsektoren. Også enkelte kostnader som kan variere sterkt mellom år, eksempelvis realrentekostnaden, er normalisert.

Regnet per årsverk sank vederlaget til arbeid og egenkapital fra 2016 til 2017 ifølge det normaliserte regnskapet med 5 000 kr, fra 342 800 kr til 337 800 kr. Etter at jordbruksoppjøret 2018 er innregnet er det regnet med at vederlaget i budsjettåret 2018 går ned med i alt 494 mill. kr. Pr. årsverk vil det si en nedgang på 4 400 kr til 333 400 kr. Jordbruksoppjøret 2018 gjelder i hovedsak endringer for kalenderåret 2019, men har også virkning i 2018 på grunn av endringer i målpriser fra 1. juli 2018 samt omdisponeringer og overføringer i budsjettet.

Resultater etter registrert regnskap

Registrert regnskap viser det faktiske regnskapet for jordbruket hvert enkelt år. Resultatene kan svinge betydelig fra år til år, eksempelvis på grunn av at værforholdene påvirker mengder og kvalitet på avlingene. Dessuten blir prisene påvirket av markedsforholdene.

Vederlaget til arbeid og egenkapital gikk ned med 1 924 mill. kr, til 14 579 mill. kr i 2017. En mye sterkere nedgang enn i normalisert regnskap skyldes først og fremst en økt realrentekostnad på over 1 mrd. kr og lavere inntekter fra planteproduksjonen, særlig for korn.

I 2018 går vederlaget til arbeid og egenkapital ned med 533 mill. kr. Da er endringer i priser og tilskudd fra jordbruksoppjøret i 2018 innregnet.

Inntekter i normalisert regnskap

Tabell 2 viser et sammendrag av inntektene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 2 Inntektssammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						Før avt.	E. avt.
Korn, erter og oljefrø	2 850	3 009	3 145	3 215	3 344	3 287	3 386
+ Poteter	646	650	719	734	782	776	823
+ Hagebruksprodukter	4 123	4 268	4 625	4 998	4 976	5 033	5 122
+ Andre planteprodukter	326	337	336	344	368	361	361
= Sum planteprodukter	7 945	8 264	8 825	9 291	9 470	9 457	9 693
Melk	8 161	8 705	9 422	9 486	9 233	9 186	9 207
+ Kjøtt	10 876	11 173	11 716	12 308	12 627	12 589	12 589
+ Egg	973	1 028	1 042	1 048	1 115	1 142	1 142
+ Ull	118	119	128	149	133	134	134
+ Pelsdyr	373	414	371	351	299	275	275
+ Andre husdyrproduksjoner	100	128	137	184	186	193	193
= Sum husdyrprodukter	20 601	21 568	22 816	23 525	23 594	23 521	23 542
Sum plante- og husdyrprodukter	28 547	29 831	31 641	32 817	33 063	32 977	33 235
Kjøreinntekter mv.	513	524	531	554	566	572	572
+ Arbeidsinnt. ved investeringer	194	199	216	248	281	283	283
= Sum andre inntekter	707	724	747	801	847	856	856
Endringer i buskapsverdien	-97	103	191	219	100	156	156
Medlemsbonus	203	189	203	248	241	231	231
Sum produksjonsinntekter	29 359	30 846	32 782	34 085	34 251	34 220	34 477
Direkte tilskudd	10 610	10 765	10 750	10 502	10 263	10 779	10 614
Totale inntekter inkl. direkte tilskudd (A)	39 969	41 611	43 532	44 587	44 514	44 998	45 092

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale inntekten i jordbruket i 2017, det vil si summen av produksjonsinntekter og tilskudd, var ifølge foreløpige tall 44 514 mill. kr. Etter at endringene ved jordbruksoppgjøret i 2018 er tatt hensyn til, er totalinntekten budsjettert til 45 092 mill. kr i 2018. Av produksjonsinntektene kommer ca. 70 prosent fra husdyrproduksjoner, med kjøtt og melk som de viktigste produktene. Produksjonsinntektene er inkl. pristilskudd som grunntilskudd og distriktstilskudd på kjøtt og melk. Innen planteproduksjonene er verdien av hagebruksprodukter størst. Hagebruksproduktene (grønnsaker, frukt, bær og blomster) står for ca. halvparten av produksjonsinntektene innen plante-produksjonen. De direkte tilskuddene, medregnet produksjonstilskuddene, utgjorde 23 prosent av totalinntekten i jordbruket i 2017.

Kostnader i normalisert regnskap

Tabell 3 viser et sammendrag av kostnadene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 3 Kostnads- og resultatsammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						Før avt.	E. avt.
Handelsgjødsel og kalk	1 613	1 718	1 802	1 877	1 584	1 721	1 721
+ Innkjøpt kraftfôr	6 773	7 057	7 198	7 276	7 418	7 642	7 662
+ Annet innkjøpt fôr	552	574	617	574	572	563	563
+ Såfrø og planter	899	931	940	1 040	1 069	1 054	1 054
+ Energi og smøremidler	2 342	2 328	2 185	2 238	2 472	2 601	2 601
+ Andre kostnader	4 575	4 858	5 013	5 247	5 231	5 436	5 417
+ Vedlikehold	1 911	2 087	2 291	2 352	2 366	2 369	2 369
Sum ikke-varige prod.midler	18 665	19 552	20 045	20 605	20 712	21 386	21 387
Leasing av maskiner	1 308	1 398	1 487	1 603	1 730	1 861	1 861
+ Kapitalslit	6 215	6 285	6 400	6 644	6 835	6 983	6 983
Sum kapitalkostnader	7 523	7 683	7 887	8 247	8 565	8 844	8 844
Sum kostn. ekskl. realrentekost. (B)	26 188	27 235	27 932	28 852	29 277	30 231	30 231
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	13 781	14 376	15 600	15 735	15 237	14 768	14 860
Realrente på lånt kapital (C)	1 432	1 332	833	310	342	459	459
Vederlag til arbeid og egenkap. (A-B-C)	12 349	13 043	14 767	15 425	14 895	14 309	14 401

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

De totale kostnadene, inkludert realrentekostnader, er beregnet til 29 619 mill. kr i 2017 (B + C i tabellen over). Kapitalslit (avskrivninger) og leasing utgjør til sammen 29 prosent av totalkostnaden. Kostnadene til innkjøpt fôr, vesentlig kraftfôr, står for 27 prosent. «Andre kostnader», som er en samlepost for en mengde ulike kostnader, utgjorde 18 prosent i 2017. Resten av totalkostnaden fordeler seg på hovedpostene «handelsgjødsel og kalk», «såfrø og planter», «energi og smøremidler», «vedlikehold», og «realrente på lånt kapital».

Utviklingen i jordbrukets produksjonsfaktorer

Arbeidsforbruk: Arbeidsforbruket for 2018 er budsjettet til 79,7 mill. timeverk, eller 43 200 årsverk à 1 845 timer. For 2016 og 2017 er antall årsverk beregnet til henholdsvis 45 000 og 44 100. Nedgangen i 2018 er budsjettet til 2,0 prosent.

Registrert jordbruksareal: Det totalt registrerte jordbruksarealet i 2017 var 6,1 prosent lavere enn det var på sitt høyeste nivå i 1998. Fra 2005 til 2013 gikk det registrerte arealet ned med 4,7 prosent. Tall fra Landbruksdirektoratet viser at innføringen av digitalt kartverk som grunnlag for arealmålingene i denne perioden, innebar en reduksjon i arealet på ca. 3,3 prosent. En kan ikke si om nedgangen skyldes mer nøyaktige målinger eller om tidligere nedgang ikke har blitt fanget opp før det nye kartverket ble tatt i bruk. Arealnedgang utenom nytt kartverk var på ca. 1,4 prosent i samme periode.

I det totale jordbruksarealet inngår også overflatedyrket jord og innmarksbeite. Slikt areal utgjør om lag 18 prosent av totalarealet i slutten av perioden, mens andelen var drøyt 10 prosent i 1989.

Investeringer: Medregnet nye leiekontrakter (leasing) er investeringene i jordbruket beregnet til 10,8 mrd. kr i 2017 mot 10,1 mrd. kr i 2016. For 2018 er det budsjettet med 10,4 mrd. kr. Bygninger sto for 48 prosent av totalinvesteringene i 2017 mens investeringer i maskiner og redskaper inkl. leasing utgjorde 47 prosent. Resten av investeringene gjelder grøfter, biler og nydyrking.

Produksjon – forbruk – markedssituasjon

Husdyrprodukter: Med unntak av årene 2011 og 2017 har meierileveransen på 2000-tallet ligget i overkant av 1 500 mill. For budsjettåret 2018 er meierileveransen prognosert til 1 489 mill. liter.

Produksjonen av kjøtt var på 351,3 mill. kg i 2017 mot 344,2 mill. kg året før. For 2018 ventes en produksjon på 352,5 mill. kg. Som følge av bl.a. redusert melkeproduksjon, har det vært en relativt stor underdekning av norsk storfekjøtt de siste årene. For svin og sau/lam er det for tiden en overproduksjon som medfører pristap og dermed inntektsnedgang.

For egg bidrar førtidsslaktning av høner til så godt som balanse i markedet.

Planteproduksjon: De siste kornårene har vært gode med avlinger godt over normalårsnivå, 12 prosent over i 2017 mens de i 2016 var 28 prosent over.

Produksjonen av norske poteter har i mange av de seinere årene ligget noe lavere enn det innenlandske forbruket. Markedsdekningen varierer med avlingene i det enkelte året. Differansen dekkes opp med import. Over tid har forbruket av matpoteter gått ned mens forbruket av bearbejdede produkter har økt en god del. Forbruket av frukt, bær og grønnsaker har økt gjennom lengre tid. Størsteparten av fruktforbruket dekkes ved import.

1 Kort om Budsjettnemnda for jordbruket

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) ble offisielt opprettet ved kongelig resolusjon av 18. juni 1948. BFJ er en fagnemnd som er sammensatt av representanter for partene i jordbruksavtalen. Fem medlemmer representerer staten, fem er fra organisasjonene i jordbruket, og to (heriblant lederen) er nøytrale.

1.1 Mandat og arbeidsområder

BFJ har som hovedoppgave å legge fram materiale som kan danne grunnlag for vurdering av den økonomiske situasjonen i jordbruket. Materialet brukes først og fremst under forhandlingene om jordbruksavtaler.

Hovedavtalen for jordbruket av 17. februar 1992, § 2–6 sier:

«BFJ skal framskaffe og bearbeide grunnlagsmateriale for forhandlinger om jordbruksavtaler, og framlegge resultatene i rapports form. Partene og organisasjonene hver for seg kan anmode BFJs sekretariat om å framskaffe eller bearbeide grunnlagsmateriale ut over det som er nevnt i første ledd, og om å foreta spesielle beregninger. Rapporter fra BFJ eller fra dennes sekretariat skal leveres uten omkostninger for den part som har anmodet om rapporten».

I St.meld. nr. 9 (2011–2012) «Landbruks- og matpolitikken» og Innst. 234 S (2011–2012) er det trukket opp retningslinjer for det materialet som BFJ skal utarbeide til jordbruksforhandlingene. Retningslinjene sier at totalregnskapet for jordbruket skal vise inntektsutviklingen i jordbruket over tid, men at vurderingene i forhandlings-sammenheng gjøres på basis av avtaleår.

Videre er det angitt at *referansebruk* skal benyttes som grunnlag for å vurdere virkemiddelbruken. Referansebrukene gjør det mulig å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner. Referansebruk er «gjennomsnitt-bruk» innenfor bestemte grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet. Referansebrukssystemet ble lagt om til jordbruksoppgjøret i 2001. Fra da av brukes driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid og kapital.

Materialet som BFJ utarbeider til jordbruksforhandlingene består av:

- Jordbrukets totalregnskap og budsjett. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.
- Referansebruksberegninger for jordbruket. Beregningene er basert på NIBIO's driftsgranskinger og brukes til å vurdere hvilke utslag et oppgjør får for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken. Resultatkontrollen viser utviklingen innenfor sentrale områder som produksjonsgrunnlag og struktur inkl. areal og arbeidsforbruk, produksjon og forbruk, matvaretrygghet og dyrevelferd og -helse, distriktpolitikk og sysselsetting, miljø- og ressursvern, inntekter og økonomiske forhold, priser, innsatsfaktorer og kostnadsutvikling, likestilling samt internasjonale rammevilkår.

BFJ foretar løpende forbedringer av forhandlingsmaterialet:

- I kapittel 6.5 er det gitt en oversikt over poster hvor tallseriene ved årets beregninger er endret bakover i tid.

BFJs sekretariat har i forbindelse med forhandlingsmaterialet blitt pålagt:

- Diverse beregninger i forbindelse med gjennomføringen av jordbruksforhandlingene. Effektene av alternative forutsetninger om priser og tiltak er beregnet ved hjelp av referansebruk. Beregningene utføres for både organisasjonene og staten.

1.2 Budsjettnemndas sammensetning

Landbruks- og matdepartementet oppnevner medlemmene for to-års perioder etter forslag fra organisasjonene og departementene. Fra 1.7.2017 til 30.6.2018 har følgende deltatt i Budsjettnemndas møter:

Medlemmer

Knut Børve, leder	Ekspedisjonssjef i Kunnskapsdepartementet
Steinar Helgen	Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Maria Finne Krekling	Seniorrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Per Arne Skjeflo	Avdelingsdirektør i Finansdepartementet
Ingeborg A. Reiersgård	Rådgiver i Finansdepartementet
Lajla Tunaal White	Seniorrådgiver i Klima- og miljødepartementet
Anne Snellingen Bye	Seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå
Ragnhild B. Elvestad	Styremedlem i Norsk Bonde- og Småbrukarlag (vara)
Olaf Godli	Generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Elin Bergerud	Styremedlem i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Anders Huus	Seniorrådgiver i Norges Bondelag
Elin Marie H. Stabbetorp	Rådgiver i Norges Bondelag
Ole Nikolai Skulberg	Direktør i Nortura, fellesrepr. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Torbjørge Kylland	Daglig leder Follo Regnskap SA, fellesrepr. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag (vara)

1.3 Sekretariat

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har ansvaret for å stille nødvendig sekretariatskapasitet til disposisjon for BFJ. Det praktiske arbeidet med sekretariatsfunksjonen i NIBIO er lagt til divisjon kart og statistikk, avdeling landbruksøkonomisk analyse. Flere av avdelingens medarbeidere har nemndas saker som sitt viktigste arbeidsområde. Andre sakkyndige medarbeidere trekkes inn i sekretariatsarbeidet etter behov.

2 Grunnlag for Totalkalkylen for jordbruket

2.1 Prinsipper

Totalkalkylen viser hvilke verdier som er skapt i hvert kalenderår ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer.

Inntektene omfatter verdien av jordbruksprodukter til salg og til bruk i produsentens egen husholdning (hjemmeforbruk). Videre inntektsføres endringer i buskapsverdien gjennom året, kjøring med jordbrukets maskiner utenfor jordbruket og verdien av eget arbeid ved investeringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking.

På kostnadssida inngår samlet forbruk av produksjonsmidler og tjenester som er levert fra andre sektorer, samt kapitalslit. Kapitalslit er slitasje på det varige produksjonsutstyret i jordbruket. Maskiner, bygninger og grøfter er eksempler på varig produksjonsutstyr.

Bruk av hjemmeavlet fôr, eget såkorn og egne settepoteter inngår i den interne omsetningen i jordbrukssektoren og blir som hovedregel verken inntekts- eller kostnadsført (nettoprinsipp). Intern omsetning av livdyr, maskiner og redskaper blir heller ikke inntekts- eller kostnadsført. Dette gjelder heller ikke leie/bortleie av jord. I de delene av Totalkalkylen hvor det er hensiktsmessig, og praktisk mulig, framgår likevel totale inntekter og totale kostnader fullt ut (bruttoføring).

Leasingavtaler i jordbruket blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Kapitalslitet er beregnet etter saldoprinsippet, med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Rentekostnaden på lånt kapital blir beregnet ved realrente. Realrenten beregnes ved at nominell rente fratrekkes prisstigningen (konsumprisendringen).

Resultatet «vederlag til arbeid og egenkapital» er samlet godtgjørelse for alt arbeid som er utført i jordbruksbedriften og egenkapitalen som brukerfamilien har satt inn i foretaket. Det skilles ikke mellom brukerfamiliens arbeid og leid arbeid. «Vederlag til arbeid og egenkapital» framkommer som differansen mellom sum inntekter (inkludert tilskudd) og sum kostnader (inkludert realrente på lånt kapital).

Beregningene av både inntekter, kostnader og arbeidsforbruk er avgrenset til jordbrukssektoren, som også omfatter hagebruk, gartneri og pelsdyrnæring. Produksjonen i villahager er holdt utenom.

Ved verdiberegningen inntektsføres all produksjon som har skjedd i kalenderåret. Alle produksjonsmidler som er satt inn i produksjonen i det aktuelle året, kostnadsføres.

For planteproduktene innebærer denne metoden at hele avlingsårets produksjon blir inntektsført, selv om omsetningen for en del av produksjonen først skjer i det påfølgende kalenderåret. Handelsgjødsel som er solgt i perioden fra 1.7 til 30.6, kostnadsføres på det kalenderåret hvor gjødselen forutsettes brukt, det vil si etter årsskiftet.

Merverdiavgift holdes utenom beregningene.

Hvert år gjøres noen justeringer av tallserier bakover i totalkalkylen. Slike endringer skyldes enten nye vurderinger eller nye og sikrere data. I kapittel 6.5 er tidligere framlagte verdiberegninger korrigert for disse justeringene.

2.2 Produksjonsgrunnlaget

2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket

Den historiske og budsjetterte utviklingen for arbeidsforbruket er vist i tabell 2.1 og i figur 2.1.

Tabell 2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2005
Mill. timeverk	594,0	404,3	265,8	194,8	152,9	117,2
Timeverk/årsverk	2 340	2 100	1 975	1 925	1 875	1 845
Årsverk i alt, 1 000 stk.	253,8	192,5	134,6	101,2	81,6	63,5
Jordbruksbedrifter, 1 000 stk.	198,3	155,0	125,3	99,4	70,7	53,0
Timer/bedrift	2 996	2 609	2 121	1 960	2 161	2 211
Årsverk/bedrift	1,28	1,24	1,07	1,02	1,15	1,20
Jordbruksareal, 1 000 daa	10 107	9 863	9 597	9 942	10 383	10 354
Daa/bedrift	51	64	77	100	147	195
Timer/daa	59	41	28	20	15	11
Årsverk/1 000 daa	25,1	19,5	14,0	10,2	7,9	6,1
		1959-69	1969-79	1979-89	1989-99	1999-2005
Årlig endring i antall årsverk		-6 100	-5 790	-3 340	-1 960	-3 020
Årlig endring i %		-2,7	-3,5	-2,8	-2,1	-4,2

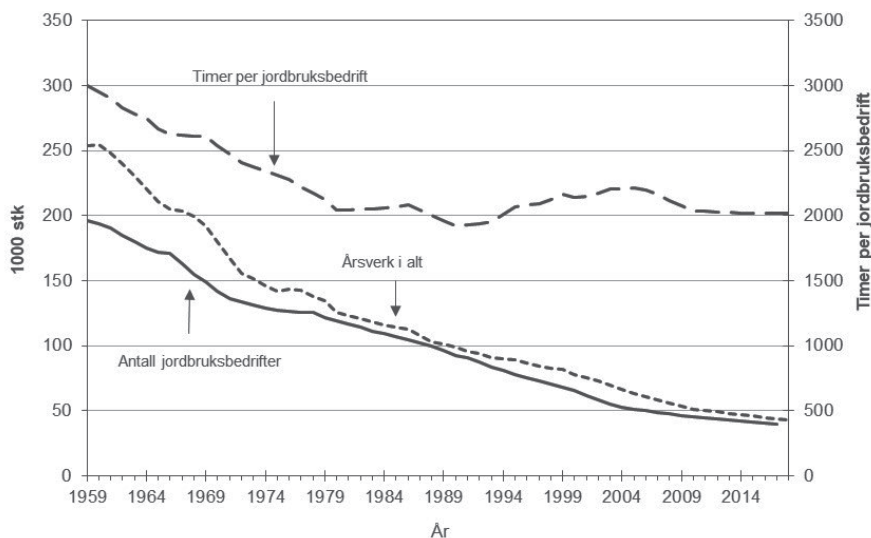
1) Gjelder driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Fra 0 daa og over f.o.m. 1999

Tabell 2.1 (forts.) Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	2010	2015	2016	2017*	2018**	2019**
Mill. timeverk	94,8	84,9	84,9	81,4	79,7	78,1
Timeverk/årsverk	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845
Årsverk i alt, 1 000 stk.	51,4	46,0	46,0	44,1	43,2	42,35
Jordbruksbedrifter, 1 000 stk.	46,6	42,0	42,0	40,4	39,5	38,7
Timer/bedrift	2 035	2 021	2 021	2 015	2 016	2 017
Årsverk/bedrift	1,10	1,10	1,10	1,09	1,09	1,09
Jordbruksareal, 1 000 daa	10 060	9 860	9 860	9 841	9 833	9 823
Daa/bedrift	216	235	235	244	249	254
Timer/daa	9	9	9	8	8	8
Årsverk/1 000 daa	5,1	4,7	4,7	4,5	4,4	4,3

	1999–10	2005–10	2010–15	2015–19
Årlig endring i antall årsverk	-2 745	-2 420	-1 080	-913
Årlig endring i %	-4,1	-4,2	-2,2	-2,1

1) Gjelder driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Fra 0 daa og over f.o.m. 1999

Timetallet i et årsverk ble endret fra 1975 til 1 875 timer i 1989, til 1 860 timer i 2001 og til 1 845 timer i 2002

Figur 2.1 Utviklingen i antall jordbruksbedrifter, årsverk i alt og timer per jordbruksbedrift

Totalkalkylens serie for arbeidsforbruket er basert på SSBs arbeidsforbrukstillinger, sist ved SSBs landbruksundersøkelse i 2016. Årsverksserien er fastsatt med basis i 1975 timer per årsverk fra 1977 og endringene i arbeidstiden i industrien for tidligere år.

Timetallet ble satt ned til 1 875 timer per årsverk fra 01.07.89, til 1860 timer for 2001 og til 1845 timer fra 2002.

Etter vedtak fra 2004 har det fom. 1999 vært regnet med en avgrensning ved beregningen av arbeidsforbruket i jordbruket for bedrifter fra 0 daa og oppover, mens det fram til 1999 ble regnet med en avgrensning fra 5 daa og oppover. Det er regnet med at dette bruddet utgjør en økning på ca. 1 100 årsverk for 1999.

Arbeidsforbruket i honningproduksjonen for bedrifter uten areal, men med minimum 25 bikuber, er inkludert da disse ble tilskuddsberettiget fra 2009. Etter oppgaver fra tellingen i 2010 er det regnet med at arbeidsforbruket for disse enhetene utgjør ca. 100 årsverk.

Arbeidsforbruket i pelsdyrholdet inngår ikke i SSBs utvalgstillinger for arbeidsforbruket i jordbruket, men ble registrert i jordbruks-/landbrukstellingene i 1999 og 2010. Arbeidsforbruket i pelsdyrholdet inngår i Totalkalkylens serie for arbeidsforbruk.

Arbeidsforbruksregistreringene i SSBs fullstendige tellinger-, som er basert på oppgaver for alle bedriftene i jordbruket, danner grunnlaget for arbeidsforbruket i Totalkalkylen. I mellomliggende år beregnes arbeidsforbruket med utgangspunkt i SSBs utvalgstillinger. Arbeidsforbruket i utvalgstillingene vil kunne ha en usikkerhet knyttet til metode for oppblåsing til totalnivå.

For årene 2017 til 2019 har nemnda anslått en nedgang på 2,0 prosent pr. år, tilsvarende nærmere 900 årsverk pr. år.

Antall jordbruksbedrifter

Antall jordbruksbedrifter har gått nedover over lang tid, men etter hvert med avtakende takt.

For 2017 er det regnet med en nedgang på 1,8 prosent, etter en nedgang på 2,1 prosent i 2016. I perioden 1999–2010 var det en gjennomsnittlig nedgang i antall jordbruksbedrifter på 3,7 prosent per år. For budsjettåret 2018 har BFJ regnet med en nedgang på 2,1 prosent.

For arealgruppen under 50 daa har det vært særlig store endringer. Dette har sammenheng med at gruppen består av uensartede type produksjoner/bedrifter som samtidig er særlig påvirket av endringer i regelverk, eks. for samdrifter og mulighet for kvoteleie i melkeproduksjonen.

Med unntak av gruppen over 500 daa og til dels gruppen under 50 daa jf. ovenfor, har det vært nedgang i antall bedrifter i alle størrelsesgrupper i siste ti-års periode.

Arbeidsforbruket per jordbruksbedrift

Etter 2010 har arbeidsforbruket per bedrift vært svakt avtakende og ble ved utvalgstillingen i 2016 registrert til 2 018 timer. En viss nedgang over tid har skjedd til tross for strukturrasjonalisering og utvikling mot større bedrifter og økt areal per

bedrift. Dette kan sees på bakgrunn av økte investeringer i arbeidssparende teknisk utstyr og økt teknisk framgang. Dessuten har det i perioden etter 2005 vært en sterk nedgang i andelen av bedrifter med melkeproduksjon, som er den mest arbeidskrevende driftsformen.

BFJ har regnet med omtrent uendret arbeidsforbruket per bedrift i budsjettårene.

2.2.2 Areal og avlinger

Totalareal

Tabell 2.2 Arealet fordelt på de enkelte vekster. 1 000 dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2017*	2018**	2019**
Korn og oljevekster	2 182	2 524	3 255	3 530	3 345	3 071	2 884	2 875	2 875
<i>herav hvete</i>	93	38	170	383	516	721	757	525	650
« <i>rug/rughvete</i>	11	14	17	4	27	68	83	45	50
« <i>bygg</i>	1 409	1 848	2 002	1 760	1 826	1 462	1 346	1 585	1 460
« <i>havre</i>	669	547	1 012	1 322	913	761	674	675	675
« <i>oljefrø</i>		78	53	61	64	59	24	40	40
Poteter	553	346	223	193	149	132	117	115	115
Grovfôrvekster ¹	266	278	333	408	317	119	96	95	95
Grønnsaker ²	54	57	57	53	46	61	72	75	75
Andre vekster ³	424	461	279	223	138	153	146	145	145
Sum åker/hage	3 479	3 667	4 147	4 401	3 995	3 536	3 314	3 305	3 305
Eng og beite på fulldyrket jord	4 864	4 602	4 211	4 445	4 876	4 766	4 732	4 725	4 710
Fulldyrket jord i drift	8 343	8 269	8 358	8 846	8 871	8 302	8 046	8 030	8 015
Endring fra året før	1	-72	292	185	-184	-93	-36	-16	-15
Omdisp. dyrka jord ⁴	..	17	8	11	15	7	6
Eng og beite på overflatedyrket jord	1 764	1 594	1 239	1 096	1 511	1 758	1 804	1 800	1 800
Jordbruksareal i drift i alt	10 107	9 863	9 597	9 942	10 382	10 060	9 850	9 830	9 815

1) Rotvekster og grønnefôrvekster. Inkl. korn til crossing fra 2002

2) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

3) Inkl. brakkareal

4) LMD-tall. SSB/Kostrå fom. 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arealoppgavene bygger på produksjonstilskuddsstatistikken, med et beregnet tillegg for bedrifter som ikke søker om produksjonstilskudd.

For 2017 er det registrert en nedgang på 36 000 daa for fulldyrket areal og en økning på 49 000 daa for ikke-fulldyrket jordbruksareal. Det totale jordbruksarealet økte med 13 000 daa i 2017. For 2018 ventes en nedgang i det samlede arealet på 20 000 da.

Omdisponering av dyrket jord

Landbruks- og matdepartementets rapporteringsrutiner for registrert omdisponering av dyrket jord ble lagt om fra 2005. Omleggingen medførte en nedgang i det arealet som registreres som omdisponert og nedgangen regnes ikke for å være reell. Før omleggingen utgjorde den registrerte omdisponeringen av dyrket jord mellom 10 000 og 15 000 daa per år, men har de siste årene vært på 6 000–7 000 daa årlig.

Nydyrking

Nydyrkingen er satt til 22 000 daa i 2016 og 2017. Samme anslag er benyttet for budsjettåret.

Tidligere dyrket jord

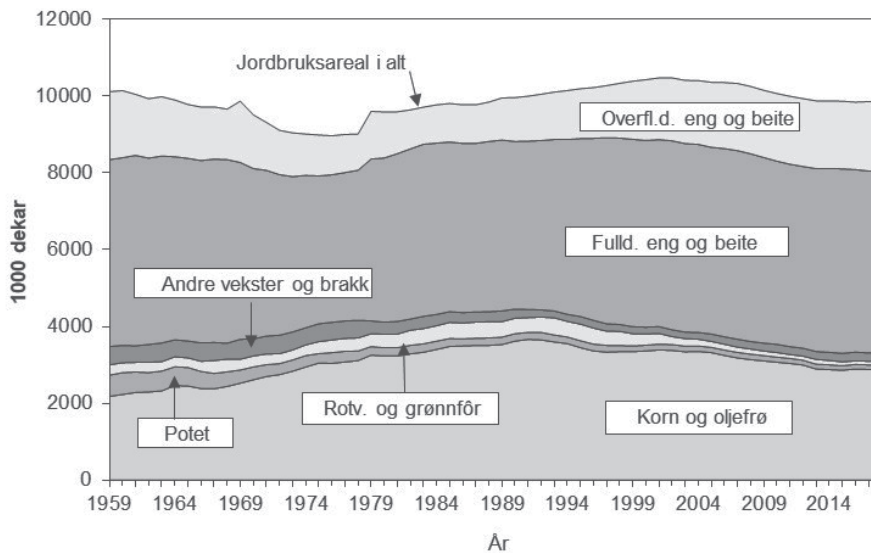
BFJ regner med at det årlig gikk ut 29 000 daa dyrket jord i perioden 1999–2010, i tillegg til registrert omdisponert dyrket areal. I tiåret før foregikk opparbeiding av tidligere dyrket jord i såpass stor utstrekning at det var en brutto *tilgang* på 4 000 daa per år utenom ordinær nydyrking.

Areal ifølge nytt kartverk

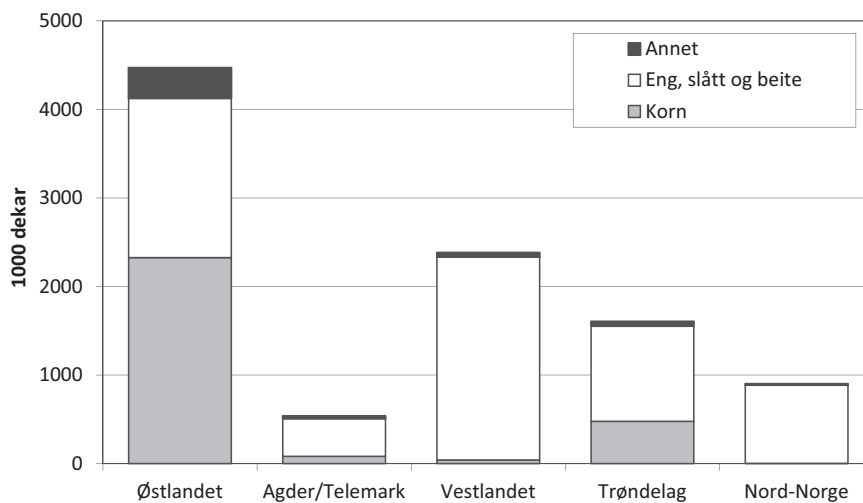
I perioden 2005–2013 ble nytt digitalt kartgrunnlag tatt i bruk som grunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Tall fra Landbruksdirektoratet viser at det nye kartverket i denne perioden innebar en reduksjon i arealet på ca. 3,3 prosent mens arealet samlet sett gikk ned 4,7 prosent. Arealnedgangen utenom nytt kartverk var dermed på ca. 1,4 prosent. En kan ikke si om nedgangen ifølge kartverket skyldes mer nøyaktige målinger eller om tidligere nedgang ikke har blitt fanget opp før det nye kartverket ble tatt i bruk.

Areal fordelt på vekster

Utviklingen i arealet fordelt på vekster samt arealfordeling på regioner er vist i tabell 2.2 og i figur 2.3.

Figur 2.2 Utviklingen i jordbruksarealet 1959–2018

Figur 2.3 Jordbruksarealet fordelt på regioner i 2017

Det totale jordbruksarealet økte så å si hvert år i perioden 1986–2001, men har deretter gått ned og er i følge statistikken 6 prosent lavere i 2016 enn i 2001. Mye av nedgangen fra 2005 er knyttet til nye arealmålinger etter at nytt digitalt kartverk er tatt i bruk, jf. ovenfor. Nedgangstrenden for åkervekstene etter 1990 ser ut til å fortsette mens eng-arealet i større grad holder seg oppe.

For budsjettåret forventer BFJ en liten nedgang i arealet av fulldyrket og ikke-fulldyrket jord. Det er dermed regnet med fortsatt reduksjon i det totale jordbruksarealet.

Kornareal

Arealet av korn og oljefrø har sunket og var 14 prosent mindre i 2017 enn i 1999.

Forskjeller i lønnsomhet, mulighetene for såing høst og vår samt overvintring, spesielt for hvete, gir endringer i arealfordelingen mellom de forskjellige kornslagene. Bla. har lavere etterspørsel fra kraftfôrindustrien har medført redusert havredyrking. Såkorn-tilgang spiller også inn.

Arealet av oljevekster ligger de fleste årene rundt 40–50 000 dekar.

Potetareal

Økende spesialisering medfører at produsenter med mer enn 100 daa nå har over 90 prosent av potetarealet. Det har vært en nedgang over flere år og potetarealet var 116 600 daa i 2017. I budsjettåret er det regnet med 115 000 dekar. Til tross for økte målpriser ved de siste jordbruksoppkjørene og noteringspriser opp mot øvre prisgrense, er det betydelig import.

Andre grovfôrvekster

Siden 1999 er arealet av andre grovfôrvekster, det vil si grønnfôr og rotvekster til fôr, redusert med nærmere 70 prosent. Årsaken er arbeidsmessige og økonomiske forhold ved dyrking av slike fôrvekster i forhold til dyrking av andre vekster, eks. gras, og innkjøpt kraftfôr.

Annet areal

Arealet av andre vekster på åker og i hage er en samlepost for en rekke forskjellige vekster, hvor også brakkareal inngår. Arealet forventes å endre seg lite i budsjettåret.

Fulldyrka eng og beite

Dette er areal hvor det dyrkes flerårige grovfôrvekster som kan fornyes ved pløying. Engarealet på fulldyrket jord økte i 1990-årene, som følge av forskyvning fra åker til eng. Etter 1999 var det fulldyrkede engarealet tilnærmet uendret, men har gått litt ned de seinere årene.

Overflatedyrket jord og innmarksbeite

Arealet av ikke-fulldyrket jord økte over flere år. Etter en kulminasjon viser arealtypen en økning igjen i 2017.

Avlinger

Avlingsnivå og avlingsutvikling er vist i tabell 2.3 og i figur 2.4. For budsjettårene forutsettes det normalårsavlinger, beregnet som en trend basert på 12 treårs glidende gjennomsnitt.

Tabell 2.3 Avlinger av forskjellige jordbruksvekster. Kg per dekar. Avlingene i forhold til normalåret (=100) i parentes

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Hvete ¹	290 (98)	394 (100)	374 (86)	445 (98)	460 (104)	463 (116)	527 (118)	485 (100)
Bygg ¹	263 (98)	324 (98)	338 (87)	342 (94)	370 (99)	461 (129)	421 (109)	410 (100)
Havre ¹	258 (97)	379 (110)	311 (87)	389 (104)	393 (107)	471 (140)	420 (111)	426 (100)
Poteter	2 037 (99)	2 028 (91)	2 424 (101)	2 561 (104)	2 517 (100)	2 927 (111)	2 689 (102)	2 701 (100)
Eng til slått	582 (93)	664 (98)	665 (93)	555 (104)	558 (90)	666 (109)	621 (97)	657 (100)
Jordbr.produkt i alt ²	(97)	(96)	(95)	(101)	(94)	(115)	(102)	(100)
Vinterkål ³	3 518 (95)	2 909 (83)	4 419 (115)	4 688 (99)	4 395 (92)	4 362 (106)	-	-
Gulrot ³	3 096 (101)	2 981 (85)	3 819 (109)	3 877 (103)	3 309 (101)	3 237 (107)	-	-
Grønnsaker i alt ³	(99)	(89)	(107)	(97)	(102)	(109)	-	-
Epler ^{3,4}	-	-	-	522	804	915	-	-
Jordbær ³	-	-	-	587	623	569	-	-
Bringebær ^{3,4}	-	-	-	588	741	725	-	-

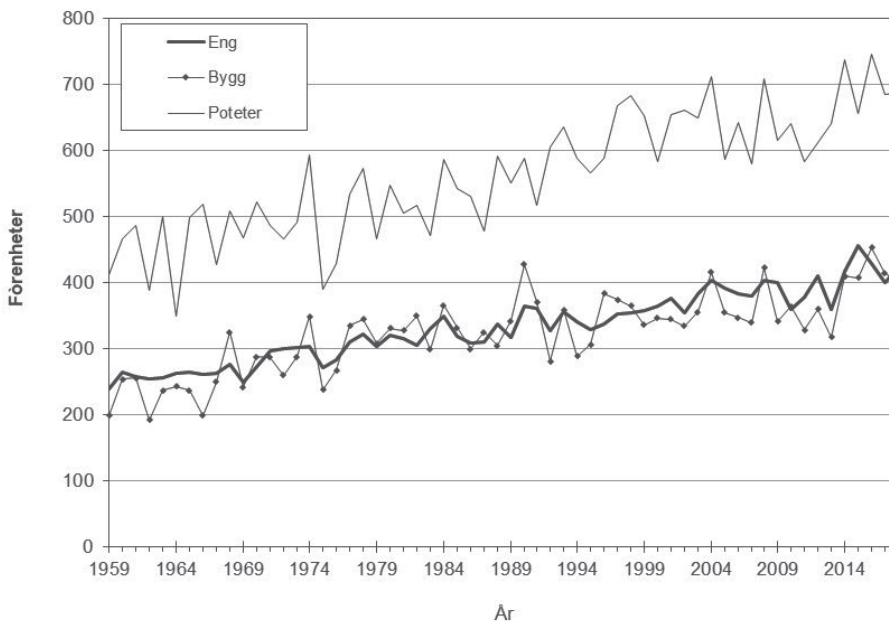
1) Avling med 15 % vann fom. 1989

2) På førehetsbasis tom. 1992, på mengdebasis fom. 1993

3) 2016 siste reg. avlingsår

4) Avlingsreg. per da. fom. 1992

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.4 Utviklingen i avlingene for noen vekster, FEm per daa

Det har vært relativt liten endring i avlingsnivået for flere vekster i det seinere.

Beregningsprinsippene for engavlinger har blitt endret flere ganger, sist med virkning fra 2000. Liten endring i avlingene deretter kan ha sammenheng med ekstensivering av driften og med reglene for produksjonstilskudd. Engarealet er holdt oppe selv om grovfôrbasert husdyrproduksjon har gått noe ned og andelen kraftfôr har økt noe.

Avlinger for 2016

2016 ble samlet sett et meget godt avlingsår. Noe variabelt vær gjennom vekstsesongen, men en rekordvarm september ga kornavlinger 25 prosent over normalårsnivå.

Også for poteter ble 2016 avlingsmessig et godt år med avlinger 17 prosent over normalårsnivå.

Værforholdene ga samlet sett gode grovfôravlinger selv om andreslåttan ble forsinket pga. mye nedbør som ga varierende kvalitet. I sum ble det grasavlinger på 9 prosent over normalårsnivå.

Avlinger for 2017

Vekstsesongen 2017 ble preget av en kald vår samt til dels store nedbørmengder i vekstsesongen og innhøstingen. Veksten ble likevel god for poteter, forvekster, gras og korn, men værforholdene på høsten ga redusert kvalitet på hveten som ble nedklassifisert til fôr. Samlet sett ble likevel kornavlingene 12 prosent høyere enn normalårsnivået.

For Sør-Norges del ble både første- og andreslåttene til dels sterkt preget av vedvarende nedbør som ga redusert kvalitet. I Rogaland var det arealer som ikke ble høstet samtidig som en fikk kjøreskader. Enkelte husdyrprodusenter opplevde førkrise. I Nord-Norge var imidlertid værforholdene bedre. For landet under ett viser SSBs statistikk at grasavlingene i 2017 var 97 prosent av normalårsnivå.

Potetproduksjonen- og kvaliteten ble som for andre vekster også preget av sein vår og til dels store nedbørmengder i vekstsesongen og innhøstingen. Avlingene ble likevel litt over normalårsnivå, dvs. 2 prosent over normalåret.

Samlet planteproduksjon

Det er regnet med at den samlede planteproduksjonen gikk ned med 6 prosent fra 2016 til 2017. Med forutsetning om normalårsavlinger er det regnet med 1 prosent økning i produksjonen i 2018.

Tabell 2.4 Samlet planteproduksjon. Mill. Fem og Fem per dekar¹

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Korn, oljefrø, erter	609	988	1 118	1 174	1 182	1 289	1 269	1 191
Poteter	173	103	107	97	85	89	80	79
Grønnsaker o.a. ²	22	23	10	6	7	8	8	8
Høy	694	386	391	267	94	46	53	56
Silo	363	782	1 003	1 456	1 450	1 765	1 629	1 721
Grønnefôr ³	49	85	115	85	23	21	22	19
Halm	118	27	33	18	9	5	6	8
Beite ⁴	682	595	586	811	792	912	838	858
Planteprod. i alt ⁴	2 711	2 989	3 362	3 914	3 642	4 136	3 904	3 939
Fem/daa jordbr. areal	279	309	339	377	362	420	398	401

1) FFE (fettingsförenheter) tom. 1992. FEm (förenheter melk) fom. 1993.

2) Ekskl. rotvekster til fôr fra 2002

3) Inkl. rotvekster til fôr fra 2002

4) Inkludert utmarks- og fjellbeite

2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen

Husdyrbestanden

Tabell 2.5 viser utviklingen i bestanden av de forskjellige dyreslagene. Bestanden er registrert 1. januar hvert år.

Tabell 2.5 Husdyrbestanden per 1. januar, 1 000 stk.

	1969	1979	1989	1999	2009	2016	2017*	2018**
Hest i alt	41,9	22,0	17,6	22,7	30,7	27,3	25,5	28,0
Storfe i alt	973	1 008	979	1 046	876	848	865	872
<i>herav melkekyr</i> ¹	437	392	344	323	249	227	221	217
" <i>ammekyr</i>	..	2	7	30	58	76	83	90
Vinterfôra sau ²	838	968	1 013	1 103	1 029	1 095	1 129	1 073
Geit i alt ³	92	62	66	54	37	34	34	36
Svin i alt ⁴	658	601	593	439	526	524	502	524
Verpehøner	3 836	4 116	3 575	3 113	3 837	4 391	4 363	4 355
Kylling				3 655	9 155	9 740	10 059	10 455
Mink ⁵	792	420	134	70	125	160	155	155
Rev ⁵	40	80	209	105	60	45	40	35

1) Inkludert ammekyr 1959 og 1969

2) Sau > 1 år tom. 1978

3) Fra 1979: Melkegeiter

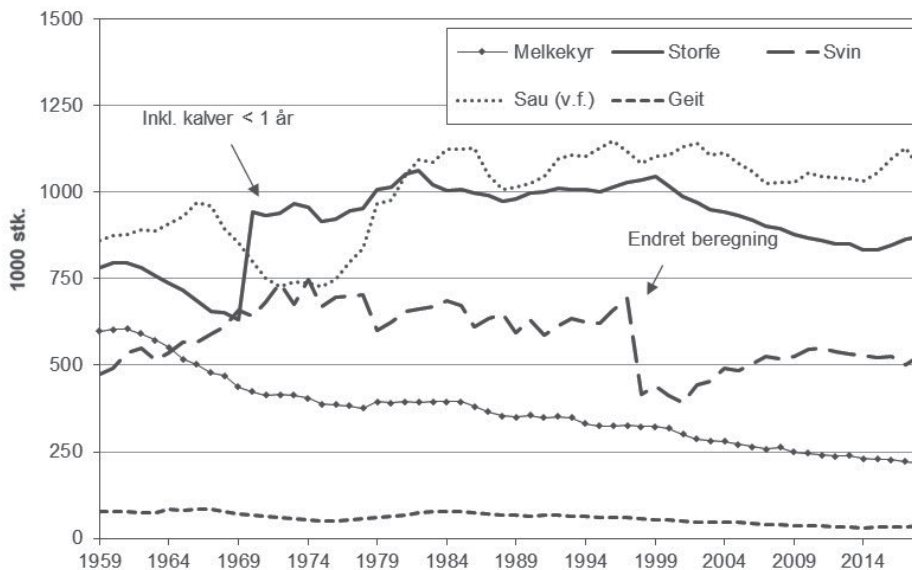
4) Fom. 1997: Avls- og slaktesvin

5) Avlsdyr

Kilder: Stat. sentralbyrå, Landbruks- og matdep, Landbr.dir.

Storfebestanden har gått markert ned etter 1999. Reduksjonen i antall melkekyr har sammenheng med tilpasningen til et lavere melkeforbruk og høyere ytelse. Ammekuttallet øker, men ikke nok til å oppveie nedgangen i antall melkekyr.

Bestanden av sau varierer noe mens bestanden av melkegeiter reduseres. Bestanden av kylling har økt i takt med forbruksøkningen, men falt ifb. med forbruksnedgang i 2015. Bestanden av mink har økt noe, mens bestanden av rev har gått nedover.

Figur 2.5 Utviklingen i husdyrbestanden. Registreringsdato 1. januar

Ytelse

Avdrått per dyr i tabell 2.6 er beregnet på grunnlag av produksjon og dyretall for de forskjellige dyreslagene. For kumelk er det den totale produksjonen, inkludert svinn, som danner grunnlaget. Det samme gjelder for egg, mens beregningen for geit er basert på nettoproduksjonen. Et svinn på 3 prosent er da holdt utenom. For kjøttslagene er beregningen bygd på samlet matproduksjon til salg og hjemmeforbruk. Den delen av kjøttproduksjonen som går til dyrefôr, er altså ikke med i beregningsgrunnlaget.

Til beregningen av melkeytelsen per ku nytter BFJ et antall årskyr som er beregnet av Prognoseutvalgene for kjøtt og melk.

Avdrått i storfekjøttproduksjonen, hvor også kalvekjøtt er inkludert, beregnes for kyr i alt inkl. ammekyr. For sauekjøtt beregnes avdrått per vinterfôra sau per 1. januar. For svinekjøtt benyttes totalt antall avlsdyr per 1. januar.

Tabell 2.6 Produksjon av melk, storfekjøtt, sauekjøtt, svinekjøtt og egg regnet per avlsdyr

År	Melk ¹ per årsku (melkeku) Liter	Melk ² per melkegeit ⁴ >1 år Liter	Storfe ³ og kalvekjøtt per årsku ⁵ Kg	Sau/lamme- kjøtt per vinterfôra sau ³ Kg	Svinekjøtt ³ per avlssvin Kg	Egg per høne ⁶ Kg
1959	2 564	283	82	17,3	746	..
1969	4 001	386	134	20,2	805	8,8
1979	4 900	383	177	19,4	725	10,9
1989	5 787	396	216	23,7	852	15,3
1999	5 776	420	273	20,8	1 122	17,5
2009	6 655	559	276	23,4	1 235	15,4
2011	6 755	584	268	22,5	1 323	14,7
2012	6 977	587	255	22,0	1 346	16,3
2013	7 079	628	273	22,8	1 307	15,8
2014	7 189	628	264	23,5	1 327	15,8
2015	7 323	640	265	24,3	1 436	15,1
2016	7 333	630	270	23,8	1 488	15,5
2017*	7 372	586	280	24,4	1 542	16,0
2018**	7 409	586	280	24,2	1 563	16,2

1) Bruttoproduksjon

2) Nettoproduksjon

3) Salg og hjemmeforbruk

4) Uten ammegeiter fra og med 1999

5) Melk- og ammekyr per 1.8 (1.1 fra 2013)

6) Per årshøne tom. 2007. Per verpehøne > 20 uker per 1.1 fom. 2008

Avdråttene til melkekyr har økt med 28 prosent fra 1999 til 2016 mens ytelsen for geitemelk har økt med 40 prosent.

Kjøttproduksjonen per årsku var økende fra 2001 til 2009 og litt lavere deretter, men viser nå en økning igjen. En del av dette skyldes at andelen ammekyr, som har færre kalver enn melkeku, er økende. For de seinere årene har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt med import også utover import med tolltelser.

For sauekjøtt har avdråttene målt i kg kjøtt per vinterfôra sau, holdt seg på omtrent samme nivå. Variasjonene fra år til år har blant annet sammenheng med beiteforholdene.

I perioden 1999–2016 var det en produksjonsøkning per avslgris på 37 prosent. Variasjoner i enkelte år kan bla. skyldes produksjonsreguleringer ved overproduksjon.

2.3 Jordbruksavtalen – priser

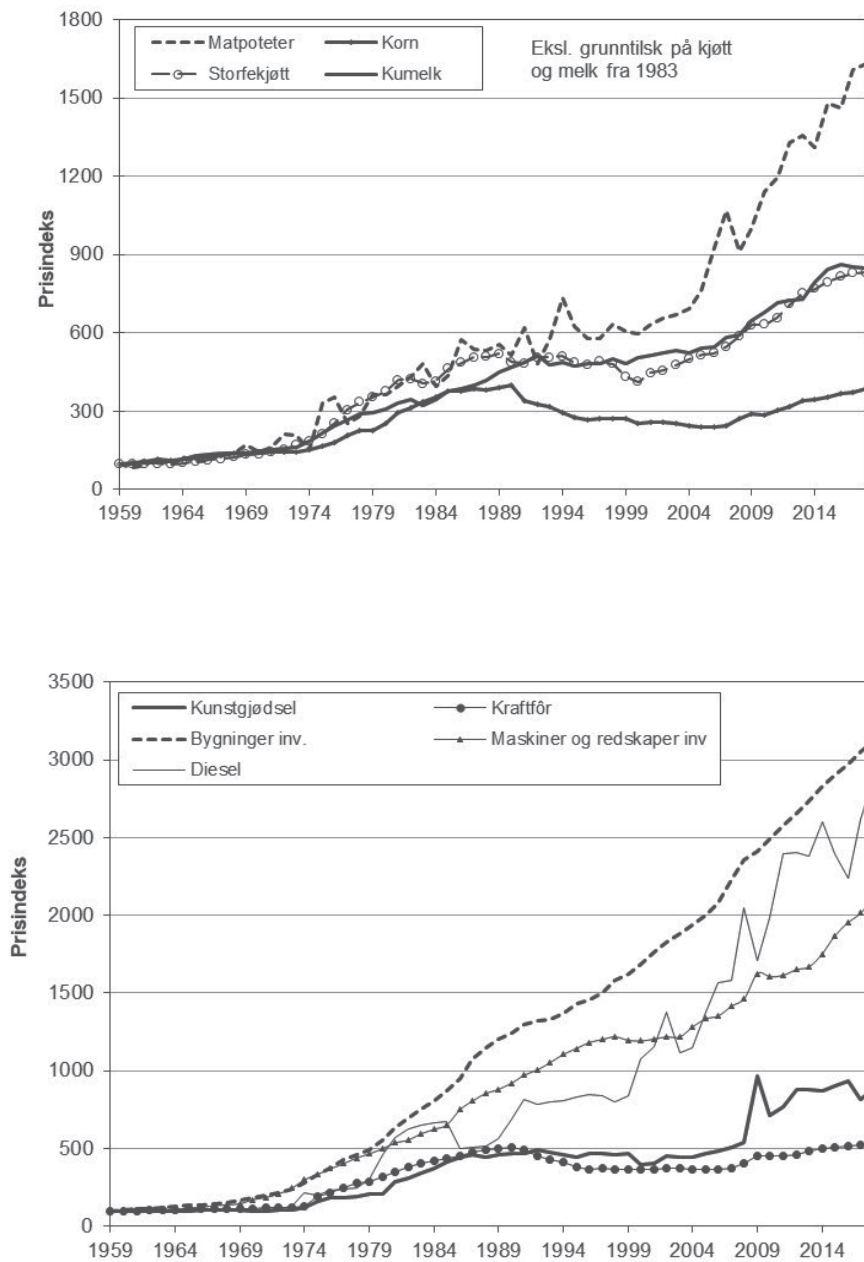
Totalkalkylen skal vise de faktiske utbetalingsprisene til produsent i hvert enkelt år. Disse prisene vil gjenspeile markedsforholdene. Eksempelvis vil overproduksjon gi lavere utbetalingspriser og økt omsetningsavgift.

Priser og tilskudd for budsjettåret 2018 er anslått med utgangspunkt i de forholdene som var kjent i februar/mars 2018. I tillegg er endringene i jordbruksavtalen i 2018, tatt inn i beregningene. Målprisene endres med virkning fra 1. juli.

Under de enkelte postene er det gjort mer detaljert rede for hvilke forutsetninger prisanslagene for hver enkelt vare er basert på.

2.4 Prisutvikling kostnader

For kostnadsposter som er påvirket av den generelle prisutviklingen, er beregningene for budsjettåret bygd på anslaget for konsumprisindeksen (KPI) på 2,0 prosent i rapporten fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjøret (TBU) i februar 2018.

Figur 2.6 Prisutviklingen for noen produkter og produksjonsmidler

2.5 Etterspørselen etter matvarer

Tabellen nedenfor gir oversikt over forbruket av de viktigste jordbruksproduktene. En mer utførlig omtale av forbruket er gjengitt under de enkelte postene.

Tabell 2.7 Forbruket av de viktigste jordbruksproduktene på engrosnivå. Kg/innbygger

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2015	2016	2017*
Matkorn, inkl. ris (som mel)	81,8	73,6	77,6	79,5	86,3	86,0	82,2	83,6	81,0
Matpoteter ¹	87,6	88,6	74,0	71,2	61,7	55,0	44,6	52,1	48,8
Grønnsaker ²	41,9	39,7	46,4	53,2	60,4	72,0	77,4	81,0	77,9
Frukt og bær ²	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	88,0	90,2	88,6	89,6
Konsummelk i alt ³	187,7	188,9	186,4	174,9	127,2	99,4	87,5	85,1	84,0
Yoghurt					6,7	9,1	10,3	10,4	10,1
Fløte og rømme ⁴	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	6,9	7,4	7,3	7,2
Ost	8,6	8,9	12,0	13,3	14,5	16,9	18,5	18,5	18,4
Smør	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	3,0	3,3	3,3	3,5
Kjøtt fra husdyr ⁵	34,0	39,1	49,3	48,3	57,8	67,0	69,4	70,1	69,9
Egg	8,4	9,9	10,8	11,6	10,3	11,9	12,8	13,0	13,1

- 1) Inklusive foredelede matpoteter, eksklusive potetmel
- 2) Inklusive villahager tom. 1999
- 3) Sum av helmelk, lettmelk og skummet melk. Ekskl. kondensert og tørket melk. Inklusive yoghurt tom. 1998
- 4) Beregnet som 38 prosent fett (35 % fett t.o.m. 1990)
- 5) Ekskl. grensehandel og biprodukter av kjøtt

2.6 Produktivitet

Utgangspunktet for årets beregning av produktivitetsutviklingen er normalisert regnskap for årene 2007-2017, målt i faste priser. Omregningen er basert på prisindekser fra normalisert regnskap. Det er så langt råd benyttet spesielle prisindekser for hver gruppe av inntekts- og kostnadsposter. Også for investeringer og kapitalslit i driftsbygninger og maskiner og redskaper brukes spesielle indekser. For hydrotekniske anlegg, grøfter og biler brukes derimot konsumprisindeksen (KPI) da en har ansett de spesielle indeksene som for usikre. Også for kjøre- og arbeidsinntekter er KPI benyttet. At en bruker spesielle indekser for bygninger, maskiner og redskaper betyr at det kapitalslit og de kapitalmengder som benyttes i produktivitetsberegningene, avviker fra det som benyttes ellers i Totalkalkylen.

At en bruker normalisert regnskap betyr at inntektene for planteprodukter er litt endret i forhold til fjorårets beregning. Sammenlignet med beregninger i 2017 for årene 2006-2016 vil resultatene også være påvirket av at året 2006 er gått ut og året 2017 er kommet til i datagrunnlaget, endringer fra foreløpig regnskap til endelig regnskap for 2016, og korrigeringer av noen inntekts- og kostnadsposter for tidligere år.

Det er flere mål for produktivetsutvikling. Her presenteres bare resultater basert på bruttoprodukt i jordbruket. Bruttoproduct vil si produksjonsverdi minus vareinnsats. Grunntilskudd og distriktstilskudd er med i produksjonsverdien. Andre tilskudd, eks. direkte tilskudd, er ikke med.

Tabell 2.8 viser at brutto arbeidsproduktivitet økte med 48 prosent fra 2007 til 2017. Det tilsvarer 4,0 prosent i gjennomsnitt per år. Brutto kapitalproduktivitet økte med 12 prosent i perioden, eller med 1,2 prosent per år. Sammenveid produktivitet for arbeid og kapital økte med 33 prosent for hele perioden eller 2,9 prosent i gjennomsnitt per år.

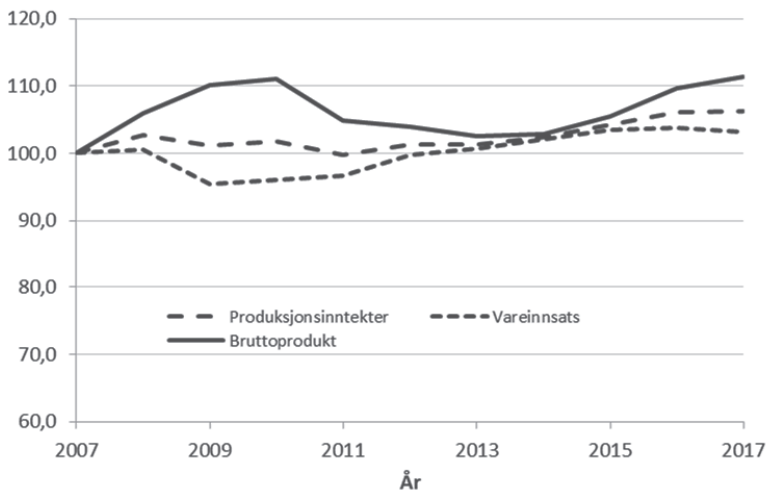
Som kapitalinnsats regnes summen av kapitalslit og rentekostnader. For maskiner er det beregnet kapitalslit separat for kjøpt og leaset utstyr, men ellers er kjøpt og leaset utstyr behandlet likt. Rentekravet på all kapital er satt til 1,03 prosent per år i hele perioden. Denne rentefoten er lik gjennomsnittlig realrente for lånt kapital i årene 2014-2016. Jordkapitalen er beregnet på grunnlag av areal i drift og gjennomsnittlig bokført kapital per dekar i år 2016. Denne var kr 3319 per dekar.

For arbeid er det regnet en pris på kr 193 per time i hele perioden. Dette er basert på hva NIBIOs driftsgranskinger brukte som uttrykk for kostnader ved å leie arbeidshjelp i 2015.

Tabell 2.8 Produktivetsutvikling 2007-2017 i jordbruket beregnet på indekser for bruttoprodukt

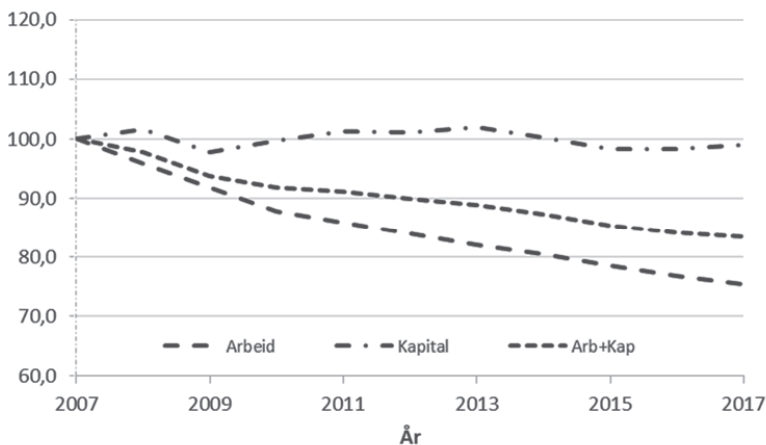
År	Arbeids- produktivitet	Kapital- produktivitet	Sammenveid arbeids- og kapitalproduktivitet
2007	100	100	100
2017	148	112	133
Årlig endring, %	4,0	1,2	2,9

I de tre følgende figurene presenteres noe av grunnlaget for beregningene. Bruttoinntekten (produksjonsverdien) har økt litt de siste fire årene. Arbeidsinnsatsen er redusert med omtrent 25 prosent mens kapitalinnsatsen er redusert med 1 prosent etter en svak økning siste år (figur 2.7). Arbeids- og kapitalinnsats har totalt minket med 17 prosent. Produktivetsframgangen er først og fremst knyttet til redusert arbeidsforbruk. Det går fram av figur 2.7-2.9.

Figur 2.7 Utvikling i bruttoinntekt, vareinnsats og bruttoprodukt 2007–2017, relative tall

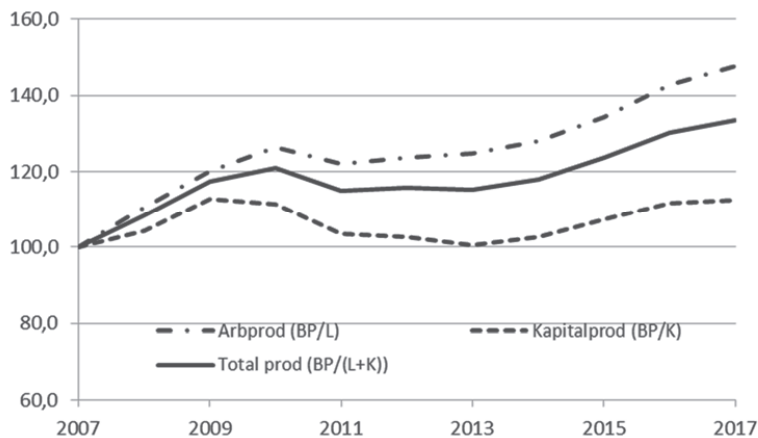
Figur 2.8 viser utviklingen i innsatsen av arbeid og kapital.

Figur 2.8 Utvikling i faktorinnsats 2007-2017, relative tall

Figur 2.9 viser utviklingen for de tre produktivetsmålene som er med i tabell 2.8. Figuren indikerer at produktivetsveksten øker de siste årene etter å ha gått ned fra 2010 til 2011, selv om det er en utflating siste år. En av grunnene til dette er en liten nedgang i kapital i 2015 og 2016, mens nedgangen er mindre i 2017. Samtidig har inntekter fra både planteprodukter, men særlig husdyrprodukter, økt de siste tre årene. Bedre vekstforhold de aller siste årene kan være en forklaring på denne utviklingen.

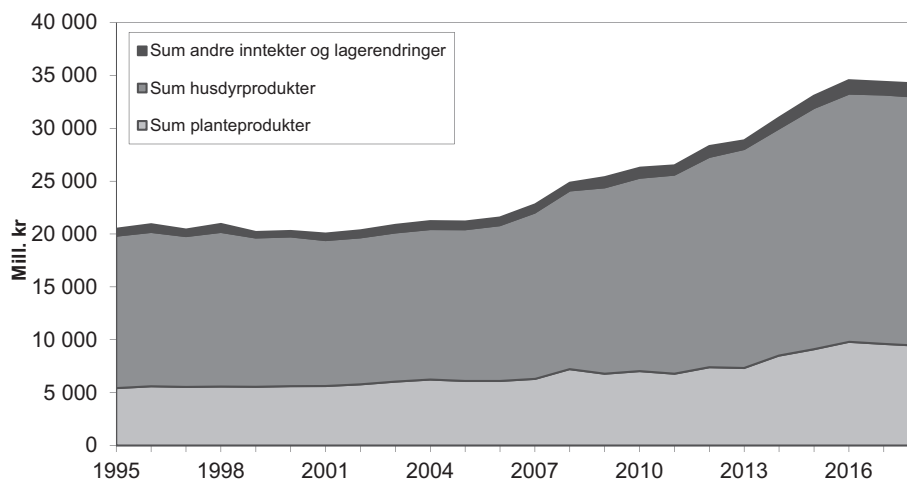
Årets beregninger viser omtrent samme vekst i arbeidsproduktivitet og økt kapital- og sammenveid arbeids- og kapitalproduktivitet i forhold til fjorårets beregning for perioden 2006-2016.

Figur 2.9 Utviklingen i produktivitet 2007-2017, uttrykt ved fire produktivitetsmål, tre av disse er basert på bruttoprodukt (BP) og ett på bruttoinntekt (I). L =Arbeid, K= Kapital, V=vareinnsats

3 Inntekter

3.1 Innledning

Figur 3.1 Sum bruttoinntekter ekskl. direkte tilskudd, 1995–2018

Inntektene i jordbruket kommer i grove trekk fra salg av produkter og fra tilskudd. I Totalkalkylen inntektsføres også endringer i buskapsverdi, kjøring med jordbrukets maskiner og arbeid knyttet til investeringer. Jf. kapitlene 3.4.1 og 3.4.2.

I kapittel 3 er det gitt en oversikt over inntektsberegningene for de enkelte produktgruppene, mens kapittel 4 handler om posten «direkte tilskudd».

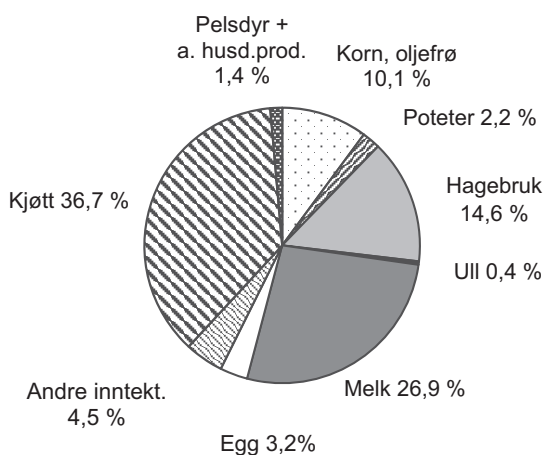
I tabellvedleggene bak i rapporten gis et detaljert bilde av produktmengder, priser og produktverdier. Vedleggene gjelder regnskapsårene 2016 og 2017 og budsjettåret 2018. I budsjettet for 2018 er endringene i priser og tilskudd som følger av jordbruksoppjøret i 2018, innarbeidet.

En oversikt over inntekter fra de forskjellige planteproduktene er gitt i vedlegg I. Direkte tilskudd presenteres i vedlegg II. Vedlegg IV inneholder oversikt over jordbruksarealet, med fordeling på de enkelte vekstene. Dessuten blir størrelsen på den totale planteproduksjonen, og bruken av planteproduktene, vist der. Husdyrstatus og husdyrproduksjon kartlegges i vedlegg V.

Inntektene i jordbruket, utenom direkte tilskudd, er delt inn i fire hovedgrupper:

1. Inntekter fra planteprodukter
2. Inntekter fra husdyrprodukter
3. Andre inntekter
4. Lagerendringer i buskap og formidler

Figur 3.2 viser hvordan produksjonsinntektene i 2017 fordelte seg på ulike produkter. I denne sammenhengen er ikke direkte tilskudd med i produksjonsinntektene. Virkningen av de produksjonsnøytrale tilskuddene, for eksempel arealtilskudd, kommer dermed ikke til uttrykk i figuren.

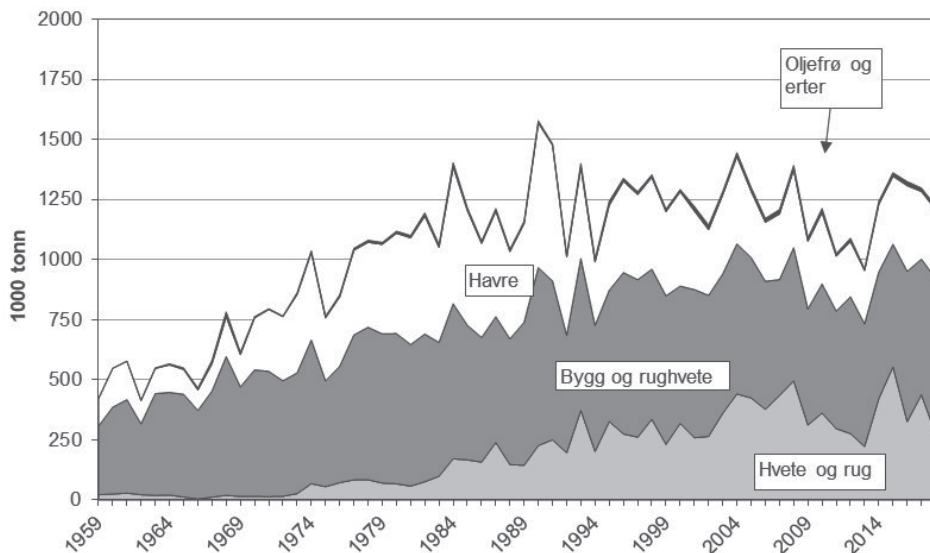
Figur 3.2 Inntektene(ekskl. direkte tilskudd) fordelt på forskjellige produkter 2017

3.2 Planteproduksjon

3.2.1 Korn, erter og oljefrø

Produksjonsutvikling

I 2017 var kornavlingene, ifølge de foreløpige oppgavene, 4,5 prosent over normalårsnivå. Kornproduksjonen dette året ble på 1 283 mill. kg. Med normalårsavlinger er kornproduksjonen i 2018 beregnet til 1 209 mill. kg.

Figur 3.3 Utviklingen i korn- og oljefrøproduksjonen. 1 000 tonn

Produksjonen av korn og oljeverkster går også fram av tabell 3.1.

Tabell 3.1 Produksjon av korn og oljeverkster, mill. kg 15 prosent vann (8 % for oljefrø)

	Korn	Oljeverkster	Erter
1959	422
1969	605	9,4	..
1979	1 064	7,9	..
1989	1 151	8,7	..
1999	1 219	10,0	..
2010	1 202	10,2	6,5
2011	1 017	8,6	2,3
2012	1 077	11,3	1,9
2013	955	6,0	1,0
2014	1 230	9,6	2,3
2015	1 347	10,4	3,6
2016	1 308	11,5	5,2
2017*	1 283	10,0	4,1
2018**	1 209	11,8	4,0

Priser og verditall

Oppgaver fra Landbruksdirektoratet og Norske Felleskjøp ligger til grunn for verdiberegningen for korn og oljevekster. I tillegg hentes det inn oppgaver fra såvarefirmaer og enkelte andre aktører.

Priser som er fastsatt ved jordbruksoppkjørene, går fram av tabell 3.2.

Ved jordbruksoppkjøret i 2018 ble målprisene fra 1.7.2018 økt med 10 øre per kg for hvete og rug med matkvalitet. I tillegg ble det en ytterligere teknisk oppjustering på 2 øre for rug pga. endret hektolitervekt. Bygg og havre ble økt med 8 øre per kg. Forhete og forrug med 8 øre per kg og erter med 10 øre per kg. Prisen på oljevekster er uforandret.

Tabell 3.2 Grunn- og målpriser på korn. Øre per kg^{1,2}

	1969	1979	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018
Hvete, matkval.	112	176	321	217	248	308	317	326	336
Rug, matkval.	105	163	302	201	232	282	282	282	294 ³
Bygg	93	151	277	178	214	263	270	276	284
Havre	86	143	249	159	195	239	245	250	258

- 1) Grunnpris tom. 2000, målpris fra 2001. Teknisk oppjustering 14 øre/kg ved overgang til målpris
- 2) 17 prosent vanninnhold tom. 1988, 15 prosent deretter
- 3) Inkl. teknisk oppjustering på 2 øre pga. endret hektolitervekt

Ved prisberegningen for 2017 er det tatt utgangspunkt i registrerte produsentpriser fra Landbruksdirektoratet og noteringspriser fra Norske Felleskjøp (markeds-regulator). Avregningspris til produsent er fratrukket omsetningsavgift og kostnader til analyse og avregning.

I 2016 og 2017 ble det trukket omsetningsavgift på henholdsvis 1 øre/kg og 4 øre/kg. Det regnes med et trekk på 2,67 øre/kg i 2018, det vil si gjennomsnittet av trekket de siste tre årene.

Kostnaden til analyse og avregning var 1,58 øre/kg i snitt for 2017. Det regnes med samme trekk i 2018.

Det var et gjennomsnittlig trekk for tørking og kvalitet på 4,82 øre/kg i 2016. For 2017 er det regnet med et trekk på 7,44 øre/kg. For budsjettåret regner BFJ med 6,93 øre/kg i trekk for alt solgt korn. Dette tilsvarer gjennomsnittlig kvalitetskorreksjon i perioden 2007–2016.

Tillegg for økologisk vare og leveringsavtaler samt korreksjon for KSL-tillegg/trekk inngår også i produsentprisene. Tillegg for kontraktproduksjon av mathavre er tatt inn under posten «lokale tillegg».

Tabell 3.3 Mengder, priser og verditall for korn, erter og oljevekster

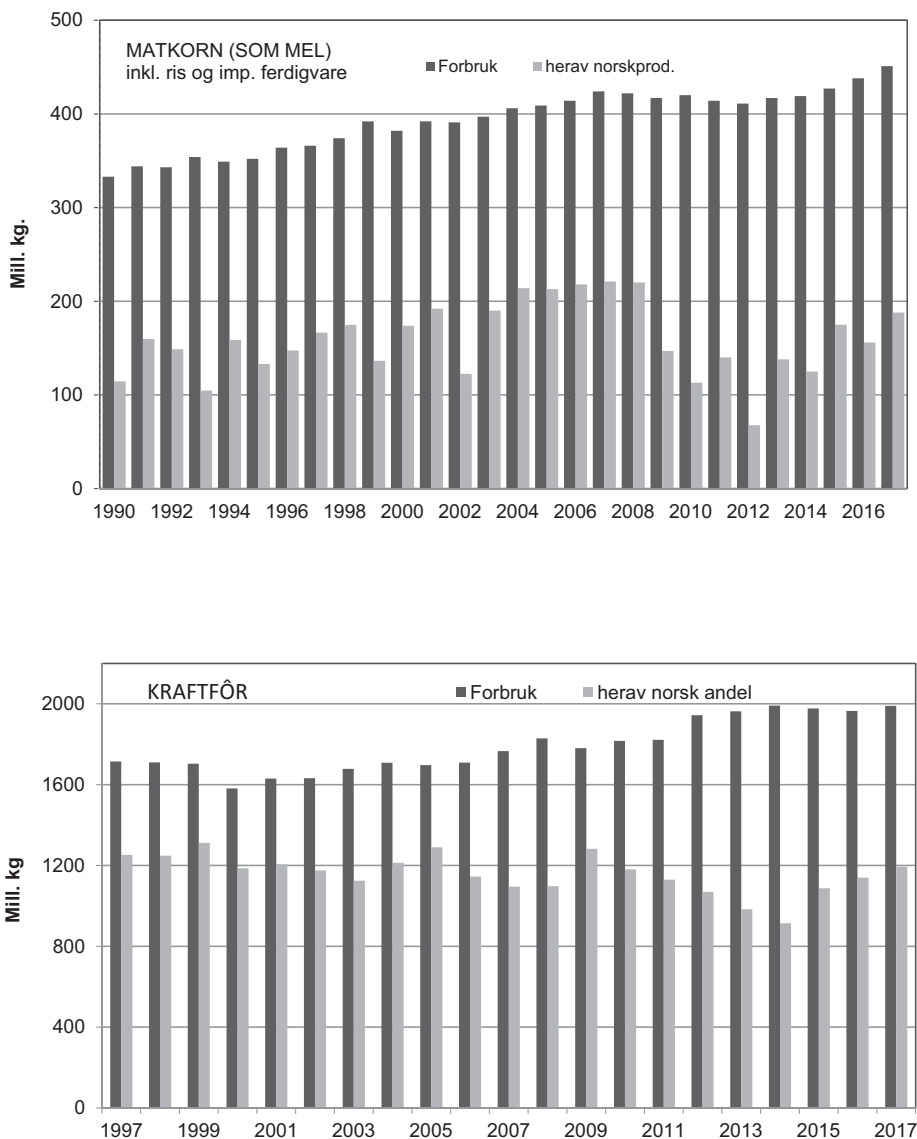
	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Produksjon i alt, mill. kg</u>	605	1 064	1 151	1 219	1 232	1 342	1 314	1 241
<i>herav salg:</i>	424	848	1 026	1 200	1 202	1 313	1 288	1 213
- Hvete	9	63	136	226	328	307	396	251
- Rug	2	3	1	6	34	20	42	26
- Bygg	316	468	503	614	536	625	564	646
- Havre	96	314	386	350	297	356	282	286
- Rughvete				4	1			
<u>Priser, øre/kg</u>								
Hvete	114	183	330	236	231	306	295	312
Rug	107	169	295	217	210	267	257	271
Bygg	97	162	284	196	207	267	271	281
Havre	88	150	254	178	187	243	245	253
Rughvete				197	211			
<u>Verdi, mill. kr</u>								
Hvete	10	116	449	532	758	938	1 167	784
Rug	3	5	2	12	71	51	108	69
Bygg	306	757	1 423	1 204	1 108	1 667	1 529	1 814
Havre	85	470	979	623	554	866	690	724
Rughvete				7	1			
Erter					18	18	14	14
<u>Korn og erter i alt</u>	404	1 348	2 859	2 379	2 511	3 541	3 508	3 306
<u>Oljevekster, mill. kr</u>	11	22	45	46	48	59	50	59
<u>Tørking/kvalitet, mill. kr</u>	1	-26	-26	-22	-74	-60	-91	-80
<u>Tilskudd mm., mill. kr²</u>	56	49	142	3	1	1	1	1
<u>Sum korn, erter og oljev., mill. kr</u>	472	1 393	3 053	2 404	2 485	3 541	3 469	3 386

1) Inkl. termintillegg

2) Omfatter korntrygd, særtillegg bygg, geogr. prod.tillegg og lokale tillegg

Anvendelse av norskprodusert korn

Mesteparten av norskprodusert korn går til kraftfôr i husdyrproduksjonen. Andelen som går til kraftfôr og særlig til mat, varierer mye pga. utslagene værforholdene gir på mengde og kvalitet, jf. figur 3.4. Totalforbruket av matkorn inkluderer importerte kornprodukter, som for eksempel ris, kjeks og knekkebrød mens kraftfôret er på råvarebasis, dvs. karbohydrat, protein og fettråvarer.

Figur 3.4 Forbruk av matkorn og kraftfôr og norskprodusert andel. Mill. kg

3.2.2 Poteter

Produksjonsutvikling

Tabell 3.4 viser omfanget og anvendelsen av den norske potetproduksjonen. Netto-produksjonen beregnes ved å trekke fra bruttoproduksjonen et anslått svinn på 10 prosent. Poteter til fôr framkommer som en rest når all registrert anvendelse til salg, pluss det beregnede hjemmeforbruket av matpoteter og settepoteter, og det anslåtte svinnet, er trukket fra.

Tabell 3.4 Omfang og anvendelse av norsk potetproduksjon. Mill. kg.

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Bruttoprod. ¹	705	503	494	386	338	357	319	316
Svinn	70	43	49	39	34	37	32	32
Nettoprod.	635	460	445	347	304	321	287	284
<u>Anvendelse:</u>								
<i>Salg:</i>								
Matpoteter ²	198	163	180	111	75	80	60	65
Eksport	0	–	–	–	–	–	–	–
Statskontr. Settepoteter					7	10	10	10
Potetmel og sprit ³	61	65	60	37	46	66	47	52
Potetmos/– flak, pommes frites, chips etc.	20	30	76	104	130	121	126	125
Salg i alt	279	258	316	252	258	278	243	252
<i>Hjemmeforbruk:</i>								
Matpoteter ¹	95	73	35	4	3	3	3	3
Fôrpoteter	178	70	43	53	18	20	22	17
Settepoteter ⁴	84	60	50	38	26	20	19	19

1) Inkl. potetareal i villahager

2) Ny beregningsmetode fra 1984

3) Til sprit regnes fra 1999 bare poteter brukt direkte til sprit

4) Fra 2000: Settepoteter av egen avl

Priser og verdi

Prisene på matpotet i regnskapsårene blir beregnet på grunnlag av ukentlige prisnoteringer som Landbruksdirektoratet utfører. For industripotet er prisene i regnskapsårene innhentet direkte fra foredlingsbedriftene.

Oppgaver over omsatte kvanta av matpotet i regnskapsårene er innhentet fra Landbruksdirektoratet. Foredlingsbedriftene oppgir hvor store kvanta potet som har gått til industriformål i regnskapsårene og gir dessuten kvantumsanslag for forbruket av industripotet i budsjettåret.

Totalkalkylen baserer seg på foredlingsbedriftenes oppgaver over forventede priser på industripotet i budsjettåret. Potetprisene og verdien av den yrkesmessige potetproduksjonen er vist i tabell 3.5. Se også vedleggstabell 3.2. Prisen i budsjettåret 2018 tar

hensyn til målprisøkningen på 25 øre/kg ved jordbruksoppjøret i 2018. Fra 1.7.2018 er målprisen 494 øre per kg.

Tabell 3.5 Verdberegning av produksjonen av poteter til salg og hjemmeforbruk

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Salg og hjemmeforbruk								
Til mat og industri ¹ , mill. kg	389	295	341	265	254	278	243	252
Priser, øre/kg								
Matpoteter	59	125	191	208	393	502	552	560
Poteter til potetmel	30	54	72	79	51	71	54	66
Poteter til sprit	29	54	45	63	6	0	0	0
Poteter til mos/flak chips, pommes frites etc.	31	79	132	148	207	260	263	296
Statskontr. settepoteter					471	558	565	576
Tilskudd, mill. kr ²	6	6	9,9	1,9	3,1	4,0	4,5	4,0
Sum poteter, mill. kr	204	310	522	424	601	816	744	823

1) Inkl. statskontrollerte settepoteter f.o.m. 2000

2) Omfatter potetrygd, tilsk. statskontr. settepoteter og distr.tilsk. Nord-Norge

Forbruk av poteter og potetprodukter

Forbruksmønsteret for poteter har endret seg mye over de siste 50 årene. Regulering av matpotetmarkedet ved å la poteter gå til fôr, har fått mindre betydning etter hvert. Matpotetforbruket per person har fram til nylig gått stadig nedover, mens forbruket per person av bearbeidede poteter (pomes frites, mos og chips etc.) har økt. De aller siste årene har imidlertid forbruket av både matpoteter og bearbeidede poteter stabilisert seg noe.

Tabell 3.6 gir en oversikt over forbruksutviklingen for poteter.

Tabell 3.6 Forbruk (engrosnivå) av poteter til mat

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Salg og hj.forbr. norsk								
matpotet, mill. kg ¹	308	236	215	115	78	83	63	68
Imp. matpoteter, mill. kg	14	19	5	31	43	32	53	49
Forbr. matpoteter, mill. kg	322	255	220	147	120	115	116	117
« , kg/innb.	84	63	52	33	25	22	22	22
Forbr. bearb. poteter, kg/innb. ^{2,3}	5,1	12,0	19,9	30,4	31	28	28	28
Forbr. poteter i alt kg/innb. ^{2,3}	89	74	71	63	56	50	50	50

1) Inklusive produksjon fra villahager

2) Eksklusive poteter til potetmel og sprit

3) Beregnet som friske poteter

3.2.3 Hagebruksprodukter

Tabell 3.7 Verditall for hagebruksproduktene. Mill. kr¹

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Grønnsaker og urter ²	171	357	687	956	1 571	2 822	2 657	2 825
<i>herav i veksthus³</i>	45	111	227	360	517	898	921	888
Frukt	81	46	117	86	165	229	242	230
Bær	87	127	161	173	447	578	624	551
Blomster etc.	169	521	1 319	1 336	1 410	1 400	1 403	1 403
Tilskudd ⁴		12	45	43	60	84	96	114
Sum hagebruksprod.	508	1 064	2 330	2 595	3 653	5 112	5 022	5 122

1) Ekskl. produksjon i villahager fom. 1979

2) Inkl. uspesifiserte vekster og kjøkkenhager på gårdsbruk

3) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus

4) Emballasjetilsk. (1979) og distr. og kval.tilsk.

Hagebruksproduktene omfatter grønnsaker og urter, frukt, hagebær og blomster. I vedleggstabell 1.3 er det gitt en detaljert oversikt over kvanta, priser og produksjonsverdi for de forskjellige hagebruksproduktene. Hjemmeforbruket i jordbruket verdi-beregnes på lik linje med salgsproduksjonen.

Produksjonsutvikling

Areal- og avlingsutviklingen for grønnsaker, frukt og bær går fram av kap. 2.2.2, men er også nærmere omtalt nedenfor.

Grønnsaker

Areal: Arealet av grønnsaker til salgsproduksjon på friland har økt over tid.

Tabell 3.8 Grønnsakareal, dekar

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Blomkål	5 162	6 059	5 781	5 248	4 201	6 437	6 437	6 437
Hvitkål	13 630	11 934	7 829	5 527	4 043	4 687	4 687	4 687
Gulrot	16 540	11 897	11 678	11 825	13 901	16 083	16 083	16 083
Purre	1 180	1 176	1 454	1 239	1 344	1 599	1 599	1 599
Løk	2 378	3 940	5 322	6 147	6 237	8 269	8 269	8 269
Kålrot til mat	5 354	4 649	4 805	4 805	4 805
Kinakål	3 771	3 493	1 864	1 134	1 134	1 134
Hageerter ¹	5 194	6 037	6 748	7 309
Broccoli	2 308	4 348	4 200	4 200	4 200
Isbergsalat	2 783	4 507	3 805	3 805	3 805
Tomater (veksthus)	626	508	390	309	340	345	345	345
Agurker (veksthus)	211	249	230	240	225	237	237	237
Andre vekster, friland	1 352	5 874	6 038	8 194	15 720	24 097	24 097	24 097
Sum areal	46 273	47 674	49 241	59 427	60 814	75 819	75 819	75 819
<i>herav kontrakt dyrket</i> ²	7 392	11 864	12 843	11 250

1) Ikke oppgaver etter 2006

2) Ufullstendige oppgaver etter 1993

Kilde: SSB. LDI 1996–2004

Avlinger: Nedenfor er det gitt en oversikt over avlingene per daa for de viktigste grønnsakene. For budsjettåret 2018 benyttes normalårsavlinger.

Tabell 3.9 Avlinger i kg per daa av de viktigste grønnsaker

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Blomkål	1 285	1 297	1 519	1 609	1 862	1 531	1 513	1 547
Høst/vinterhvitkål	3 518	2 909	4 419	4 688	4 393	4 362	4 011	4 201
Gulrot	3 096	2 981	3 819	3 877	3 308	3 237	2 828	3 174
Purre	1 844	2 146	2 562	1 833	1 827	2 017	1 947	2 075
Løk	2 198	2 596	3 971	3 109	2 827	2 853	2 697	2 822
Kålrot til mat	3 299	2 735	2 593	2 611	2 609
Kinakål	2 697	2 439	2 488	2 217	1 967	2 210
Hageerter ¹	571	525	577	605
Broccoli	844	917	1 019	1 109	964
Isbergsalat	1 831	1 535	2 139	1 533	1 800
Tomater, veksthus	13 600	16 200	22 300	32 000	38 009	32 293	36 336	34 465
Agurker, ”	23 800	31 800	38 700	37 200	64 236	65 502	68 350	67 548

1) Ikke oppgaver etter 2006

Kilde: SSB. LDI 1996–2004

Nettoproduksjonen og verdiberegningen bygger på Landbruksdirektoratets data for grossistomsetningen, samt på oppgaver fra Kontraktdyrkernes landslag. Det beregnes et tillegg for uregistrert grossistomsetning, direktesalg og hjemmeforbruk.

Tabell 3.10 viser utviklingen i salgsproduksjonen av de viktigste grønnsakvekstene i de siste årene, med anslag for 2017.

Tabell 3.10 Salgsproduksjon av de viktigste grønnsakene. Tonn

	1969 ¹	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Blomkål	4 975	5 894	8 133	6 151	7 824	9 853	9 738	9 482
Hvitkål (høst/vinterkål)	33 494	27 481	28 185	19 033	13 285	16 049	14 755	14 989
Gulrot	40 966	28 372	35 679	36 048	45 991	52 057	45 485	49 762
Purre	2 056	1 893	3 467	2 504	2 456	3 280	3 166	3 355
Løk	4 181	8 899	19 604	13 262	17 630	23 591	22 303	23 468
Kålrot til mat	13 141 ²	12 492	12 713	12 458	12 547	12 490
Kinakål			13 195	8 117	4 637	2 514	2 231	2 784
Erter	2 373	2 536	4 090	3 510	3 360	3 724	3 815	3 777
Broccoli	1 145	3 986	4 250	4 628	4 176
Isbergsalat	2 883	6 919	8 140	5 835	6 100
Tomater	7 066	7 623	8 596	9 275	12 923	11 141	12 538	11 730
Agurker ³	5 775	7 850	10 102	13 512	16 455	18 087	18 204	17 823

1) Inkluderer villahageproduksjon

2) Inkluderer neper i 1989

3) Agurk i veksthus og agurk på friland

Kilde: SSB (Landbr.dir./Kontraktdyrkernes landslag)

Frukt

Omsetningsoppgavene viser at det ble levert 6 909 tonn epler klasse I til konsum i 2017. For pærer 159 tonn klasse I levert til konsum.

Areal: Yrkesproduksjonen er representert ved bedrifter med produksjon på minst ett dekar. Tabell 3.11 viser antall daa frukt i yrkesproduksjonen. Tendensen har vært en gradvis reduksjon i arealet.

Tabell 3.11 Antall daa frukt i yrkesproduksjonen

	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Epler	22 577	18 941	14 286	13 679	13 791	13 791
Pærer	4 067	2 152	893	647	608	608
Plommer	3 460	3 108	4 151	4 445	4 308	4 308
Moreller	1 734	2 549	1 956	1 449	1 385	1 385
Kirsebær	830	451	476	474	453	453
Frukt i alt	32 668	27 201	21 762	20 694	20 545	20 545

Kilde: SSB/Landbr.dir.

Avlinger: Tabell 3.12 viser registrerte avlinger i kg per daa regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2018.

Tabell 3.12 Avlinger i kg per dekar

	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Epler	1 311	522	804	915	819	822
Pærer	578	432	547	370	400	340
Plommer	639	277	393	418	607	332
Moreller	433	194	325	401	365	400
Kirsebær	..	590	539	225	348	307

Kilde: SSB/Landbr.dir.

I tabell 3.13 er beregnet netto fruktproduksjon for salg og hjemmeforbruk sammenholdt med registrert engrossalg av frukt. Avviket mellom nettoproduksjonen og registrert engrossalg skyldes at sistnevnte kun omfatter frukt kl. I til friskkonsum. Her kommer frukt til saftpresseri og hjemmeforbruk ikke med.

Tabell 3.13 Nettoproduksjon og registrert engrossalg av frukt. Tonn

	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Epler	12 644	19 134	8 732	10 154	13 932	13 939	13 181
<i>herav reg. salg²</i>		6 928	6 665	7 800	7 717	6 909	6 936
Pærer	1 651	912	868	362	209	220	226
<i>herav reg. salg²</i>		381	647	246	147	159	166
Plommer	1 638	1 535	554	1 097	1 238	1 786	1 360
<i>herav reg. salg²</i>		381		1 070	1 215	1 763	1 337
Kirsebær ³		318	186	121	79	112	112
Moreller ³	527	346	295	335	507	462	491
Frukt i alt, nettoprod.	16 460	22 245	10 635	12 068	15 965	16 520	15 370
<i>Herav:</i>							
<i>– salgsproduksjon</i>		21 266	9 741	11 671	15 615	16 176	15 032
<i>– herav reg. salg²</i>		7 743	7 312	9 116	9 633	9 375	9 012

1) Inklusive fruktproduksjon i villahager

2) Registrert engrossalg kl. I til konsum

3) Engrossalg er ikke registrert

Hagebær

Posten omfatter solbær, jordbær, bringebær, «andre bær» (rips, stikkelsbær og hageblåbær) samt bær i veksthus.

Areal: Tall fra Landbrukstelingen i 2010 viste at bærarealet i yrkesproduksjonen lå på 20 333 dekar.

Tabell 3.14 Areal av bær i yrkesproduksjon, dekar

	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Solbær	2 451	2 737	2 397	2 408	2 837	2 885	2 885
Jordbær	15 172	13 774	16 076	13 907	15 316	15 364	15 364
Bringebær	798	1 924	2 111	2 892	4 028	4 008	4 008
Andre bær				1 126	655	770	770
Sum	18 421	18 435	20 584	20 333	22 936	23 027	23 027

Kilde: SSB/Landbr.dir.

Avlinger: Tabell 3.15 viser registrerte avlinger i kg per daa regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2018.

Tabell 3.15 Avlinger i kg per dekar

	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Solbær	789	659	363	188	269	236	232
Jordbær	900	788	587	599	569	571	522
Bringebær	632	718	588	741	725	759	701
Andre bær				277	189	328	261

Kilde: SSB/Landbr.dir.

Tillegget for hjemmeforbruk av bær er, som for frukt, beregnet med utgangspunkt i forbruk per person.

Tabell 3.16 viser netto bærproduksjon, som omfatter både salgsproduksjon og hjemmeforbruk.

Tabell 3.16 Nettoproduksjon av hagebær. Tonn

	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Jordbær	11 033	8 770	7 739	8 364	8 744	8 804	8 048
Bringebær	439	1 134	1 012	2 154	2 930	3 052	2 819
Solbær	1 601	1 487	646	379	585	613	634
Andre bær				249	114	202	161
Hagebær i alt.	14 705	12 775	10 008	11 146	12 373	12 671	11 662
<i>herav salgsprod.</i>	<i>14 506</i>	<i>12 617</i>	<i>9 916</i>	<i>11 085</i>	<i>12 319</i>	<i>12 617</i>	<i>11 611</i>

1) Inklusive villahager

Blomster

Totalkalkylens mengdetall for blomsterproduksjonen går fram av tabell 3.17.

Tabell 3.17 Produksjon av blomster og andre pryddplanter. 1 000 stk.

	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Snittblomster	81 214	92 924	114 893	90 363	75 255	78 511	78 511
Blomstrende potteplanter	16 536	30 383	38 176	34 176	27 329	27 890	27 890
Dekorasjonsplanter	3 541	10 084	4 477	3 152	1 653	1 756	1 756
Utplantingsplanter	20 250	28 112	32 369	55 611	53 064	56 634	56 634

Kilde: SSB/ Norsk Gartnerforbund

Priser og verditall for grønnsaker, frukt, bær og blomster

Verdien av grønnsakproduksjonen var 5,8 prosent lavere i 2017 enn i 2016, ifølge beregningene i totalkalkylen. Dette skyldes en nedgang i produksjonen på 7,4 prosent. Under forutsetning av normalårsavlinger i 2018 og at prisene utvikler seg i samsvar med målprisene fra jordbruksoppgjøret 2018, er det regnet med at verdien av grønnsakproduksjonen går opp med 2,0 prosent.

Landbruksdirektoratets prisregistreringer ligger til grunn for mesteparten av prisberegningen for grønnsaker. For kontrakt dyrkede grønnsaker brukes oppgaver fra Kontrakt dyrkernes landslag.

Priser på epler og pærer til konsum beregnes ved hjelp av oppgaver fra Landbruksdirektoratet. Priser på pressfrukt er oppgitt av Gartnerhallen. Verdien av fruktproduksjonen viser en oppgang på 5,5 prosent fra 2016 til 2017. Dette skyldes en oppgang i volumet på 3,5 prosent. Med normalårsavlinger i 2018, og med de målprisene som jordbruksoppgjøret 2018 legger opp til, vil verdien av fruktproduksjonen gå ned med 5,2 prosent.

Verdien av bærproduksjonen er beregnet til å gå opp med om lag 8,0 prosent fra 2016 til 2017. Volumet i 2017 gikk opp med 2,4 prosent, mens for eksempel prisen på jordbær gikk opp med ca. 6,8 prosent. For budsjettåret 2018 er verdien beregnet å bli 11,7 prosent lavere enn året før.

Priser som gjelder blomstersektoren, innhentes fra utvalgte engrosforhandlere.

Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og grønnsaker inntektsføres under hagebruksposten. Beløpene framgår av tabell 3.18.

Tabell 3.18 Mengder, priser og verditall for hagebruksvekstene¹

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Grønnsaker								
Mill. kg	167	169	187	175	172	212	197	202
Kr/kg blomkål	2,35	3,71	4,36	6,68	8,44	10,81	11,50	11,95
« hvitkål	0,77	1,56	1,69	2,22	3,60	5,52	5,92	6,10
« gulrot	0,91	1,59	2,84	3,58	5,42	7,85	8,01	8,71
« tomat	3,90	6,70	9,89	14,65	14,81	23,47	23,04	23,77
Mill. kr ²	171	357	687	956	1 570	2 822	2 657	2 825
<i>herav i veksthus</i>	45	111	227	360	517	898	921	888
Frukt								
Mill. kg	86,6	30,0	34,5	12,4	12,1	16,0	16,5	15,4
Kr/kg epler	1,07	2,52	4,38	6,90	10,97	10,70	10,21	10,97
« plommer	1,95	3,23	8,91	16,81	26,17	31,73	33,81	31,79
Mill. kr	81	46	117	86	166	230	242	230
Bær								
Mill. kg	32,5	25,5	18,0	12,4	11,2	12,5	12,8	11,7
Kr/kg jordbær	4,25	9,01	13,26	17,79	39,52	45,94	49,06	45,52
« solbær	3,43	8,98	11,45	7,02	10,64	9,97	9,66	9,80
Mill. kr	87	127	161	173	447	578	624	551
Blomster								
Kr/stk. snittblomster		2,62	4,64	3,73	3,10	3,50	3,03	3,04
« blomstr. pottepl.		9,75	13,24	11,53	16,52	17,65	17,25	17,21
Mill. kr	169	521	1 320	1 336	1 410	1 400	1 403	1 403
Tilskudd, mill. kr ³		12,4	45,2	42,7	59,5	83,7	95,8	114,0
Sum hagebruksprodukter, mill. kr	508	1 064	2 330	2 594	3 652	5 112	5 022	5 122

- 1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979
- 2) Inklusive uspesifiserte vekster og kjøkkenhager på gårdsbruk
- 3) Emballasjetilskudd (1979) og distrikts- og kvalitetstilskudd

Forbruk av grønnsaker, frukt og bær

Grønnsaker

Tabell 3.19 viser, på engrosnivå, det totale norske forbruket av grønnsaker. Summen av norskprodusert og importert mengde er fratrukket det kvantumet som har gått til eksport. «Sum norsk produksjon» i tabellen omfatter bare grønnsaker som er dyrket hagebruksmessig sammenheng. I beregningen av forbruket årene før 1999 er produksjonen i villahager inkludert. Forbruket per person er stigende, men varier beregningsmessig mellom år, særlig på grunn av variasjoner i norsk produksjon.

Tabell 3.19 Engrosforbruk av grønnsaker. Mill. kg¹

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Norsk produksjon</u>								
Hovedkulturene ²	97	97	112	97	117	134	126	131
Andre grønnsaker inkl. salatvekster og kålrot	21	34	41	45	47	57	53	52
Uspes. grønns.vekster og kjøkkenhager	16	15	16	5	7	17	12	14
Sopp	0	1	1	1	1	1	1	1
Sum norsk produksjon	134	147	170	148	172	209	192	198
<u>Import³</u>								
– friske		31	34	67	109	128	122	125
– konserver	19	11	27	48	69	81	87	82
Eksport i alt ³	0	0	6	2	0	0	0	0
Forbruk i alt ⁴	153	189	225	270	350	417	401	405
« , kg/innbygger ⁴	39,7	46,4	53,2	60,4	71,3	79,6	76,1	76,2

1) Ikke direkte sammenlignbar serie før/etter 1996 pga. ny hagebruksstatistikk

2) Hovedkulturene: Blomkål, hvitkål, gulrot, purre, løk, salatagurk og tomat

3) Nettoimport fra 2007

4) Ekskl. villahageproduksjon fra og med 1979

Frukt og bær

Norsk produksjon utgjør en liten del av totalforbruket av frukt og bær, import står for over 90 prosent. Tabell 3.20 presenterer engrosforbruket av frukt og bær. For årene etter 1998 er ikke forbruket av frukt og bær fra villahager, og heller ikke forbruket av skogsbær, tatt med.

Tabell 3.20 Engrosforbruk av frukt og bær. Mill. kg¹.

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Norsk produksjon</u>								
Frukt	64	23	29	11	12	16	17	15
<i>herav registrert salg²</i>	8	7	10	10	9	9
Hagebær	26	20	17	10	9	12	13	12
Skogsbær ³	10	11	11
Forbruk norsk prod.	100	54	57	21	21	28	29	27
Import, frisk frukt ⁴	143	182	189	224	307	323	325	327
<i>herav epler og pærer</i>	27	60	53	62	73	64	64	63
Import konservert og tørket frukt ⁴	26	34	40	51	76	75	76	79
Import, bær ⁴	0	3	10	14	26	38	39	38
Eksport, frukt og bær ⁴	2	2	3	3				
Forbruk i alt ⁵	267	271	293	307	429	465	469	471
Forbruk, kg/innb. ⁵	69,2	75,6	77,8	68,7	88,0	88,6	88,9	88,6

1) Ikke direkte sammenlignbar serie før/etter 1996 pga. ny hagebruksstatistikk

2) Registrert engrossalg kl. 1 til konsum

3) Ikke beregnet etter 1998

4) Nettoimport fra 2007

5) Inkl. produksjon i villahager tom. 1998

Andre planteprodukter

Posten omfatter salg av stråfôr og «andre frø til modning». «Andre frø til modning» er norskproduserte frø fra engvekster, rotvekster og grønnsaker. Stråfôr omfatter høy, rundballefôr og halm til sektorer utenom jordbruket, foruten gras til framstilling av grasmel og fôrpellets.

Tabell 3.21 Mengder, priser og verditall for andre planteprodukter

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Salg av stråfôr, mill. kg:</u>								
Høy	4,4	11,1	18,1	33,7	65,8	87,2	86,1	85,0
Rundballefôr				10,4	32,9	43,6	43,1	42,5
Grasmel, fôrpellets, briketter	9,1	14,2	10,7	1,5	–	–	–	–
Halm	6,1	6,0	6,0	2,7	–	–	–	–
Eksport av stråfôr	0,3	–	–	0,0	0,1	0,3	0,2	0,1
<u>Priser, øre/kg</u>								
Høy	40	107	175	200	264	291	321	321
Rundballefôr				39	42	40	44	44
Grasmel, fôrpellets, briketter	22	46	66	41				
Halm	16	30	57	51	–	–	–	–
Mill. kr.	5	20	42	73	187	272	295	291
<u>Andre frø til modning:</u>								
Engfrø								
– tonn			3 094	2 198	2 038	2 006	2 424	1 694
– kr/kg			31,24	21,25	24,77	30,49	31,63	34,29
Rotvekst- og grønnsakfrø								
– tonn			4	1	1	1	1	1
– kr/kg			50	327	456	114	101	136
Mill. kr			97	47	51	61	77	58
Sum andre planteprod., mill. kr	8	20	187	128	295	333	372	349

Innenlandsk salg av høy og rundballefôr (og tidligere også halm til fôr) blir beregnet på grunnlag av antall hester utenom jordbruket. I de siste årene har eksporten av høy og halm vært ubetydelig.

Priser på høy og rundballefôr hentes nå inn fra noen av de største aktørene i markedet på Østlandet. Prisene er omregnet til å gjelde avlingsår.

Salget av høy og rundballefôr øker som følge av en økende hestebestand utenom jordbruket. Salget av grasmel og pellets er satt lik produksjonstallene. Se tabell 3.21 og vedleggstabell 1.3.

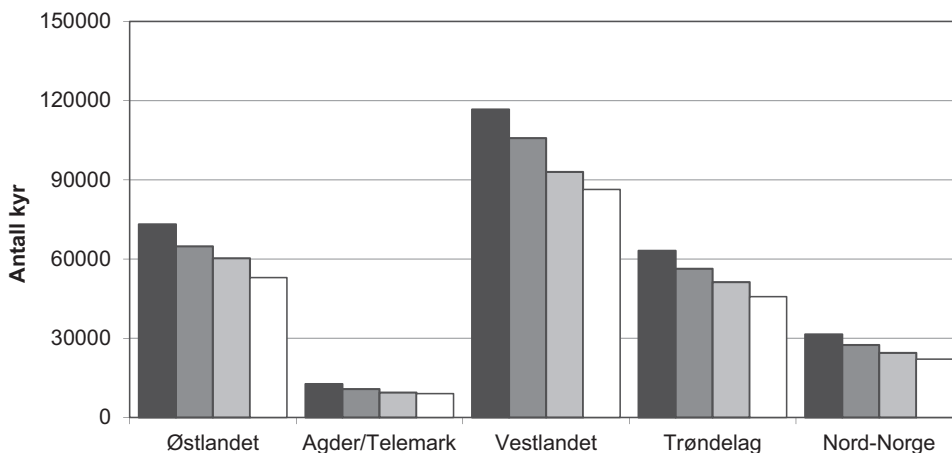
3.3 Husdyrproduksjoner

3.3.1 Melk

Produksjonsgrunnlag for kumelk

Kubestand og besetningsstørrelse: Det har vært en nedgang i totalt antall melkekyr over lang tid, men prognosene for 2018 viser en liten økning. Melkekubestanden per 1. januar 2017 var på 221 200 kyr, ned 5 505 kyr i forhold til 1. januar 2016. Melkekubestanden per 1. januar 2018 var på 216 700 kyr, altså en nedgang på 4 500 kyr i 2017. Til inngangen av 2019 er det prognosert en økning i melkekubestanden på ca. 100 dyr. Antall ammekyr fortsetter å stige og var på 83 000 1. januar 2017. I 2017 økte antallet med ca. 7 000 og regnes å øke med ytterligere 7 000 dyr i 2018..

Den regionale fordelingen av kubestanden er vist i figur 3.5.

Figur 3.5 Antallet melkekyr i henholdsvis 2000, 2005, 2010 og 2017 fordelt på regioner

Totalt var det i Norge 7 880 jordbruksbedrifter med melkekyr per 31. juli 2017, en nedgang på 606 bedrifter fra 2016. Den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen var på 26,4 kyr i 2017. Året før var den på 26,1 kyr.

Regionvis varierte den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen i 2017 fra 21,8 kyr i Agder/Telemark til 32,1 kyr i Rogaland. I figur 3.5 inngår Rogaland i Vestlandet. Rogaland hadde 46,2 prosent av kyrne for hele Vestlandet i 2017. For 2018 er det forventet en gjennomsnittlig besetningsstørrelse per jordbruksbedrift for landet totalt på 27,2 kyr.

Ytelse: Ved beregningen av ytelse per ku benytter BFJ et beregnet gjennomsnittlig kutall for året. Dette gjennomsnittlige kutallet blir beregnet av Prognoseutvalget for melk. Fra 2016 til 2017 gikk ytelsen opp med 39 liter per årsku. Melkeytelsen er anslått å øke med om lag 37 liter per årsku i 2018 til en gjennomsnittlig avdrått per på 7 409 liter per årsku.

Produksjon og anvendelse av kumelk

Over tid har meierileveransen blitt redusert, men har i en del år fram til 2017 vært relativt stabil på i overkant av 1 500 mill. liter. For 2018 er det forventet en liten nedgang i meierileveranse til 1 489 mill. liter.

Tabell 3.22 Produksjon og ytelse, kumelk

	1969 ¹	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Nettoprod., mill. liter	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 600	1 572	1 566
Bruttoprod., mill. liter	1 731	1 872	1 980	1 824	1 623	1 630	1 602	1 596
Liter/årsku, (brutto)	4 001	4 900	5 787	5 776	6 761	7 333	7 372	7 409
Endring liter/år ²	144	90	89	-1	106	10	39	37

1) Gammel metode for beregning av årskyr

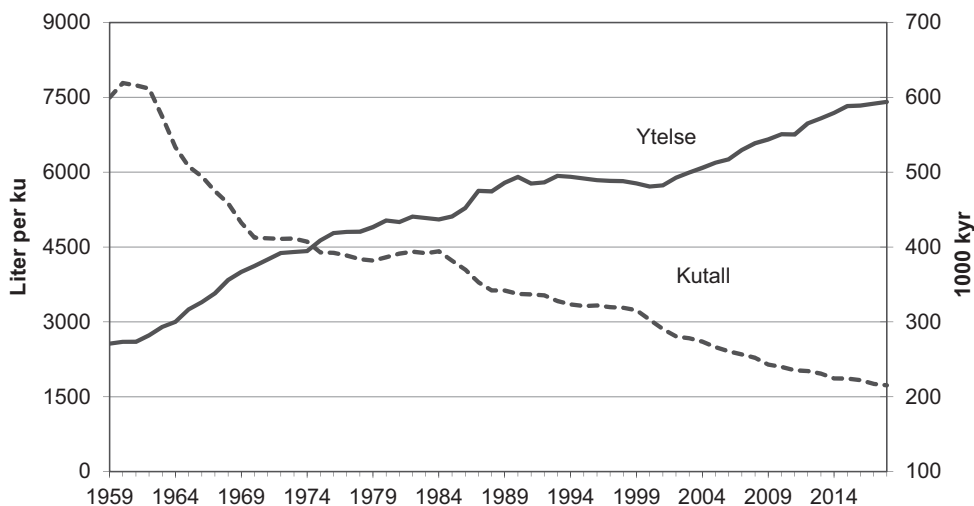
2) Endring i gjennomsnitt per år i perioden fra forrige oppgitte tall

Tabell 3.23 Produksjonen og bruken av melk. Mill. liter

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Kumelk</u>								
Nettoproduksjon	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 600	1 572	1 566
Meierileveranse ¹	1 528	1 742	1 835	1 647	1 506	1 523	1 495	1 489
Direkte salg	32	12	5	-	-	-	-	-
Hjemmeforbruk	74	28	13	7	2,4	1,4	1,3	1,2
Lokal foredling					1,1	2,0	1,8	1,9
Fôr ²	42	29	92 ²	135	82	74	74	74
<u>Geitemelk</u>								
Nettoproduksjon	26,5	23,6	27,0	22,0	21,1	21,9	21,2	21,3
Meierileveranse	25,1	22,2	25,7	21,5	20,0	20,4	19,8	19,9
Annet salg	1,0	1,0	0,9	0,2	0,7	1,0	1,0	1,0
Hjemmeforbruk	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-
Fôr	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

1) Inkl. salg av gårdssmør fra og med 1996

2) Beregningen er, fra og med 1989, endret fra normert behov for kalver til en restmengde: «Ikke levert meieri» og «ikke hjemmeforbruk eller svinn»

Figur 3.6 Kutall og ytelse per ku.

Priser og verditall

Verdiberegningene for melk tar utgangspunkt i regnskap fra TINE SA og Q-Meieriene AS.

Verdien av meierienes produsentveiledning inntektsføres under «melk» i totalkalkylen, men føres samtidig som en kostnad under «andre kostnader».

Inntektene i meieribruket er avhengige av salgsutviklingen for de ulike melkeproduktene. Dette gjelder først og fremst det innenlandske salget, men også for produktene som eksporteres. Salg av konsummelk, som krever minst behandling på meieriene, gir de høyeste inntektene. Deretter følger ost, og til sist smør og tørrmelk.

Melkeprisene er beregnet uten distriktstilskudd og grunntilskudd. Produsentenes fraktandel er trukket direkte i melkeoppjøret og kommer ikke til syne på verken inntekts eller kostnadssiden. I verdiberegningen føres distrikts- og grunntilskuddet som egne poster under «melk». Økte etterbetalinger for 2014, 2015 og 2016, men nedgang i 2017 bidro tilsvarende til melkeprisene disse årene. I budsjettåret beregnes etterbetalingen som gjennomsnittet av de fem siste årenes etterbetalinger. Det gir isolert sett en økning i melkeprisen fra 2017 til 2018. I prisen for 2018 er virkningen av målprisøkningen på ku- og geitemelk på 3 øre/liter ved jordbruksoppjøret innregnet. Målprisen på melk er etter dette 5,44 kr/liter fra 1.7.2018.

Av tabell 3.24 framgår priser, mengder og de andre variablene som tas hensyn til når verdien av melkeproduksjonen beregnes. Posten for salg av melkekvoter gjelder betaling for kvoter som er solgt, men ikke videresolgt.

Tabell 3.24 Produksjon, priser, tilskudd og verdital i melkeproduksjon

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Kumelk</u>								
Mill. liter	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 600	1 572	1 566
<i>herav salg og hj.forbr.</i>	<i>1 634</i>	<i>1 782</i>	<i>1 854</i>	<i>1 654</i>	<i>1 509</i>	<i>1 526</i>	<i>1 498</i>	<i>1 492</i>
Øre/liter ¹	92,20	191,87	293,81	317,87	445,27	564,64	558,56	558,37
Mill. kr	1 507	3 419	5 446	5 258	6 712	8 618	8 367	8 331
<u>Geitmelk</u>								
Mill. liter	26,5	23,6	27,0	22,0	21,1	21,9	21,2	21,3
<i>herav salg</i>	<i>26,2</i>	<i>23,3</i>	<i>26,6</i>	<i>21,6</i>	<i>20,7</i>	<i>21,4</i>	<i>21,8</i>	<i>21,9</i>
Øre/liter ¹	134,96	310,00	450,80	305,01	443,56	564,89	558,27	558,44
Mill. kr	35	72	120	66	92	121	116	117
Prod.tjenesten, mill. kr			153	133	153	143	141	148
Grunntilskudd, mill. kr				123	64	71	69	70
Distriktstilskudd, «	66	365	688	447	482	535	527	542
Andre tilskudd ² , «	32	566	1 939					
Salg av melkekvoter, «				189	2	-1,9	11,9	-0,9
Melk i alt inkl. tilskudd, mill. kr	1 639	4 321	9 176	6 216	7 505	9 485	9 233	9 207

1) Ekskl. grunntilskudd fra og med 1983. Geitmelktillegget er overført fra prisutjevningsordningen til grunntilskuddet fra 1. juli 1998. Ekskl. meierifinansiert produsenttjeneste fra 1999

2) Omfatter kvantumsavgr. tilskudd, frakttilskudd og distriktsmeieritillegg

Forbruk av melk og melkeprodukter

Konsummelk

Tabell 3.25 viser hvordan forbruket av konsummelk har utviklet seg. Forbruket har stort sett gått nedover over lang tid, men er litt forskjellig fordelt på typer. Nedgangen har til en viss grad blitt oppveid av en økning i forbruket av konserverte melkeprodukter.

I tallene for helmelk er forbruket av egenprodusert melk i produsentenes husholdninger tatt med (beregnet til 1,5 mill. kg for 2015). Yoghurt er inkludert fram til 1999, men deretter skilt ut.

Fløte og rømme

Forbruket av fløte og rømme er noe høyere enn tidligere, jf. tabell 3.25.

Tabell 3.25 Forbruk av helmelk, lettmelk, skummet melk og fløte på engrosnivå

	1969	1979	1989	1999	2010	2015	2016	2017*
Helmelk, ¹ mill. kg	674	652	269	145	93	88	88	86
<i>Kg/innb.</i>	175	160	64	32	19	17	17	16
Lettmelk, mill. kg	335	324	254	216	210	206
<i>Kg/innb.</i>	79	73	52	42	40	39
Skummet melk ² , mill. kg	54	107	136	99	139	149	148	151
<i>Kg/innb.</i>	14	26	32	22	29	29	28	29
Konsummelk i alt, <i>Kg/innb.</i>	726	759	739	568	486	454	446	443
	189	186	175	127	99	88	85	84
Yoghurt ³ , mill. kg				30,0	44,7	53,7	54,7	53,6
<i>Kg/innb.</i>				6,7	9,1	10,3	10,4	10,1
Fløte og rømme ⁴ , mill. kg	25	27	29	30	34	39	38	38
<i>Kg/innb.</i>	6,5	6,6	6,9	6,7	6,9	7,4	7,3	7,2

1) Inkludert yoghurt tom. 1998

2) Inkl. ekstra lett melk. Ekskl. skummetmelk til prod. av smørbl. lettmargarin fom. 2. halvår 1998

3) Som melk

4) Beregnet som 35 prosent fett. 38 prosent fett f.o.m. 1991

Konserverte melkeprodukter

Endringer i beregningsmetoder gjør at eldre og nyere tall for forbruket av konserverte melkeprodukter ikke er helt sammenlignbare. Forbruk av slike produkter har likevel økt mye gjennom den perioden som omfattes av tabell 3.26.

Tabell 3.26 Forbruk av konserverte melkeprodukter beregnet som råvare

	1979	1984 ¹	1989	1999 ²	2010	2015	2016	2017*
Helmelk i kons. prod, mill. kg ³	21	31	35					
Skummet melk «	38	55	44					
Fløte «			0,9	0,6				
Melkefett (100 %) «				0,5				
Tørket myse til konsum, mill. kg	..	0,6	0,7					
Sum konserverte melkeprodukter, mill. kg	59	87	80	93	158	122	136	136
<i>Kg per innbygger</i>	15	21	19	21	32	23	26	26

1) Ny beregningsmetode fom. 1982

2) Ny beregningsmetode fom. 1999

3) Kondensert melk, tørket melk. Inkl. melk i andre konserverte produkter (milkshake, puddinger, sauser ol.) fom. 1982

Smør

Økt forbruk av magre konsummelktyper og lavere smørforbruk, ga fra midten av 1980-tallet et overskudd av fett i melkesektoren. Dette medførte betydelig eksport av smør. Samtidig ble fettinnholdet i returmelen økt. I løpet av 1990-årene gikk både produksjonen og eksporten av smør ned, parallelt med nedgangen i melkeproduksjonen. Fra 2010 er det en liten økning i smørforbruket.

Tabell 3.27 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av smør på engrosnivå

	1969	1979	1989	1999	2010	2015	2016	2017*
Produksjon, mill. kg ¹	21,2	20,5	24,2	19,6	16,8	17,4	17,9	18,4
Eksport, «	1,4	0,4	9,2	5,1	2,2	0,5	1,1	0,5
Import, «	1,3	1,7	—	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4
Lagerendring, « ²	+0,2	+0,2	-0,7
Forbruk, mill. kg	21,3	22,0	14,3	14,7	14,7	17,2	17,2	18,3
<i>Kg/innb.</i>	5,5	5,4	3,4	3,3	3,0	3,3	3,3	3,5

1) Inkl. smør til margarinproduksjon

2) – betyr lagerøkning og + betyr lagernedgang

Ost

Tabell 3.28 viser at både produksjonen er relativt stabil og at forbruket har en økende tendens.

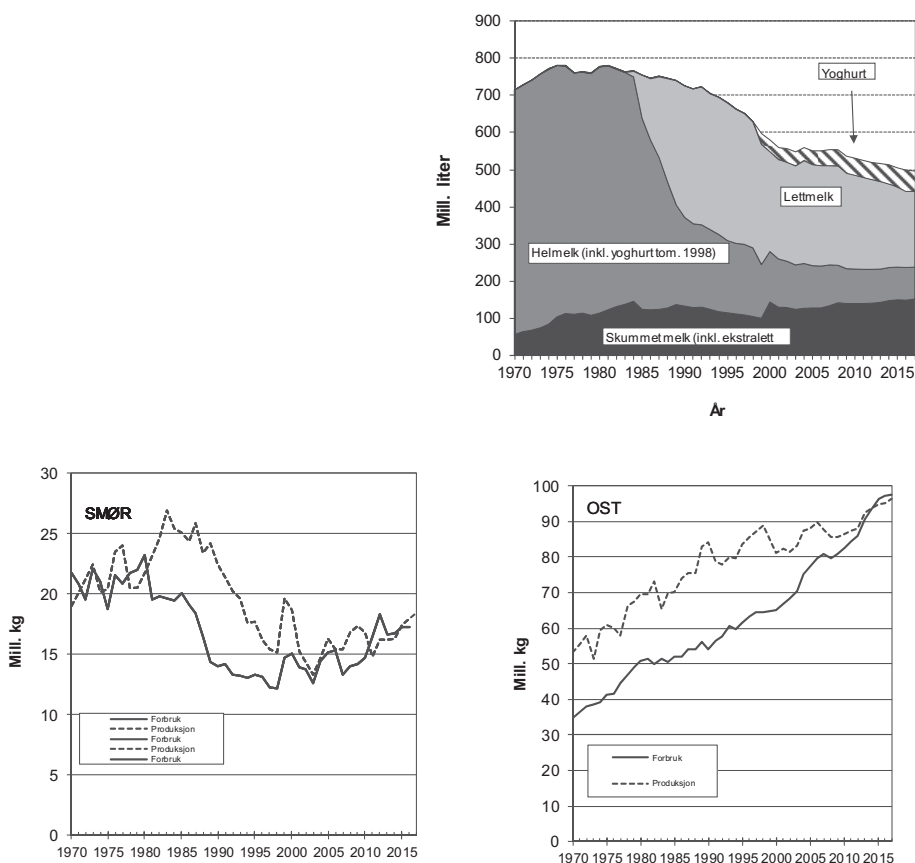
Tabell 3.28 Produksjon, eksport, import og forbruk av ost på engrosnivå

	1969	1979	1989	1999 ¹	2010	2015	2016	2017*
Produksjon, mill. kg ²	49,6	67,6	82,9	84,9	86,5	94,8	95,1	96,4
Eksport, «	16,3	20,8	23,1	23,3	13,5	11,5	11,9	12,0
Import, «	0,3	1,4	2,0	3,1	9,6	12,9	13,9	13,0
Lagerendring, « ³	+0,7	+0,7	-5,6
Forbruk, mill. kg	34,3	48,9	56,2	64,7	82,6	96,2	97,1	97,4
<i>Kg/innb.</i>	9,0	12,0	13,3	14,5	16,9	18,5	18,5	18,4
<i>herav hvitost:</i>								
<i>mill. kg</i>	21,4	34,6	41,7	48,1	63,7	72,3	73,8	74,2
<i>kg/innb.</i>	5,6	8,5	9,9	10,8	13,0	13,9	14,1	14,0
<i>herav brunost:</i>								
<i>mill. kg</i>	12,8	14,3	14,5	10,9	12,4	11,8	11,8	11,5
<i>kg/innb.</i>	3,3	3,5	3,4	2,5	2,5	2,3	2,3	2,2
<i>Annen ost, mill. kg</i>				6,3	6,4	12,1	11,5	11,7
<i>kg/innb.</i>				1,4	1,3	2,1	2,3	2,3

1) Endret beregningsmetode fra og med 1999

2) Inkludert smelteost

3) Minus betyr lagerøkning og pluss betyr lagernedgang

Figur 3.7 Forbruk og produksjon av konsummilk, ost og smør

3.3.2 Kjøtt

Posten omfatter produksjon og forbruk av kjøtt fra følgende husdyr: Storfe, sau, gris, geit, hest og fjørfe. Priser og mengder gir verdien av produksjonen. Kjøttproduksjon på kaniner er behandlet i en egen post i totalkalkylen. Kjøttproduksjon på tamrein, vilt og hval omfattes ikke av totalkalkylen, men er tatt med i tabell 3.29, som viser all norsk produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. I tabell 3.37, som viser forbruk av kjøtt i alt, er også biprodukter fra slakterisektoren og grensehandel tatt hensyn til.

Produksjonsutvikling

Kjøttproduksjonen har økt gjennom flere år og er i 2018 prognosert til et rekordhøyt nivå. Dette gjelder også budsjettåret 2018. Rammen for norsk kjøttproduksjon settes av innenlands forbruk samt importkvoter med tollettelser/-fritak. Importkvotene gjelder WTO (1995), EU-(2012), SACU-land (1995) og GSP-land (2013).

Tabell 3.29 Produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. Mill. kg

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Storfe	52,1	69,6	74,0	94,1	81,9	80,1	83,7	84,2
Kalv	6,6	1,9	1,4	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5
Storfe i alt	58,7	71,5	75,4	95,6	83,5	81,6	85,2	85,7
Sau/lam	17,3	18,8	23,1	22,9	24,6	26,1	27,6	26,0
Geit/kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,1	0,1	0,1
Fjørfe	5,2	9,8	20,0	36,5	83,1	98,3	101,0	102
Rein	1,4	1,6	2,7	1,6	2,1	2,1	1,4	1,8
Kaniner	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Gris ¹	65,6	78,9	84,1	109,3	128,8	137,7	137,3	137,8
Sum kjøtt ¹	150,6	181,9	206,6	267,1	322,9	346,2	352,9	353,7

1) Ekskl. hode og labb på gris fom. 2002

Storfe

Slaktingen av ku hadde en økning på 1,9 prosent fra 2016 til 2017 regnet i tonn, mens det økte med 5,6 prosent for okse. For kvige var det en oppgang på 12,3 prosent.

I budsjettåret ventes slaktingen av ku, okse og kvige samlet å gå opp med 0,6 prosent.

Slaktingen av kalv gikk ned med 4,2 prosent fra 2016 til 2017. Det ventes fortsatt nedgang slakting i budsjettåret.

Tabell 3.30 viser produksjonen i tonn og antall slakt fra storfesektoren.

Tabell 3.30 Antall slakt og mengde av storfe

	2016		2017*		2018**	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Okse						
Salgsproduksjon	138 503	43 783	145 646	46 232	148 537	47 663
Hjemmeforbruk	542	137	571	145	563	145
I alt	139 045	43 920	146 217	46 377	149 100	47 808
Kvige						
Salgsproduksjon	18 317	4 147	20 879	4 664	21 636	4 900
Hjemmeforbruk	698	126	748	133	737	133
I alt	19 015	4 273	21 627	4 797	22 373	5 033
Ku						
Salgsproduksjon	115 808	31 945	118 135	32 550	113 969	31 372
Storfe i alt						
Salgsproduksjon	272 628	79 876	284 660	83 446	284 142	83 935
Hjemmeforbruk	1 240	263	1 319	278	1 300	278
I alt	273 868	80 138	285 979	83 724	285 442	84 213
Kalv i alt						
Salgsproduksjon	11 980	1 484	11 617	1 416	11 818	1 454
Hjemmeforbruk	487	54	524	58	524	58
I alt	12 467	1 538	12 141	1 474	12 342	1 512
Storfe og kalv						
Salgsproduksjon	284 608	81 359	296 277	84 862	295 960	85 389
Hjemmeforbruk	1 727	316	1 843	336	1 824	336
I alt	286 335	81 675	298 120	85 198	297 784	85 725

Utviklingen i slaktevektene på storfe går fram av tabell 3.31. For okser og kvige har gjennomsnittlig vekt gått oppover gjennom en årrekke, blant annet på grunn av økte vektgrenser. Slaktevektene for ku økte i årene fram mot 2010, men har økt mindre de siste årene og ligger nær 275 kg. Økningen for kalv skyldes endringer i slaktevektene for kategorien mellomkalv.

Tabell 3.31 Slaktevekter på storfe. Kg

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Okse	178,8	219,7	255,6	281,3	300,5	315,3	316,7	320,9
Kvige	143,8	173,3	192,2	201,9	221,5	225,9	223,1	226,5
Ku	205,8	229,0	231,5	237,9	266,6	275,1	274,8	275,3
Mellomkalv	67,4	79,5	85,2	97,0	111,9	123,8	121,6	123,1
Spedkalv	19,4	21,7	23,4	43,5				

Sau/lam

I 2017 ble det slaktet 27,6 mill. kg, mot 26,1 mill. kg i 2016. For budsjettåret er det regnet med en slaktemengde på 26,0 mill. kg.

Svin

Slaktemengden av svin gikk ned med 0,5 mill. kg fra 2016 til 137,3 mill. kg i 2017. For 2018 er det regnet med en oppgang på 0,5 mill. kg til 137,8 mill. kg.

Fjørfe

Fjørfekjøtt omfatter kjøtt fra kylling, høns, kalkuner, gås, and og struts (perioden 1998–2002). Produksjonstall er stilt opp i tabell 3.32.

Produksjonen av kylling viser nå økning etter det var en nedgang i produksjonen i 2014 pga. nedgang i forbruket.

Tabell 3.32 Produksjon av fjørfekjøtt. Tonn

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Kylling	2 790	6 568	14 367	29 456	74 397	86 305	89 701	91 400
Høns	1 983	2 437	3 279	2 700	1 507	1 007	1 243	1 243
Kalkun	310	753	2 177	4 254	8 485	10 303	9 319	9 309
Gås	78	39	50	28				
And	15	21	115	50	418	701	699	699
Struts				40				
Sum	5 176	9 818	19 988	36 528	84 807	98 316	100 962	102 651

Priser og verdi

Utbetalingsprisene på kjøtt avhenger av avsetningsforholdene. En norsk produksjon som er lik forbruket fratrukket kvoteimport, skal normalt gi grunnlag for å ta ut jordbruksavtalens målpriser. Fra 1995 medførte WTO-avtalen importkvoter med redusert toll mens det ble sterkere begrensninger på subsidiert eksport fra 2000. Fra 2016 er eksportkvoten for storfekjøtt i praksis null mens den er på 1,9 mill. kg for svinekjøtt. Ut over dette har Norge ensidig gitt importkvoter med redusert toll fra SACU-land.

Prisene er basert på oppgaver fra kjøttssamvirket (Nortura) og slakterier utenom samvirket. I prisene til produsent inngår også verdien av biproduktene (innmat, huder og skinn) og etterbetalinger. Budsjettprisene er korrigert for endringene i årets jordbruksavtale. Alle utgiftene utenom produsentenes andel av frakten,- som føres under posten «andre kostnader», er trukket ifra.

Ved jordbruksoppjøret i 2009 ble storfe og kalv tatt ut av målprissystemet, og fra 1. juli 2013 gjelder det også for sau/lam. Markedsoverskudd eller manglende markedsmuligheter medfører et tap for kjøttprodusentene. Pristapet har vært definert som lavere prisuttak enn hva målprisene/gjennomsnittlig engrospris har gitt grunnlag for samt at omsetningsavgiften har vært høyere enn antatt avgift ved markedsbalanse.

Etter at målprisen er avviklet for storfe og sau/lam, regnes kun pristap for gris. For svin har Budsjettnemnda beregnet et brutto pristap på grunn av markedsoverskudd i 2017 på 178,5 mill. kr. og for 2018 på 130,9 mill. kr. mens det i 2016 var på 28 mill. kr. For sau/lam fører markedsoverskudd til avvik fra «planlagt gjennomsnittlig engrospris» med et beregnet pristap i 2016, 2017 og 2018 på henh. 103 mill.kr, 222,3 mill. kr og 210,1 mill. kr. Varierende omsetningsavgifter vil normalt speile avsetningsforholdene. Det er likevel ikke nødvendigvis samsvar mellom trekk av omsetningsavgift og behovet for regulering av den løpende produksjonen, eks. behov for å bygge opp reguleringsfondet og motsatt. I tabell 3.33 er de produktvise omsetningsavgiftene gjengitt for beregningsårene 2016–18.

Tabell 3.33 Omsetningsavgifter. Kr per kg

	Storfe	Kalv	Sau/lam	Gris
2016	0,53	0,53	1,78	0,76
2017	0,54	0,54	2,98	1,50
2018	0,86	0,86	3,15	1,20

Maksimalsatser for omsetningsavgift i 2018 er for svin kr 2,00 per kg, for sau og lam 4,00 kg og for storfe/kalv kr 2,00 per kg. Satsen kan endres gjennom året dersom markedssituasjonen endrer seg. Endringer av avgiften innenfor den øvre grensen behandles og fastsettes av Omsetningsrådet.

Kun sau, lam og geit omfattes nå av grunntilskuddet. Satsene varierer gjennom året. Jordbruksavtalens gjennomsnittssatser i de siste årene går fram av tabell 3.34.

Tabell 3.34 Jordbruksavtalens gjennomsnittlige satser for grunntilskudd. Kr per kg

	2005–2018
Sau og lam	3,81
Geit	5,15

Prisene til produsent vises i tabell 3.35.

For prisberegningen i budsjettåret er det tatt utgangspunkt Norturas prognoser per februar. Prognosene er deretter korrigert for virkninger av årets jordbruksavtale.

Av kjøttslagene er det nå kun svin som er omfattet av målprissystemet. Målprisen ble holdt uforandret ved jordbruksoppgjøret 2018.

Tabell 3.35 Produksjon, priser¹ og inntekter for kjøtt, inkl. biprodukter

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Produksjon, mill. kg</u>								
Storfe	52,1	69,6	74,0	94,1	81,9	80,1	83,7	84,2
Kalv	6,6	1,9	1,4	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5
Sau/lam	17,3	19,0	23,9	22,9	24,6	26,1	27,6	26,0
Geit/kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,1	0,1	0,1
Svin	65,6	78,9	83,6	109,3	128,8	137,7	137,3	137,8
Fjørfe	5,2	9,8	20,0	36,5	83,1	98,3	101,0	102,7
I alt	148,9	180,3	203,4	265,2	320,6	344,2	351,3	352,5
<u>Priser, kr/kg</u>								
Storfe	8,47	22,28	32,82	27,26	39,92	51,45	52,35	52,42
Kalv	9,89	23,35	32,86	23,02	46,01	57,61	57,23	57,30
Sau/lam	8,81	22,64	27,47	27,91	37,02	44,55	37,47	36,92
Geit/kje	5,82	19,83	20,28	6,03	2,05	5,36	4,51	4,51
Hest	5,22	9,19	18,16	14,24	4,87	4,70	4,30	4,30
Svin	6,53	15,01	25,56	19,81	23,78	27,59	26,12	25,85
Fjørfe	6,39	14,29	21,90	15,63	17,41	20,35	19,92	19,85
<u>Verdi, mill. kr</u>								
Storfe	441	1 551	2 429	2 564	3 268	4 123	4 383	4 414
Kalv	65	44	45	35	75	89	84	87
Sau/lam	152	430	634	640	909	1 163	1 032	960
Geit/kje	1,8	5,1	6,7	1,6	0,6	1,4	1,3	1,3
Hest	9,9	6,9	14,5	8,6	2,0	0,3	0,3	0,3
Svin	428	1 185	2 150	2 164	3 062	3 800	3 585	3 562
Fjørfe	33	140	438	571	1 453	2 001	2 011	2 037
I alt	1 131	3 363	5 716	5 992	8 770	11 177	11 089	11 067
<i>herav huder og skinn</i>	<i>24,9</i>	<i>40,5</i>	<i>118,8</i>	<i>102,5</i>	<i>95,2</i>	<i>108,1</i>	<i>126,1</i>	<i>126,1</i>
<u>Tilskudd mm, mill. kr</u>								
Grunntilskudd			513,2	376,2	96,8	102,6	102,9	97,0
Distriktstilskudd ³		160,5	602,0	540,0	588,5	601,2	615,2	634,6
Kvalitetstilskudd storfe						191,5	260,6	257,0
Tilskudd lam- og kjeslakt						220,9	533,1	521,2
Andre tilskudd sau ⁴		92,8	184,7	1,2	2,3	1,1	0,5	0,8
Div. prod.reg. tiltak				61,4	1,0			
Verdi i alt inkl. tilskudd, mill. kr	1 131	3 616	7 016	6 970	9 459	12 308	12 627	12 589

1) Ekskl. grunntilskudd fra og med 1983

2) Regnet uten hode og labber fra og med 2002

3) Inkl. ekstra distr.tilsk. N-Norge i 1979

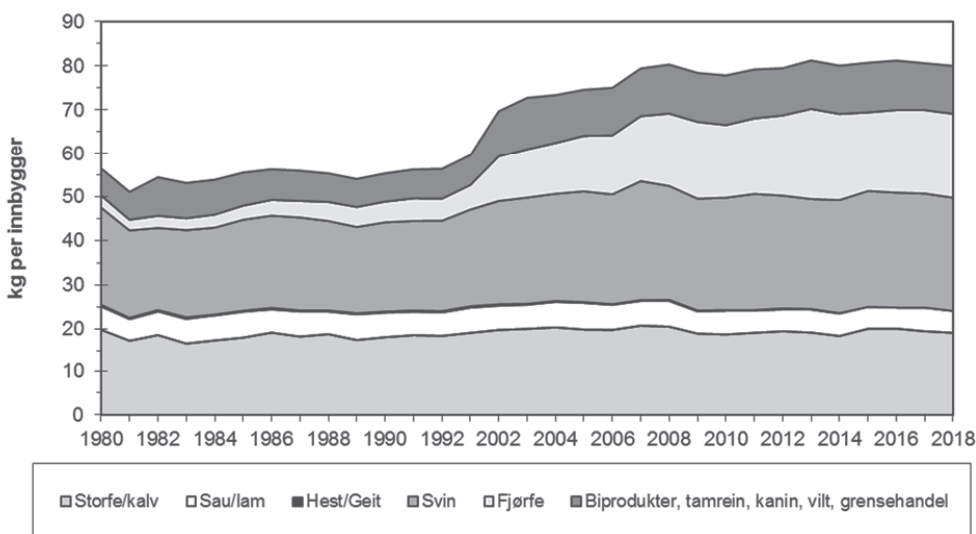
4) Omfatter tilsk.ordn. saueholdet, kvantumsavgr. tilskudd og tilsk. friføring sau (radioaktivitet)

Med hensyn til prisen for fjørfekjøtt vises det til vedleggstabell 1.6.

Forbruk av kjøtt

Forbruket av kjøtt har økt over lengre tid. Forbruket av de ulike kjøttslagene målt på engrosnivå, går fram av figur 3.8.

Avregning av svineskrotter uten hode og labb fra og med 2002, utgjør en mengdemessig reduksjon på 7,0 prosent for svinekjøtt. Endringen i avregningspraksis forklarer den nedgangen som er registrert i produksjon og forbruk av gris fra 2001 til 2002. Dette kvantumet tas inn igjen i det beregnede totalforbruket av kjøtt (se tabell 3.37) ved en tilsvarende økning av mengden av biprodukter.

Figur 3.8 Engrosforbruket av kjøtt 1980–2018

Tabell 3.36 Produksjon, eksport, import, lagerendring og engrosforbruk av kjøtt i alt¹. Mill. kg

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Produksjon til salg og hjemmeforbruk	150,6	182,1	206,6	267,1	322,9	346,2	352,9	353,7
Eksport	4,3	0,3	8,2	19,6	3,1	2,9	2,6	3,6
Import ¹	4,6	15,9	1,9	5,6	9,8	26,3	20,4	18,7
<i>herav spekk</i>		1,5	1,0	0,8	1,3	0,7	0,8	0,8
Lagerendring ²	-0,6	0,9	0,5	4,0	-1,1	-0,8	0,0	-0,4
Innenlandsk forbruk	150,3	198,6	200,8	257,5	328,6	370,4	376,3	376,3
Netto transittimport ³	–	4,0	3,5	0,3	-1,1	2,0	0,0	0,0
Forbruk i alt, kg/innbygger	150,3 39,1	202,6 49,3	204,3 48,3	257,8 57,8	327,5 67,0	370,8 70,8	370,7 70,2	368,4 69,3
<u>Forbruk per dyreslag</u>								
<i>Storfe</i>	49,4	77,3	72,2	88,7	89,6	103,3	100,9	99,8
<i>Kalv</i>	6,5	2,3	1,4	1,5	1,6	1,5	1,54	1,5
<i>Sau og lam</i>	18,3	22,6	24,9	23,5	26,7	25,3	28,3	26,4
<i>Geit og kje</i>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
<i>Hest</i>	1,9	0,9	0,8	0,6	0,4	0,1	0,1	0,1
<i>Svinekjøtt</i>	66,9	86,2	82,1	102,8	124,9	136,9	136,7	136,7
<i>Fjørfe</i>	5,5	10,9	19,3	37,5	82,7	99,5	101,3	102,4
<i>Tamrein, hjort, kanin</i>	1,6	1,8	2,9	2,4	2,4	2,3	1,6	2,0

1) Inkl. tamrein og kaniner. Eksklusive grensehandel

2) Minus = økning i lager, pluss = nedgang i lager

3) Nettoforskjell mellom SSB og LMDs/Norturas statistikk

Tallene i tabell 3.36 omfatter ikke grensehandelen med kjøtt. På grunnlag av årlige undersøkelser som Opplysningskontoret for kjøtt har fått utført blant private husstander, er andelen kjøtt anskaffet i utlandet, sett i forhold til totalt kjøttforbruk i Norge, beregnet. For 2006, 2007 og 2008 viste undersøkelsene andeler på henholdsvis 6,3 prosent, 6,0 prosent og 6,2 prosent. På bakgrunn av disse tallene har BFJ anslått omfanget av grensehandelen med kjøtt i årene deretter. I tabell 3.37 er kjøtt som er omsatt gjennom grensehandel, tatt inn som et tillegg til det øvrige beregnede forbruket av alt kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Forbruket av spiselige biprodukter er også tatt hensyn til.

Tabell 3.37 Engrosforbruk av kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Inkl. spiselige biprodukter. Mill. kg

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Kjøtt fra husdyr ¹	150,3	202,6	204,3	257,8	327,5	370,8	370,7	368,4
Kjøtt fra vilt	2,1	4,3	6,1	8,2	8,2	6,7	6,9	7,0
Hvalkjøtt	2,5	1,0	0,1	0,1	0	0	0	0
Biprodukter ¹	9,9	13,3	13,1	14,9	25,0	24,9	24,1	25,1
Sum forbruk kjøtt og biprodukter	164,8	221,2	223,6	281,0	360,7	402,4	401,7	400,5
<i>Kg/innbygger</i>	42,8	53,8	52,9	62,9	73,8	76,9	76,1	75,4
Grensehandel ²	–	3,0	5,0	9,0	20,0	23,0	24,0	25,0
Sum forbruk inkl. grensehandel	164,8	224,2	228,6	290,0	380,7	425,4	425,7	425,5
<i>Kg per innbygger</i>	42,8	54,6	54,1	64,9	77,9	81,2	80,7	80,1

1) Gris uten hode og labber f.o.m. 2002. Påslaget for biprodukter er økt tilsvarende

2) Anslag

3.3.3 Egg

Tabell 3.38 gir en oversikt over nettoproduksjonen og engrosforbruket av egg. Priser på egg er vist i tabell 3.39.

Beregningene av eggprisen er basert på oppgaver fra Nortura.

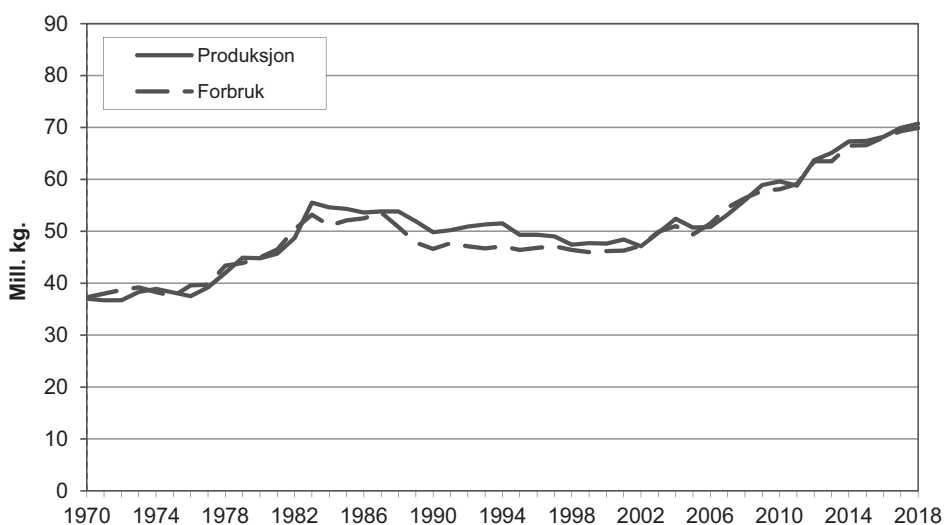
Tabell 3.38 Produksjon og engrosforbruk av egg. Mill. kg

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Nettoproduksjon	38,0	46,2	52,3	47,9	59,9	68,7	70,3	71,2
<i>herav salg og hj.forbr.</i>	37,3	44,9	51,9	47,6	59,6	68,2	69,9	70,7
Eksport ¹	0,4	1,6	3,7	2,2	1,5	1,1	1,1	1,1
Import	1,4	0,7	0,2	0,4	0,1	0,7	0,5	0,3
Lagerendring	..	-0,1	+0,4	0,3	0,0	-0,2	0,0	0,0
Forbruk i alt	38,3	43,9	48,8	46,0	58,1	68,1	69,3	69,9
<i>Kg/innbygger</i>	9,9	10,8	11,6	10,9	11,9	13,0	13,1	13,2

1) Består av skallegg, eggprodukter regnet som skallegg og eggehvite

Tabell 3.39 Priser og verdi av eggproduksjonen

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Mill. kg	37,3	44,9	51,9	47,6	59,6	68,2	69,9	70,7
Kr/kg	5,78	10,53	13,46	11,07	13,84	15,19	15,83	16,01
Mill. kr	215	473	699	528	824	1 036	1 106	1 132
Kontrakttillegg, mill. kr			46,4					
Førtidsslakt høner, mill. kr			11,6	2,7	0,0	5,7	4,7	7,0
Distriktstilskudd, mill. kr				2,1	8,7	5,8	3,7	3,3
Sum, mill. kr	215	473	757	533	833	1 048	1 115	1 142

Figur 3.9 Produksjon og engrosforbruk av egg

3.3.4 Ull

Tabell 3.40 gir oversikt over utbyttet fra ullproduksjonen. Nortura og ullvarefabrikkene gir oppgaver over hvor mye ull som er tatt imot ved deres anlegg. Leveransen av ull i budsjettåret er beregnet på grunnlag av et anslag for antall vinterfôrede sauer og en stipulert ullmengde per vinterfôret sau. Produksjonen har gått noe ned, men har holdt seg jevn de siste årene. Priser innhentes fra Nortura og Fatland-Gjestal. Prisen til produsent er sammensatt av et tilskudd per kg ull og den prisen som oppnås i markedet. Tab. 3.40 viser at prisen går opp og mengden ned i 2017. Dette skyldes at ulltilskuddet ble lagt om til å omfatte færre, men bedre kvaliteter med høyere tilskudd pr. kg. Mengden ull med tilskudd går dermed ned mens prisen øker.

Tabell 3.40 Produksjon, priser og inntekter for ull

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Tonn	4 830	4 764	4 830	5 105	4 368	4 390	4 052	4 128
Kr/kg	9,15	18,31	46,84	32,83	26,89	34,00	32,80	32,47
Mill. kr	44,2	87,2	226,2	167,6	117,5	149,3	132,9	134,0

3.3.4 Pelsdyr

Posten omfatter nå inntekter fra skinnproduksjon på sølvrev, blårev og mink. Etterspørselen etter skinn kan variere mye fra år til år. Dermed kan det oppstå store prissvingninger. BFJ benytter Norges Pelsdyrslag som kilde for oppgaver over mengder og priser for pelsdyrskinn. Det gjelder for både regnskapsårene og budsjettåret. Tabell 3.41 inneholder data fra skinnproduksjonen.

Tabell 3.41 Produksjon, priser og inntekter for pelsdyr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Produksjon, 1 000 stk.</u>								
Reveskinn	109	282	745	457	215	152	111	92
Minkskinn	1869	1063	531	330	510	800	717	710
<u>Priser, kr/stk.</u>								
Reveskinn	200	614	286	265	586	651	706	892
Minkskinn	98	167	128	166	298	253	298	288
<u>Mill. kr</u>								
Reveskinn	22	173	213	121	126	99	79	82
Minkskinn	183	177	68	55	152	202	214	204
Direkte refundert avgift			8	–	–	–	–	–
Sum pelsdyr	205	350	290	176	278	301	292	287

3.3.5 Andre husdyrproduksjoner

Salg av levende dyr

Posten omfatter inntekter fra salg av levende dyr til sektorer utenfor jordbruket. Dessuten er inntektene fra eksport av livdyr med. Kostnadene til import av livdyr til jordbruket trekkes fra. Import av hester holdes utenom her, siden disse dyrene forutsettes å gå til andre sektorer enn jordbruket.

Innenlandsk salg av hester fra jordbruket til andre sektorer er anslått på grunnlag av registreringer som er utført ved Norsk Hestesenter. Registreringene gjelder antall bedekte hopper.

Eksport- og importtall for regnskapsårene kommer fra SSB. Anslag over eksport og import i budsjettåret er innhentet fra de ulike avlsorganisasjonene. I tabell 3.42 er disse dataene presentert.

Kaninproduksjonen

Det er vanskelig å skaffe en fullstendig oversikt over produksjonen av kaniner, da det omtrent ikke forekommer organisert omsetning av kaninkjøtt. De fleste oppdrettere

står selv for både slakting og omsetning. Norsk Kanin er kilde for de anslagene som BFJ benytter for produserte mengder og priser. Se tabell 3.42.

Oppdrettshjort

Verdien av oppdrettshjort er basert på oppgaver fra Norsk Hjorteavlforening.

Honningproduksjonen

Honningcentralen gir oppgaver over hvor mye honning som produseres i det enkelte året.

Honningcentralen er også totalkalkylens kilde for alle opplysninger om prisene på honning, se tabell 3.42. Utbetalingsprisen til produsenter som leverer til Honningcentralen, består nå av en grunnpris, et etterbetalingstillegg og en eventuell etterbetalt bonus. Prisene på honning som selges direkte til forbruker, ligger høyere enn ved leveranser til Honningcentralen.

Tabell 3.42 Produksjon, priser og inntekter for andre husdyrproduksjoner

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Salg av levende dyr</u>								
Mill. kr	1,3	7,4	10,4	2,2	-1	1,3	-8,9	2,2
<u>Kaninkjøtt</u>								
Tonn	220	168	217	270	240	38	41	40
Mill. kr	104	402	605	8,9	18,0	4,2	4,8	5,0
<u>Oppdrettshjort</u>								
Tonn					166	146	160	175
Mill. kr					17,8	17,2	19,2	21,5
<u>Honning</u>								
Tonn			2 128	1 000	1 330	1 150	1 200	1 200
Mill. kr	7,3	13,3	68,6	52,8	75,7	160,9	170,7	164,7
Sum, mill. kr	10,1	24,9	85,6	63,9	101,1	183,6	185,7	193,4

3.4 Andre inntekter

3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer

Posten omfatter først og fremst kjøreinntekter ved bruk av jordbrukets maskiner. Dette gjelder inntektsføring ved bruk av maskiner i skogen, ved investeringsarbeid på driftsbygninger, ved grøfting og nydyrking, i bierverv eller til private formål. Dessuten føres leieinntekter fra hester som er i pensjon på jordbruksbedrifter, sammen med kjøreinntektene. Dette er inntekter som jordbruket har av å holde plass for hester som tilhører folk utenom jordbruksnæringen. Travhester og hester til rekreasjon er

eksempler. Inntektene ved salg av stråfôr til slike dyr hører ikke med her, men føres i stedet under «stråfôr» i totalkalkylen.

Verdien av maskinkjøring i forbindelse med investeringer i varige driftsmidler blir beregnet som prosentandel av bruttoinvesteringene i de samme driftsmidlene. Dette skyldes bruttoføring av investeringene, det vil si føring inklusive verdien av egeninnsats. Egeninnsatsen blir på tilsvarende måte kostnadsført under kapitalslit.

Det er bare verdien av egen maskininnsats ved *nyinvesteringer* som inntektsføres. For vedlikehold praktiseres nettoføring, slik at all egeninnsats holdes utenom. En oversikt over de beregnede kjøreinntektene finnes i tabell 3.43.

Tabell 3.43 Kjøreinntekter, mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Kjøreinntekter:</u>								
Skogen	57	74	147	57	28	32	33	34
Bierverv og privat	31	108	160	253	304	303	303	303
Investeringer	22	58	43	34	81	92	103	108
Sum	109	236	342	342	410	427	439	445
Hester i pensjon	2	13	36	53	111	126	127	128
Sum kjøreinntekter m. m.	112	251	380	397	525	554	566	572

3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer

Under denne inntektsposten føres verdien av eget arbeid i forbindelse med nyinvesteringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking. Inntektsføringen skyldes at investeringene og kapitalslitet bruttoføres, det vil si inklusive verdien av eget arbeid. Arbeidsinntektene fastsettes som bestemte prosentandeler av investeringene.

Tabell 3.44 Arbeidsinntekter ved investering i varige driftsmidler. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Driftsbygninger	44	187	249	194	272	187	214	206
Grøfter	17	17	9	15	31	45	50	60
Nydyrking	14	26	8	4	10	16	16	17
Sum	79	246	288	230	313	248	281	283

3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler

3.5.1 Endringer i buskapsverdien

Beregningene gjelder endringer i buskapsverdien fra 1. januar til 31. desember. I praksis er det dyretallet per 1. januar i beregningsåret og per 1. januar i det etterfølgende året som inngår i beregningen, sammen med beregningsårets gjennomsnittspriser for de forskjellige typene av slakt. Verdien av dyrebestanden er uttrykt som markedsverdien av slaktet. Mens verdiøkning inntektsføres, blir verdireduksjon ført som fradrag i inntekten. Til en viss grad tas det hensyn til alderssammensetningen i buskapen. Lager av pelsdyrskinn inngår i husdyrverdien for pelsdyr.

Tabell 3.45 viser oppgang i buskapsverdiene i budsjettåret 2017 unntatt for hest og svin.

Tabell 3.45 Endringer i buskapsverdi. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Hest	-15	-8	5	13	4	-18	25	27
Storfe	-22	15	145	-133	-65	211	95	161
Sau	-15	6	13	2	-6	23	-32	-12
Geit	-0,6	1,0	-0,5	-0,2	-0,3	0,2	0,3	0,0
Svin	-5	25	80	-16	-1	-36	35	-8
Fjørfe	0,5	-0,5	1,3	1,8	12	7	10	5
Pelsdyr	-9	-5	-4	10	-9	33	-32	-17
Endring i alt	-67	33	238	-127	-72	219	100	156

3.5.2 Medlemsbonus

Posten omfatter bonuser og overskudd utbetalt fra samvirkeorganisasjoner som ikke ellers framkommer som høyere produktpris for melk og kjøtt via etterbetalinger eller lavere kostnader på driftsmidler. Budsjettåret er beregnet som gjennomsnittet av de tre foregående årene.

Tabell 3.46 Medlemsbonus. Mill. kr

1995	2000	2005	2010	2014	2016	2017*	2018**
3	3	109	165	180	248	241	231

3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler

Tabell 3.47 Fôrtilgang, fôrbehov og fôrbalanse. Mill. FEm

	1969	1979	1989	1999 ¹	2010	2016	2017*	2018**
Fôrtilgang, brutto,	3 254	3 466	3 726	4 299	4 172	4 650	4 471	4 485
– 1 % svinn kraftfôr	13	15	16	17	18	19	19	20
= Fôrtilgang netto	3 241	3 451	3 710	4 272	4 155	4 631	4 452	4 466
– Fôrbehov	3 186	3 478	3 625	4 225	4 214	4 326	4 360	4 395
= Differanse	55	–27	85	47	–59	305	92	71

1) F.o.m. 1993 er beregningen utført i melkeføreheter (FEm) mot tidligere fetningsføreheter (FFE)

I fôrregnskapet beregnes tilgangen på og behovet for fôr. Balanseberegningen for 2016 viser et beregnet fôroverskudd på 305 mill. FEm, mens det for 2017 er regnet med et overskudd på 92 mill. FEm. For 2018 gir beregningen et overskudd på 71 mill. FEm.

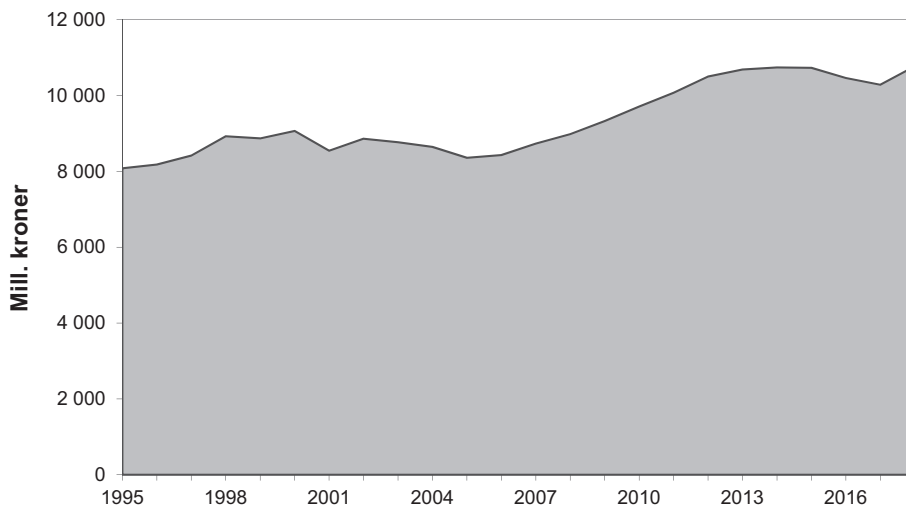
Over- eller underskudd av fôr må sees som på bakgrunn av varierende avlingsår.

Det er knyttet en god del usikkerhet til beregningsgrunnlaget for fôrregnskapet. Både størrelsen på fôravlingene, omfanget av svinn, næringsverdien i fôret og fôrbehovet til husdyrbestanden er det vanskelig å finne en sikker beregning av.

Lagerendringene gjelder årsskiftene hvert år. På grunn av usikkerheten ved datagrunnlaget har BFJ ikke verdiberegnet lagerendringene i Totalkalkylen etter 1999.

4 Direkte tilskudd

4.1 Oppsummering

Figur 4.1 Sum direkte tilskudd. 1995–2018

I tabell 4.1 er det gitt en oversikt over de forskjellige typene av direkte tilskudd som er inntektsført i totalkalkylen.

Tabell 4.1 Oversikt over ulike kategorier av direkte tilskudd til jordbruket. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Utbetalinger fra fond	54	617	234	218	523	610	588	681
Direkte tilskudd (underpost)	135	1 228	3 035	6 880	7 513	8 129	7 958	8 245
Utviklingstiltak	4	94	80	108	77	74	72	81
Velferdsordninger	0,2	417	1 288	1 614	1 512	1 513	1 479	1 453
Sum utbetalt over jordbruksavtalen (kap.1150)	193	2 356	4 637	8 821	9 626	10 326	10 097	10 623
Tilskudd investeringer utenom jordbruksavtalen	86	205	61	–	–	–	–	–
Andre ordninger	0,3	3	13	48	84	136	188	148
Sum direkte tilskudd	279	2 564	4 710	8 870	9 710	10 462	10 285	10 607

Tabell 4.2 viser de tilskuddene som er *spesifisert* i totalkalkylen. I tillegg til posten «direkte tilskudd» er alle tilskudd som føres under de enkelte inntekstpostene, tatt med.

Tilskudd som framkommer som økte produktpriser, eller i form av reduserte priser på innsatsfaktorer, er imidlertid utelatt. Sum tilskudd som føres spesifisert i totalkalkylen, utgjør nå årlig nær 13 mrd. kr.

I kapittel 8 er det gitt en oversikt over alle tilskudd som har inntektseffekt i totalkalkylen, også tilskudd som ikke framgår av tabell 4.2. Der er tilskuddene gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem.

Tabell 4.2 Oversikt over tilskudd som regnskapsføres i totalkalkylen. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Tatt med under:</u>								
Planteprod.poster	62	68	230	45	63	88	100	118
Husdyrprod.poster	97	1 084	3 470	1 678	1 245	1 727	2 125	2 125
Kostnadsposter	132	44	–	–	–	–	–	–
Direkte tilskudd	279	2 749	5 054	9 001	9 710	10 462	10 285	10 607
Sum tilskudd	570	3 945	8 754	10 724	11 018	12 277	12 510	12 850

Vedleggstabell 2.1 gir en detaljert oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2016–2018.

4.2 Generelt

Det går fram ovenfor at tilskudd som gis til jordbruket over Landbruks- og matdepartementets budsjett, kommer til uttrykk i Totalkalkylen på forskjellige måter. Enkelte tilskudd som bevilges over samme budsjett, går til formål utenfor jordbrukssektoren. Dermed faller de også utenfor totalkalkylens dekningsområde. Tilskudd som faller innenfor gruppen landbruksforskning og opplæring, er i sin helhet holdt utenom beregningene. Disse betraktes som offentlig konsum.

Under posten «direkte tilskudd» blir det også ført noen utbetalinger som bevilges over andre deler av statsbudsjettet enn kapittel 1150.

Inndelingen av underpostene under «direkte tilskudd» samsvarer med grupperingen i Prop. 1 S fra Landbruks- og matdepartementet.

4.2.1 Regnskapsårene

Tilskuddsbeløpene for regnskapsåret 2016 er hentet fra statsregnskapet Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2016–2017). Landbruksdirektoratet har gitt oppgaver til det foreløpige regnskapet for 2017. Der hvor utbetalingene bare delvis

går til jordbruksnæringen, blir det innhentet spesifiserte oppgaver fra Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet og Innovasjon Norge.

For enkelte poster blir det innhentet oppgaver fra Forsvarsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og NIBIO.

Oppgavene over utbetalinger fra Tilskudd til erstatninger bygger i betydelig grad på anslag fra Landbruksdirektoratet.

4.2.2 Budsjetåret

Anslagene for utbetalinger i budsjettåret er i hovedsak basert på oppgaver fra statsbudsjettet og fra proposisjonen om jordbruksoppjøret. Utbetalinger fra fond er unntatt her.

For postene under Landbrukets utviklingsfond (LUF) blir utbetalingene for budsjettåret anslått ut fra utbetalinger, bevilgningsrammer, overføringer og inndragninger som er registrert for årene før. Budsjettårets post for utbetaling fra Tilskudd til erstatninger blir i hovedsak fastsatt slik at den tilsvarende gjennomsnittet for de 14 foregående årene.

4.3 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond

I Totalkalkylen inntektsføres utbetalinger fra LUF som anses å ha inntektsvirkning i jordbrukssektoren (som næring). Utbetalinger til eks. skogbruk og bioenergi, forskning og ulike utviklingsprogrammer som gjelder eks. tilleggsnæringer i jordbruket, inntektsføres ikke. Tabell 4.3 gir en presentasjon av de utbetalingene fra LUF som tas med i totalkalkylen.

Tabell 4.3 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond. 1 000 kr¹

	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Eldre ordn., trad. jordbruk	152 401	3 522	–	–	–	–
BU-midler, trad. jordbruk	–	89 392	279 388	429 211	417 642	421 400
BU-midler til grøfting	–	9 726	5	32 490	39 059	100 000
Rentestøtte, trad. jordbruk	–	–	58 308	36 528	27 889	35 000
Beredskapslager drivstoff	864	–	–	–	–	–
Tekniske miljøinvest.	40 000	30 364	18 531	33 658	30 457	30 000
Tilskudd energiøk. tiltak	–	3 922	–	–	–	–
Tilskudd kulturlandsk.tiltak	–	38 300	50 200	50 363	45 225	55 000
Utv.program geitehold	–	–	3 749	3 039	–	–
Beiteskader gås	–	–	2 689	–	–	–
Setersatsing	–	–	1 163	–	–	–
Verdensarven	–	–	4 893	4 986	4 597	5 500
Organisert beitebruk	–	–	6 501	8 244	9 301	14 000
Opphørte ordninger	–	200	–	–	–	–
Utvalgte kulturlandskap ²	–	–	6 638	11 549	13 520	20 000
Sum utbetalinger	193 265	175 426	432 065	610 068	587 690	680 900

1) Poster som inngår i Totalkalkylen

2) Finansiering over jordbruksavtalen og Klima- og miljødept. fra 2009

Nedenfor følger en kort oversikt over forvaltningen av midlene.

Miljøvirkemidlene

I de seinere årene har forvaltningen av miljøvirkemidlene vært fordelt på tre forskjellige nivåer.

For det første har en nasjonalt miljøprogram, med generelle og landsdekkende ordninger. Areal- og kulturlandskapstilskuddet, tilskudd knyttet til økologisk produksjon, tilskudd til dyr på utmarksbeite og generelt tilskudd til dyr på beite hører til her.

For det andre har en regionalt miljøprogram, disse forvaltes av fylkene.

De nevnte tilskuddene omfatter ordninger under produksjonstilskuddene som føres under underposten «Direkte tilskudd» i Totalkalkylen.

Kommunene forvalter ordningen «spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap» (SMIL). Dette dreier seg om tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet, kvalitetene i kulturlandskapet, verneverdige bygninger, reduksjon av vann- og luftforurensing og klimatilstand. I tabell 4.4 inngår SMIL-midlene i postene «tekniske miljøinvesteringer» og «tilskudd til kulturlandskapstiltak».

Ved jordbruksoppkjøret 2008 ble ordningen «Utvalgte kulturlandskap» innført for å ivareta utvalgte områder med stor biologisk og kulturhistorisk verdi. Ordningen finansieres ved bevilgninger fra LUF og Klima- og miljødepartementet.

BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk

Utbetalingene omfatter midler til bruksutbygging, i hovedsak investeringer til driftsbygninger.

Utbetalingene for 2016 og 2017 var henh. 429,2 og 417,6 mill. kr mens det for 2018 er prognosert en utbetaling på 421,4 mill. kr.

Rentestøtte

All rentestøtte som bevilges over jordbruksavtalen inntektsføres i Totalkalkylen. Ordningen er avviklet fra 2016, men utbetalinger vil fortsatt finne sted.

BU-midler til grøfting

Det ble innført et grøftetilskudd under SMIL-ordningen gjeldende fra 2013. Grøftetilskuddet gjelder tidligere grøftet areal med tilskuddssats på 2 000 kr per dekar fra 1.7.2017. For 2016 ble det utbetalt 32,5 mill. kr, i 2017 39,1 mill. kr mens det i 2018 er budsjettet med 100 mill. kr.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

SMIL omfatter spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap (STILK), miljørettet omlegging i kornområdene (MOMLE) og investeringer i miljøtiltak (IMT). SMIL omfatter også «Områdetiltak», men det er ikke regnet med at denne ordningen har inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.4 viser hvordan utbetalinger fra SMIL fordeler seg på underpostene.

Tabell 4.4 Utbetalingene av tilskudd over SMIL. Mill. kr

	2012	2013	2014	2016	2017*	2018**
Spes. tilt. i landbr. kult.landsk. (STILK)	86,9	91,6	93,0	75,5	70,2	
Invest. miljøtiltak (IMT)	25,6	29,2	32,6	33,7	30,5	
Miljørettet oml. i kornområder (MOMLE)	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	
Områdetiltak	4,6	3,1	4,4	3,1	2,3	
Sum SMIL	117,2	124,0	130,1	112,3	103,0	103,0
Tilskudd til drenering		6,7	29,4	32,5	39,1	100,0
Sum	117,2	130,7	159,5	144,8	142,1	203,0
<i>Herav postert i totalkalkylen:</i>						
<i>Tilskudd til tekniske miljøinvesteringer</i>	<i>25,6</i>	<i>29,2</i>	<i>32,6</i>	<i>33,7</i>	<i>30,5</i>	<i>30,0</i>
<i>Tilskudd til kulturlandskapstiltak¹</i>	<i>48,3</i>	<i>50,6</i>	<i>55,8</i>	<i>50,4</i>	<i>45,2</i>	<i>55,0</i>
<i>Tilskudd til drenering</i>		<i>6,7</i>	<i>29,4</i>	<i>32,5</i>	<i>39,1</i>	<i>100,0</i>

1) STILK (≠fredede og verneverdige bygninger) + MOMLE

Utviklingsprogram for geitehold

Det regnes med at bare deler av denne ordningen har inntektsvirkning i Totalkalkylen.

Siden innføringen i 2004 er ordningen med utviklingsprogram utvidet til å omfatte nye delordninger med inntektsvirkning i Totalkalkylen mens andre er avviklet. Dette gjelder omstillingspakke med omstillingsbidrag til produsenter som selger melkekvoter.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble ordningen utvidet til å gjelde kompensasjon for bortfall av produksjonstilskudd. Kompensasjon for bortfall av avløsertilskudd ble tatt inn i ordningen ved jordbruksoppgjøret 2007.

Setersatsing

Ordningen med tilskudd til setersatsing som ble innført ved jordbruksoppgjøret 2005 var femårig og avgrenset til fylkene Oppland, Hedmark og Møre og Romsdal.

Ordningen er avsluttet, men det regnes fortsatt med utbetalinger pga. tidligere innvilgninger.

Organisert beitebruk

Ordningen omfattet i utgangspunktet investeringsstøtte til organisert beitebruk og organisert sauesanking. Fra 2010 ble investeringsstøtten til organisert beitebruk tatt ut av SMIL og overført til en egen ordning som forvaltes av Fylkesmannen.

Verdensarv

Ordningen ble opprettet ved jordbruksoppgjøret i 2007 og gjelder spesielt for verdensarvområdene: Vegaøyene og Geirangerfjorden/Nærøyfjorden.

Ordningen var ment å være 3-årlig, men ble i 2010 videreført i et nytt 5-årig prosjekt etter gjeldende modell.

Utvalgte kulturlandskap

Ordningen med tilskudd til utvalgte kulturlandskap ble innført ved jordbruksoppgjøret 2008. Ordningen omfatter skjøtsel og vedlikehold av landskap med stor historisk og biologisk verdi.

4.4 Tilskudd til erstatninger m.m.

Tabellen nedenfor viser utbetalingene for de forskjellige delordningene under ordningen Tilskudd til erstatninger m.m.

Tabell 4.5 Utbetalinger under Tilskudd til erstatninger m.m. 1 000 kr

	2016	2017*	2018**
Avlingsskade	6 669	71 680	
Svikt i honningprod.	430	500	
Sum	7 098	72 180	45 370

4.5 Direkte tilskudd (underpost)

De direkte tilskuddene omfatter i hovedsak de tilskuddsordningene som kommer inn under produksjonstilskuddene. Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk, innenfor de målene som Stortinget har trukket opp. Tabellen nedenfor gir en oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2016, 2017 og 2018. Beløpene for 2018 inkluderer omdisponeringer og overføringer som ble foretatt ved jordbruksoppgjøret.

Tabell 4.6 Direkte tilskudd (underpost). 1 000 kr

	2016	2017*	2018**
74.11 Driftstilskudd	1 316 996	1 374 664	1 581 000
74.14 Tilskudd til husdyr	2 365 385	2 193 714	2 247 500
74.16 Beitetilskudd	802 637	852 017	825 000
74.17 Areal og kulturlandskapstilskudd	3 121 827	3 008 784	3 047 400
74.19 Regionale miljøprogram	423 205	419 716	432 610
74.20 Tilskudd til økologisk landbruk	99 449	108 893	111 000
Sum	8 129 499	7 957 788	8 244 510

Driftstilskudd

Ved jordbruksoppgjøret 2017 ble satsene for bruk med kumelk på henh. Jæren, rest Sør-Norge og Nord-Norge økt med 5 000, 7 000 og 8 000 kr/bedrift. For geitmelk økte satsen med 8 000 kr/bedrift. For ammekyr økte satsen med 120 kr/dyr for bruk med 6–39 kyr og med 4 800 kr/bruk for bruk med mer enn 40 kyr. For budsjettåret 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2018.

Tilskudd til husdyr

Tilskuddet beregnes på grunnlag av dyretall og satser per dyr. Tilskuddet omfatter også tilskudd for verneverdige husdyrraser og «driftstilskudd til ensidig sauehold». Bedrifter med bihold og minimum 25 kuber kom inn i ordningen fra 2009. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble utbetalingen til lammeslakt og kjeslakt endret slik at slakteriene utbetaler tilskuddet ved slakteoppjøret. 2016 var et overgangså hvor halvparten av tilskuddet utbetales via slakteriene. For 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppjøret 2018.

Beitetilskudd

Tilskudd til dyr på utmarksbeite (utmarksbeitetilskudd) gis til dyr som i beitesesongen går minst 5 uker på utmarksbeite og som da har hoveddelen av det daglige grovfôrintaket fra beiting av utmark.

Tilskudd til dyr på beite (beitetilskudd) omfatter alle beitedyr som i løpet av beitesesongen går minst 12 eller 16 uker på beite, avhengig av i hvilken arealsone søkeren har driftssenter. Dette beitetilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeite, innmarksbeite, overflatedyrket og fulldyrket jord.

Begge beitetilskuddene kan oppnås for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Ordningen er 2-delt og består av en kulturlandskapsdel som blir gitt til alt jordbruksareal med felles sats og en arealdel for de ulike vekstene etter soner og arealstørrelser.

Formålet med *kulturlandskapstilskuddet* er å stimulere til skjøtsel, vedlikehold og utvikling av kulturlandskapet, gjennom aktiv drift og beiting på jordbruksarealene.

Arealtilskuddet skal medvirke til et aktivt jordbruk over hele landet. Dessuten skal tilskuddet styrke inntektene og jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter.

Regionale miljøprogram

Formålet med ordningen er å sikre miljøkvaliteter og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsalter til vann. Ordningen har regionale og lokalt tilpassede regelverk for økonomisk støtte. For 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppjøret 2018.

Tilskudd til økologisk jordbruk

Formålet med tilskuddet er å stimulere til økt andel økologisk jordbruksproduksjon.

Posten omfatter ordningene omleggingstilskudd, arealtilskudd ved økologisk drift og husdyrtilskudd ved økologisk drift. Disse tilskuddene gis i tillegg til ordinære husdyr-,

areal- og kulturlandskapstilskudd. For 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2018.

4.6 Utviklingstiltak

Betegnelsen omfatter ordninger som er underposter i kap. 1150 post 77. Tabell 4.7 gjelder de ordningene som er postert under «direkte tilskudd» i Totalkalkylen. For 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2018.

Tabell 4.7 **Utviklingstiltak. 1 000 kr**

	2016	2017*	2018**
77.11 Tilskudd til dyreavl	66 371	66 144	67 700
77.12 Tilskudd til engfrø mm.	7 661	6 048	13 300
Sum	74 032	72 192	81 000

Tilskudd til dyreavl

De deler av ordningen som føres under «direkte tilskudd» omfatter tilskudd til dekning av kostnadene ved inseminering og utjevning av reisekostnadene ved veterinærtjenesten. Ordningen omfatter også tilskudd til avlsarbeid innen spesialisert storfekjøttproduksjon.

Tilskudd til engfrø

Tilskuddene under denne ordningen tar sikte på å fremme norsk engfrøavl og omfatter lagringstilskudd, pristilskudd og arealtilskudd og diverse andre tilskudd. Pristilskudd, arealtilskudd og diverse andre tilskudd blir utbetalt til produsentene gjennom såvareforretningene. Lagringstilskuddet går til såvareforretningene og blir ikke tatt med i totalkalkylen.

4.7 Velferdsordninger

Tabell 4.8 **Velferdsordninger. 1 000 kr**

Underposter	2016	2017*	2018**
78.11 Tilsk. avløsning ferie og fritid	1 143 954	1 133 744	1 120 000
78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom	142 761	138 409	148 000
78.14 Sykepengeordningen i jordbruket	88 000	73 000	50 200
78.15 Andre velferdstiltak	60 407	60 893	63 000
78.16 Tidligpensjonsordning for jordbr.	77 399	73 145	71 500
Sum post 78 Velferdsordninger	1 512 521	1 479 191	1 452 700

Ordningen «Andre velferdstiltak» omfatter de to delordningene «tilskudd til landbruksvikar» og «tilskudd til landbrukets HMS-tjeneste». Av disse ordningene er det bare «tilskuddet til landbruksvikar» som føres i Totalkalkylen.

Tilskuddet til sykepengeordningen og den administrative delen av tilskudd til landbruksvikar blir ført med tilsvarende motposter på kostnadssiden. Dermed blir inntektsvirkningen nøytralisert.

De øvrige tilskuddene føres uten motposter, slik at de gir full inntektsvirkning.

For 2018 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2018.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning under ferie og fritid er en refusjonsordning som beregnes etter satser per dyr. Fom. 2018 skjer utbetalingen av tilskudd i februar.

Tilskudd til avløsning ved sykdom

Tilskuddet til avløsning under sykdom er en refusjonsordning. Tilskuddet blir fastsatt ut fra faktiske utgifter til avløsning, opp til en maksimal dagsats per bruk.

Tilskudd til sykepengeordningen

Tilskudd til sykepengeordningen gjelder refusjon av tilleggspremier til folketrygden. Disse tilleggspremiene kreves innbetalt for at sykepenger skal komme opp i 100 prosent av pensjonsgivende inntekt etter 16 dager.

Andre velferdstiltak

Administrasjonstilskudd til avløserlag består av den administrative delen av tilskuddet til landbruksvikar.

Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet har til formål å skaffe arbeidshjelp under korttids sykdom for gårdbrukere som ikke kan skaffe arbeidshjelp på annen måte. En spesifisering av tilskuddene til landbruksvikar for de siste årene finnes i tabell 4.9.

Tabell 4.9 Tilskudd til landbruksvikar. 1 000 kr

	2015	2016	2017*	2018**
Tilskudd gjennom avløserlag	60 649	60 407	60 893	63 000
herav admin. av avløserlagene	9 541	9 315	9 600	9 600
herav tilskudd til landbruksvikar	51 108	51 092	51 293	53 400

Tidligpensjonsordningen

Utbetalingene i 2016 og 2017 ble henholdsvis 77,4 mill. kr og 73,1 mill. kr.

For 2018 regnes det med en utbetaling på 71,5 mill. kr.

4.8 Ordninger utenom jordbruksavtalen

Her føres noen tilskudds- og erstatningsordninger under «direkte tilskudd» som ikke er omfattet av jordbruksavtalen.

4.8.1 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer

Tabell 4.10 viser hvordan erstatningsbeløpene fordeler seg på forskjellige underposter.

Tabell 4.30 Erstatninger dyre- og plantesykdommer. 1 000 kr

	2015	2016	2017*	2018**
Planteskadegjørere	2 839	15 317	10 449	10 000
Husdyrsykdommer	42 347	66 602	56 176	42 600
Sum	45 186	81 919	66 625	52 600

Den samlede bevilgningen over ordningen for 2017 er på 75,6 mill. kr. Dette beløpet inkluderer tilskuddet til tiltak mot radioaktivitet på 3 mill. kr. som ikke føres under «direkte tilskudd».

4.8.2 Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser

Ifølge Forsvaret finnes ikke oppgaver som viser de samlede faktiske utbetalingene. Det er derfor forutsatt at utbetalingene tilsvare innvilgningene.

Aktiviteten på området har vært liten i de siste årene med små utbetalinger. For 2016 er det regnet med en utbetaling på 1,1 mill. kr, for 2017 1,0 mill. kr. og i 2018 regnes det med en utbetaling på 1,0 mill. kr.

4.8.3 Erstatninger for rovviltskader

Jordbruket mottar erstatninger fra staten som kompensasjon for skader som husdyrene blir påført av rovdyr. Utbetalt totalbeløp varierer mye fra år til år. Både variasjon i skadeomfang og endringer i kravene til dokumentasjon av skader ligger bak svingningene i årlig utbetaling. Sett over en lengre periode har utbetalingene økt, men de har vært mer stabile de siste årene.

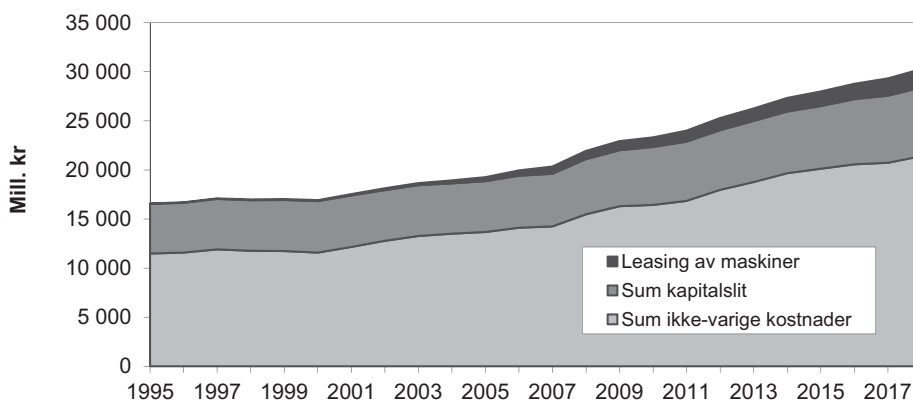
Utbetalingen i 2016 var 45,4 mill. kr og 47,8 mill. kr i 2017. På grunnlag av utviklingen for utbetalingene i tidligere år samt tapsutviklingen i inneværende år, er det nå for 2018 antatt at erstatningsbeløpet for husdyr vil ligge på 48,2 mill. kr.

4.8.4 Driftsplanlegging

Denne posten omfatter godtgjørelse til brukere som gir oppgaver til NIBIOs driftsgranskinger. De siste årene er det regnet med en utbetaling i på 0,6 mill. kr.

5 Kostnader

5.1 Innledning

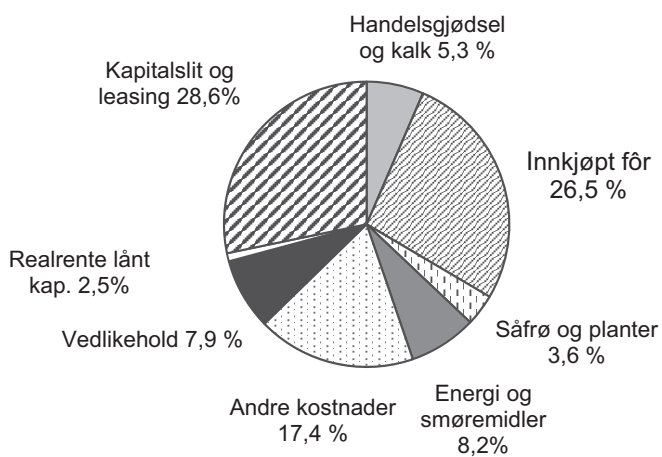

Figur 5.1 Sum kostnader. 1995–2018

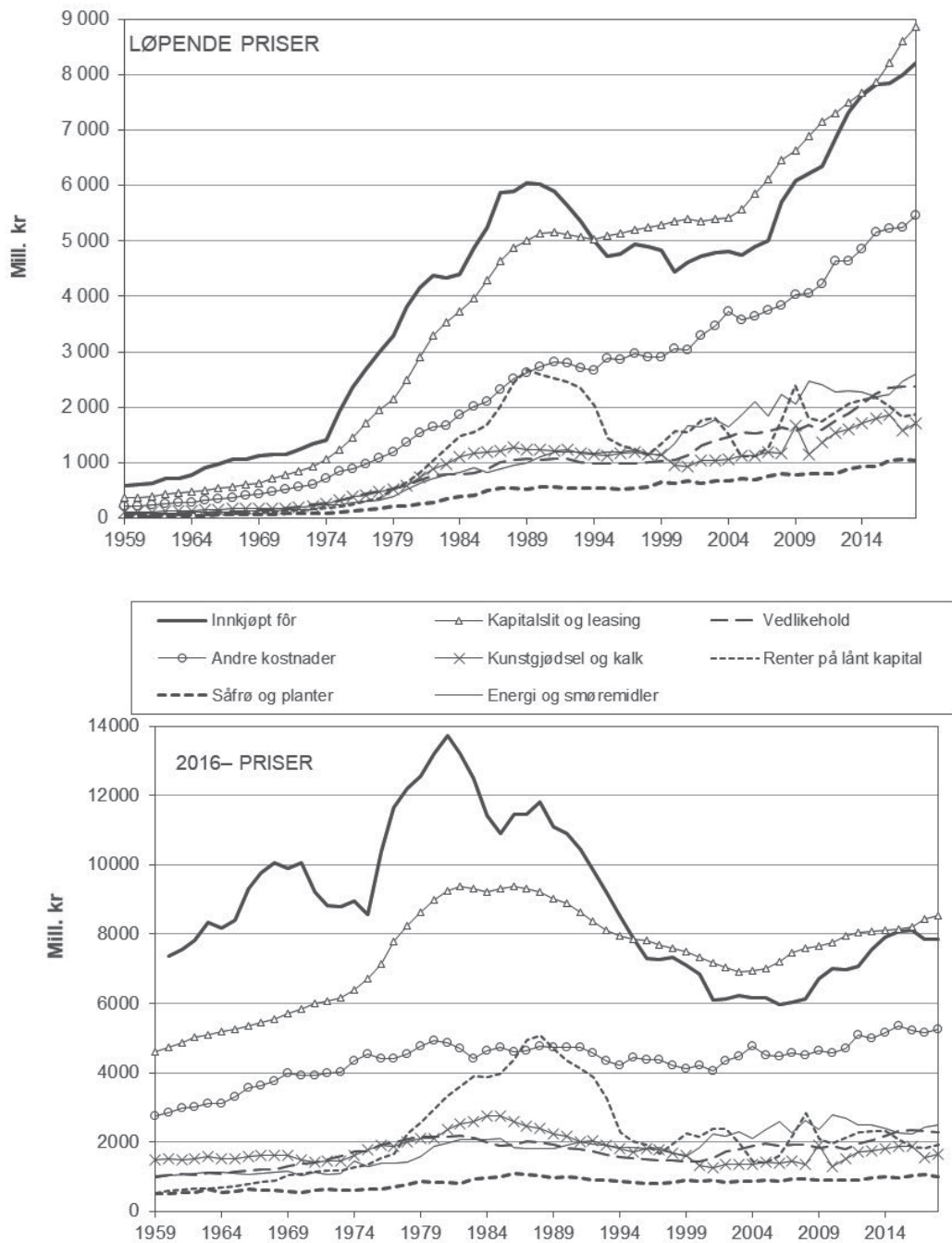
I Totalkalkylen er kostnadene gruppert på hovedpostene ikke-varige og varige driftsmidler. Til de ikke-varige driftsmidlene hører handelsgjødsel og kalk, innkjøpt fôr, såfrø og planter, elektrisk kraft, drivstoff og smøremidler, vedlikehold av varige driftsmidler og posten «andre kostnader». «Andre kostnader» er en samlepost for en rekke forskjellige kostnader ved plante- og husdyrproduksjon, for eksempel frakt, emballasje, veterinær og medisiner, forsikring og regnskapsføring.

Kostnadene til varige driftsmidler kommer fram gjennom beregningen av det årlige kapitalslitet på bygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter/hydropneumatiske anlegg. Kostnadene til leasing tas også med her.

Figur 5.2 viser hvor stor andel av totalkostnaden de forskjellige kostnadstypene utgjør. I figur 5.3 framgår utviklingen i kostnadene målt i løpende og faste priser.

Figur 5.2 Kostnadene i jordbruket fordelt på kostnadsposter. 2017

Figur 5.3 Utviklingen i kostnadene i løpende og faste priser

5.2 Ikke-varige kostnader

5.2.1 Handelsgjødsel og kalk

Tabell 5.1 Handelsgjødsel og kalk. Mengder, priser og kostnader

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Handelsgjødsel, mill. kg	494	588	538	516	384	456	443	443
Kr/100 kg	39	87	203	204	271	376	326	354
Mill. kr	195	510	1 095	1 054	1 042	1 712	1 445	1 566
Mikronæringsstoffer, mill. kr	0	1	2	6	1	5	2	5
Veksthusgjødning, mill. kr	4	7	17	17	21	27	27	30
Kalk, mill. kg ¹	85	243	448	275	168	214	178	189
Kr/100 kg	8	21	36	42	65	62	63	64
Mill.kr	7	52	162	115	109	133	111	120
Handelsgj. og kalk, mill. kr	206	570	1 276	1 192	1 173	1 877	1 584	1 722
Tilsk. mindre bruk, mill. kr	-23	-44						
Rabatter, mill. kr			-44	-50	-30			-0,2
Sum handelsgj. og kalk, mill. kr	183	526	1 232	1 142	1 143	1 877	1 584	1 721

¹⁾ Inkl. skjellsand fra og med 1988

Tabell 5.1 presenterer utviklingen i mengder, priser og kostnader for handelsgjødsel og kalk etter 1969.

Forbruket av handelsgjødsel i Totalkalkylen er basert på mineralgjødningstatistikken fra Mattilsynet. Mattilsynets statistikk følger salgsåret, dvs. perioden 1.7–30.6. I Totalkalkylen blir salget av handelsgjødsel kostnadsført på det kalenderåret hvor gjødsla forutsettes brukt. Det vil for eksempel si at forbruket i kalenderåret 2017 er basert på salget i perioden 1.7.2016 til 30.6.2017. Mattilsynet utarbeider statistikk over kalkomsetningen, sist for 2014. Deretter er omsetningen regnet fram etter oppgaver fra aktører.

Veksthusgjødning og mikronæringsstoffer inngår ikke i Mattilsynets oppgaver. Forbruket av disse typene beregnes dermed som et tillegg. Kostnadene til veksthusgjødning og mikronæringsstoff økte fram mot 2015 og prognosen for 2018 er 30 mill. kr. Omsetningen av gjødning ligger på et lavere nivå enn for en del år siden. Dette skyldes sannsynligvis en mer labil situasjon på gjødningmarkedet med høyere priser etter prisøkningen som fant sted i årene 2008/09. Samtidig er gjødningnormene noe endret og N-innholdet i fullgjødningen høyere enn tidligere.

Tabell 5.2 viser forbruket av verdistoffer i handelsgjødsel fra 1969 og fram til 2015, med prognose for 2016.

Tabell 5.2 Innholdet av næringsstoffer i handelsgjødsel. Tonn og kg per daa jordbruksareal

	Nitrogen		Fosfor		Kalium		Sum
	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn
1969	68 430	6,9	23 027	2,3	49 393	5,0	140 850
1979	102 245	10,6	27 233	2,8	67 888	7,1	197 366
1989	110 138	11,1	17 376	1,7	56 353	5,7	183 867
1999	106 017	10,2	13 092	1,3	50 862	4,9	169 971
2008 ¹⁾	103 027	10,1	11 656	1,1	43 810	4,3	158 493
2009 ¹⁾	93 823	9,3	8 561	0,8	33 277	3,3	135 661
2010 ¹⁾	83 982	8,3	7 831	0,8	31 943	3,2	123 756
2011	95 522	9,6	8 779	0,9	34 694	3,5	138 995
2012	94 454	9,5	8 121	0,8	32 792	3,3	135 367
2013	95 706	9,7	8 475	0,9	32 699	3,3	136 880
2014	101 933	10,3	8 974	0,9	33 645	3,4	144 552
2015	102 933	10,4	9 824	1,0	34 043	3,5	146 280
2016	102 514	10,4	9 090	0,9	34 162	3,5	145 766
2017*	99 733	10,1	8 705	0,9	33 409	3,4	141 847
2018**	100 533	10,2	8 671	0,9	32 462	3,3	141 667

1) Korrigert for hamstring i 2007/08

Kilde: Mattilsynet

I Mattilsynets statistikk inngår forbruk av gjødsel i skogbruk, parker, plener, prydhager og villahager. Dette trekkes fra for å komme fram til hva som benyttes i jordbruket. Prognosen for 2018 er litt lavere enn årene før.

Gjennomsnittsprisen på handelsgjødsel gikk opp med 3,2 prosent fra 2015 til 2016, mens det var en prisnedgang på 13,2 prosent i 2017. Prognosen for budsjettåret 2018 viser en prisoppgang på 8,5 prosent.

Prisberegningen baseres på omsetningstallene for de forskjellige gjødselslagene for hele sesongen fra 1. juli til 30. juni, etter oppgaver fra Felleskjøpene. Det regnes ut gjennomsnittspriser for de enkelte gjødselslagene. Omfanget av salg i både småsekker, storesekker og bulk tas da hensyn til. For privat importert gjødsel er prisene basert på oppgaver fra de største importørene.

I tabell 5.3 er det gitt en oversikt over gjennomsnittspris per kg næringsstoff for de forskjellige hovedgruppene av handelsgjødsel.

Tabell 5.3 Gjennomsnittspriser per kg N+P+K for hovedgruppene av handelsgjødsel

	1969	1979	1988	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Nitrogengj. (Kalksalp. 15,5 % N):</u>								
Kr/kg N	1,70	3,40	7,88	7,36	12,03	21,38	19,76	19,63
Relative tall	100	200	473	433	707	1 258	1 122	1 114
<u>Fosforgjødsel (Super fosfat P8 %)¹</u>								
Kr/kg P	2,20	6,78	16,72	20,54	39,31	26,99	22,99	20,86
Relative tall	100	308	760	910	1 787	1 227	965	875
<u>Kaliumgjødse (Kaliumklorid 49 %)</u>								
Kr/kg K	0,72	1,42	3,91	4,90	9,09	11,88	11,70	10,77
Relative tall	100	197	543	680	1 263	1 650	1 560	1 435
<u>Tosidig gjødse (PK-gjødsel 5-17)²</u>								
Kr/kg verdstoff				10,13	22,68	15,48	12,15	12,06
Relative tall				98	219	150	119	118
<u>Fullgjødse (NPK 21-4-10/22-3-10)</u>								
Kr/kg verdstoff	1,44	2,78	6,16	5,03	8,40	11,45	9,96	11,01
Relative tall	100	193	428	349	584	796	681	753

1) P8 fra 1996

2) 1998 = 100

Forbruket av kalk og skjellsand er på et lavere nivå enn for en del år siden og er beregnet til ca. 22,1 kg/daa i 2017. BFJ regner med 23,5 kg/daa i budsjettåret.

Flere forhold påvirker omsetningen av jordbrukskalk. Blant disse er tidspunktet for høsting, værforholdene høst og vår og økonomien i jordbruket generelt.

I tabell 5.4 er det gitt en oversikt over forbruket av ulike kalkslag.

Tabell 5.4 Forbruket av kalk. Tonn

	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
<u>Mg-holdig kalk:</u>						
Grovdolomitt	60 727	45 534	17 250			
Brent dolomitt	15 911	17 808	6 069			
Grov kalkdolomitt	8 237	6 168				
Kalkdolomittmel	3 185	2 217				
Dolomittmel	450	182				
Granulert dolomittmel	30 523	8 095				
<u>Ikke Mg-holdig:</u>						
Kalksteinsmel	51 350	54 564	18 333			
Grovkalk	88 976	42 666	52 975			
Konverteringskalk	49 331	20 169	0			
Brent kalk	4 826	1 194	6 305			
Hydratkalk	2 832	3 988	0			
Skjellsand	113 183	80 077	21 154			
<u>Andre (gj.sn. av alle):</u>						
Kalk i alt	447 753	295 098	169 131			
Fratr. hobby/hagekalk	-20 000	-20 000	-846			
Kalk til jordbruket	427 753	275 098	168 286	213 804	177 969	188 868
Kg/daa jordbruksareal	43,0	30,9	16,7	26,4	22,1	23,5

Kilde: Mattilsynet

5.2.2 Innkjøpt fôr

Tabell 5.5 viser kostnadene til innkjøpt fôr i perioden 1989–2017. Prisberegningene gjøres på bakgrunn av felleskjøpenes omsetningstall på årsbasis, spesifisert for hvert enkelt kraftfôrprodukt. Mengdetallene hentes fra Landbruksdirektoratets tall for totalt salg.

Tabell 5.5 Innkjøpt fôr. Mengder, priser og kostnader

	1989	1999	2010	2015	2016	2017*	2018**
<u>Kraftfôr i blandinger</u>							
Mill. kg	1 619	1 697	1 788	1 945	1 951	1 966	1 981
Kr/100 kg ¹	373	268	328	371	373	378	387
Mill. kr	6 033	4 545	5 859	7 206	7 285	7 428	7 672
<u>Grøpp av salgskorn</u>							
Mill. kg	28	11	3	2	1	2	2
Kr/100 kg	323	274	298	292	284	300	304
Mill. kr	90	30	8	5	4	5	5
<u>Leiemalt i blandinger</u>							
Mill. kg	-92	-5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kr/100 kg	277	189	-				
Mill. kr	-255	-9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rabatter, mill. kr	-253	-140	-38	-13	-14	-14	-15
Småsekketillegg mill. kr		113					
<u>Innkjøpt kraftfôr i alt</u>							
Mill. kg	1 554	1 704	1 791	1 946	1 952	1 967	1 982
Kr/100 kg	361	266	325	370	373	378	387
Mill. kr	5 614	4 539	5 829	7 198	7 276	7 418	7 662
Annet innkjøpt fôr, mill. kr	430	293	384	617	574	572	563
Sum innkjøpt fôr, mill. kr	6 044	4 832	6 212	7 815	7 850	7 990	8 225

1) Bulkpris fra og med 1995. Fra og med 2000 benyttes veid snittpris av bulk/sekker

Forbruket av innkjøpt kraftfôr har vært økende etter 2000. Forbruket av drøvtyggerfôr er stigende og er budsjettert til 1 025 mill. kg i 2018. Forbruket til svin er litt synkende etter 2015, mens kraftforet til fjørfe har økt. Forbruket av fjørfefôr gikk noe ned i 2015 pga. produksjonsnedgang for kylling.

Tabell 5.6 Samlet kraftfôrforbruk fordelt på blandinger og grøppet vare. Mill. Kg¹

	1989	1999	2010	2015	2016	2017*	2018**
<u>Kraftfôrblandinger</u>							
Drøvtyggere	978	1 005	907	1 014	1 005	1 015	1 025
Svin	398	421	487	502	493	494	491
Fjørfe	224	256	385	422	447	454	460
Andre (hest, kanin, pelsd. m.m)	19	15	10	6	5	4	6
Sum kraftfôr i blandinger	1 619	1 697	1 788	1 945	1 951	1 966	1 981
Grøpp av salgskorn	28	11	3	2	1	2	2
Sum kraftfôr i alt	1 646	1 708	1 791	1 946	1 952	1 967	1 982
Leiemalt kraftfôr i blandinger	92	5	0	0	0	0	0
Innkjøpt kraftfôr i alt	1 554	1 703	1 791	1 946	1 952	1 967	1 982

1) Statistikk fra Landbruksdirektoratet fra 2008 mot tidligere Mattilsynet

Kraftfôrprisene avhenger av flere faktorer; priser på norsk korn, prisnedskrivings-tilskuddet på korn til kraftfôr, priser på importerte råvarer, frakttilskudd, kostnadsutviklingen i kraftfôrindustrien og endringer i sammensetningen av kraftfôret.

Prisendringer på korn i jordbruksoppgjørene får en tredjedels effekt samme år. Dette skyldes at norsk korn til kraftfôr normalt ikke blir tatt i bruk før i september måned i produksjonsåret.

Gjennomsnittlig pris per 100 kg, ekskl. småsekktilllegg, rabatter og bonus, for alt innkjøpt kraftfôr steg fra 373 kr i 2016 til 378 kr i 2017 og er beregnet til 387 kr per 100 kr i 2018.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte innkjøpte fôrslagene for årene 2016, 2017 og 2018 er gitt i vedleggstabellene 3.2 og 3.3.

5.2.3 Såfrø og planter

Posten omfatter innkjøpt såkorn og norskprodusert og importert frø av engvekster, rotvekster og grønnsaker. Importerte blomsterløker, knoller og planteskoleartikler som stauder, busker og podekvister hører også med her. Oppgaver fra Landbruksdirektoratet viser jordbrukets innkjøp av såkorn gjennom såvarefirmaene.

Sum kostnader for posten «såfrø og planter» er beregnet til 1 069 mill. kr i 2017 og 1 054 mill. kr i budsjettåret 2018. Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte såfrø- og planteslag for årene 2016, 2017 og 2018 er gitt i vedleggstabell 3.4.

Tabell 5.7 Kostnader til såfrø og planter

	1969	1979	1989	1999	2010	2015	2017*	2018**
Såkorn								
Tonn	26 573	51 024	60 303	59 537	53 654	55 643	54 255	54 659
Mill. kr	38	125	306	246	254	329	335	339
Oljefrø, mill. kr.	0,4	0,4	1,3	2,0	1,8	4,4	2,5	4,7
Erter, mill.kr.					3,4	3,0	2,8	2,9
Engfrø ¹ , mill. kr	8	26	100	111	108	129	132	125
Rotvekst- og grønnsakfrø ¹ , mill. kr	1,3	5	18	30	57	76	84	88
Statskontrollerte settepoteter ² , mill. kr					39	74	74	70
Plantearter, løk, knoller, andre frø mv, mill. kr	17	57	104	247	357	425	439	424
Sum såfrø og planter, mill. kr	65	214	533	643	815	1 040	1 069	1 054

1) Endret beregningsopplegg fra og med 1983

2) Fra og med 2000

5.2.4 Energi og smøremidler

Tabell 5.8 viser kostnadene til energi og smøremidler.

Kostnadene til elektrisk kraft kan variere mye på grunn av prisendringer. Kostnaden gikk kraftig opp i 2010, men har nå et noe lavere nivå og er antatt å bli 1 002 mill. kr i 2018.

For diesel er forbruket nokså jevnt, prisen gikk opp 16,9 prosent i 2017, og ventes å gå opp med ytterligere 10 prosent i budsjettåret.

Kostnadene til fyringsolje i veksthus avhenger sterkt av prisforholdet mellom fyringsolje og elektrisk kraft. Energiformen gass inngår i fyringskostnadene i veksthus.

Tabell 5.8 Kostnader til energi og smøremidler. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Diesel	23	102	271	306	833	896	1 046	1 149
Elektrisk energi	42	127	501	588	1 161	914	975	1 002
Annet (fyringsolje, bioenergi, gass, bensin, smøremidler mv.)	65	170	233	234	444	421	447	457
Sum energi og smøremidler	130	399	1 004	1 128	2 438	2 232	2 468	2 608

5.2.5 Andre kostnader

«Andre kostnader» omfatter de ikke-varige kostnadene i jordbruket som ikke er tatt med som egne poster andre steder i Totalkalkylen. Noen av de største enkeltpostene er kort omtalt nedenfor. Et mer detaljert bilde av «Andre kostnader» for årene 2016, 2017 og 2018 finnes i vedleggstabell 3.6.

Tabell 5.9 Andre kostnader. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Planteproduksjon	113	359	845	911	1 236	1 677	1 605	1 700
Husdyrproduksjon	149	391	666	802	1 217	1 510	1 583	1 643
Bygninger, maskiner, tekn. utstyr, admin., kjøp av tjenester mm.	183	441	1 121	1 259	1 697	2 034	2 062	2 093
Sum	445	1 191	2 632	2 972	4 150	5 221	5 250	5 436

Kostnader ved planteproduksjon

Plastfolie i jordbruk utenom hagebruk benyttes først og fremst til rundballer og til ammoniakkbehandling av halm. Kostnaden til plastfolie i den delen av jordbruket som ikke regnes som hagebruk, er budsjettert til 414 mill. kr i 2018.

Kostnadene til *emballasje i hagebruket* omfatter sortering, pakking og emballasje av hagebruksprodukter. Dette har motstykke i prisene på inntektssiden.

Beregningen av *plantevernmidler* er basert på Mattilsynets statistikk over salg fra detaljist. Det korrigeres for hamstring dersom resultatene er påvirket av for eksempel avgiftsøkninger. For 2016 og 2017 er kostnaden beregnet til henholdsvis 399 og 382 mill. kr. For budsjettåret er kostnaden beregnet til 412 mill. kr.

Bruk av *ensileringsmidler* innebar en kostnad på 90 mill. kr i 2016. For 2017 er det regnet med 88 mill. kr og 96 mill. kr i budsjettåret. Over tid har det vært en viss årlig volumnedgang.

Kostnader i husdyrholdet

Kostnadene til *veterinær* har økt over tid til tross for nedgang i antall besøk. Dette skyldes prisstigning på veterinærbehandlinger, men også økende besetningsstørrelse. Postens totalbeløp er 430 mill. kr i 2016 og 438 mill. kr i 2017. Budsjettanslaget for 2018 er på 449 mill. kr.

For *medisin til dyr* er jordbrukets kostnadstall for 2016, 2017 og 2018 på henholdsvis 379 mill. kr, 414 mill. kr og 444 mill. kr.

Til sammen er *inseminering av storfe og gris* bokført med en kostnad på 326 mill. kr i 2016 og 342 mill. kr i 2017. Anslaget for budsjettåret lyder på 343 mill. kr. Ca. 81 prosent av kostnadene til inseminering gjelder storfeholdet.

Frakt av kraftfôr er kostnadsberegnet til 330 mill. kr for 2016, 338 mill. kr for 2017 og 347 mill. kr for 2018. Den langsiktige økningen skyldes både mengde og prisøkning.

Forsikring

Beregningene basert på netto forsikringskostnader. *Nettokostnaden ved forsikring av maskiner og annet driftsløsøre* er for 2018 budsjettert til 136 mill. kr, mens tilsvarende for *husdyrforsikringer* er budsjettert til 36 mill. kr og for *driftsbygninger* 244 mill. kr.

Kostnader til administrasjon, kjøp av tjenester med mer

Regnskapsføring kostet jordbruket 546 mill. kr i 2016. Antall regnskap synker jevnt fra år til år, mens prisen per regnskap har hatt en klart økende tendens. Prisøkningen må også ses i sammenheng med økende produksjon på de gjenværende jordbruksbedriftene. For 2017 og 2018 er regnskapskostnadene beregnet til henholdsvis 547 mill. kr og 552 mill. kr.

Kostnadene til teletjenester i jordbruket er tallfestet til 103 mill. kr i 2016, 102 mill. kr i 2017 og 100 mill. kr i 2018. Den synkende tendensen de siste årene henger sammen færre bønder og lavere priser på teletjenester, mens økt bruk av teletjenester per jordbruksbedrift trekker noe i motsatt retning.

Under «Andre kostnader» gjøres et *verdipåslag* på 12,8 prosent som skal ta hensyn til andre ikke-spesifiserte poster. Verdipåslaget blir da 610 mill. kr i budsjettåret 2018.

To ulike *velferdsordninger* blir kostnadsført som motposter til statstilskudd. Det gjelder utgifter til sykelønnsordning og administrasjonstilskudd til avløserlag. Summen for disse ordningene var på 97,3 mill. kr for 2016, 82,6 mill. kr for 2017 og i budsjettåret 2018 på 59,8 mill. kr.

5.2.6 Vedlikehold

Beregningen av vedlikeholdet er basert på bl.a. SSBs landbruksundersøkelser, sist i 2015. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for den serien som regnes fram. Tabellen under viser utviklingen i vedlikeholdskostnadene fordelt på bygninger, maskiner og redskaper og biler. Bygningsvedlikeholdet utgjør mer enn 2/3 av total vedlikeholdskostnad.

Med resultatene fra SSBs undersøkelser som basis, har vedlikeholdskostnadene for maskiner og redskaper vært framregnet foreløpig på grunnlag av utviklingen for traktor-bestanden. Fra og med beregningen til Totalkalkylen for 2009, har prisutviklingen fulgt lønnsutviklingen i industrien.

Med hensyn på kostnadene til vedlikehold på driftsbygninger, benytter nemnda vedlikeholdskostnadene i driftsgranskingene samt antallet bruk i Totalkalkylen som framregningsgrunnlag mellom tellingsårene.

Basert på de to siste tellingsårene 2012 og 2015 beregnes vedlikeholdet til 10,2 prosent av bilkapitalen.

Tabell 5.10 Vedlikehold. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Bygninger	102	326	585	598	1 196	1 799	1 814	1 818
Maskiner og redskaper	19	163	426	367	375	403	406	409
Biler	26	50	59	57	109	150	146	142
Sum vedlikehold	147	539	1 070	1 022	1 680	2 352	2 366	2 369

5.3 Leasing

I Totalkalkylen er det registrerings over tegnede leasingkontrakter fra 1991, oppgavene tyder på at leasing talte forholdsvis lite tidligere. Før 1990 er det regnet med at kostnadene ved leasing inngår i kapitalslit og rentekostnadene.

Ved beregningen av kostnadene til leasing blir avdragsdelen av kostnadene beregnet tilsvarende som kapitalslitet for kjøpte maskiner, dvs. ved saldoavskrivning over levetiden.

Beregningsprinsippet medfører at leasingavtalene i Totalkalkylen blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Skattemessig og i nasjonalregnskapet blir leasing i jordbruket behandlet som operasjonell leasing (ren leie). Føringsmessig er det lagt opp til at kostnadsutviklingen mellom år i Totalkalkylen skal være uavhengig av om maskinutstyr kjøpes (eies) eller leases (leies).

Den sterke økningen for tegninger av leiekontrakter en har hatt, medfører at kostnadene ved leasing er fordoblet flere ganger i de senere årene.

Kostnadene for 2017 er beregnet til 1 762 mill. kr mot 1 560 mill. kr for 2016. Det er avskrivingsdelen av leasingkostnaden som øker, også renten øker noe. Det er regnet med en fortsatt økning for kostnadene ved leasing til 1 885 mill. kr for 2018.

Tabell 5.11 Kostnader ved leasing. Mill. kr

	Sum tegnede leiekontrakter	Kapitalslit A	Renter B	Effekt av Finansiering C	Sum beregnet leasingkostnad D=A+B-C
1990	**	11	4	1	14
1995	185	38	8	3	43
2000	191	88	22	10	100
2005	1 287	381	52	21	412
2010	1 332	902	160	80	982
2011	1 831	1 000	163	41	1 123
2012	1 946	1 098	169	27	1 240
2013	1 908	1 194	164	77	1 281
2014	2 106	1 303	158	78	1 382
2015	2 317	1 422	150	86	1 486
2016	2 537	1 573	144	156	1 560
2017*	2 616	1 696	150	85	1 762
2018**	2 745	1 823	160	98	1 885

5.4 Investeringer og kapitalslit

5.4.1 Innledning

Under denne posten beregnes bruttoinvesteringer i avskrivbare og ikke avskrivbare driftsmidler og kapitalslit. De varige kostnadene, eller kapitalslitet, omfatter de årlige kostnadene som skal dekke verdiforringelsen av de avskrivbare investeringene og større reparasjoner på jordbrukets driftsbygninger, maskiner og redskaper, biler, grøfter og hydrotekniske anlegg.

5.4.2 Bruttoinvesteringer

Tabell 5.12 viser bruttoinvesteringene i jordbruket.

Tabell 5.12 Investeringer i jordbruket. Løpende priser. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Driftsbygninger	404	1 592	2 309	1 758	4 536	4 667	5 352	5 186
Maskiner og redskaper	495	1 745	1 993	2 665	2 674	2 374	2 519	2 263
Biler	26	70	156	139	95	62	56	54
Grøfter ¹	67	123	83	146	279	300	336	403
Nydyrking ²	57	151	62	60	128	158	162	166
Senking og kanalisering ²	5	70	37					
Planering ²	..	22	3					
Sum investeringer	1 054	3 773	4 646	4 751	7 710	7 562	8 425	8 071
<i>herav i avskrivbare driftsmidler</i>	<i>992</i>	<i>3 530</i>	<i>4 543</i>	<i>4 707</i>	<i>7 582</i>	<i>7 404</i>	<i>8 263</i>	<i>7 905</i>

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

Tabell 5.13 Investeringer i jordbruket i 2016-priser. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Driftsbygninger	7 024	9 374	5 568	3 142	5 286	4 667	5 213	4 933
Maskiner og redskaper	6 018	6 610	3 991	4 161	3 112	2 374	2 442	2 085
Biler	197	207	216	161	97	62	55	52
Grøfter ¹	650	525	208	267	323	300	329	385
Nydyrking ²	474	518	134	77	147	158	158	158
Senking og kanalisering ²	37	184	48	–				
Planering ²	..	41	2					
Sum investeringer	14 364	17 234	10 117	7 807	8 965	7 562	8 197	7 613
<i>herav i avskrivbare driftsmidler</i>	<i>13 889</i>	<i>16 715</i>	<i>9 982</i>	<i>7 730</i>	<i>8 818</i>	<i>7 404</i>	<i>8 039</i>	<i>7 455</i>

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

De samlede bruttoinvesteringer i løpende priser i jordbruket går fram av tabell 5.12. Tabell 5.13 viser investeringene i faste priser og gir dermed uttrykk for den volummessige endringen i investeringene.

Etter et høyt nivå på siste halvdel av 1970-årene, kulminerte bygningsinvesteringene tidlig på 1980-tallet. Senere var det, med noen unntak, nedgang i investeringene til utpå 90-tallet med utflating deretter. De seinere årene har investeringene i driftsbygninger ligget på rundt 4 mrd. kr årlig.

I løpende priser har det vært noen svingninger i de årlige bruttoinvesteringene i maskiner eksklusive leiekontrakter (leasing). I faste priser er investeringene etter 2013 på et lavere nivå. I 2009 var det en nedgang som følge av en betydelig kursnedgang for kroner. Investeringene må ses i sammenheng med tegningen av leiekontrakter (leasing).

Volummessig har det over tid vært en nedgang i maskininvesteringene til tross for økt omfang av leasing. Dette kan sees i sammenheng med en sterk nedgang i bedriftstallet. Økende bedriftstørrelse resulterer i større investeringer per bedrift.

Tabell 5.14 Prisutviklingen på investeringsgrupper. prosentvis økning per år

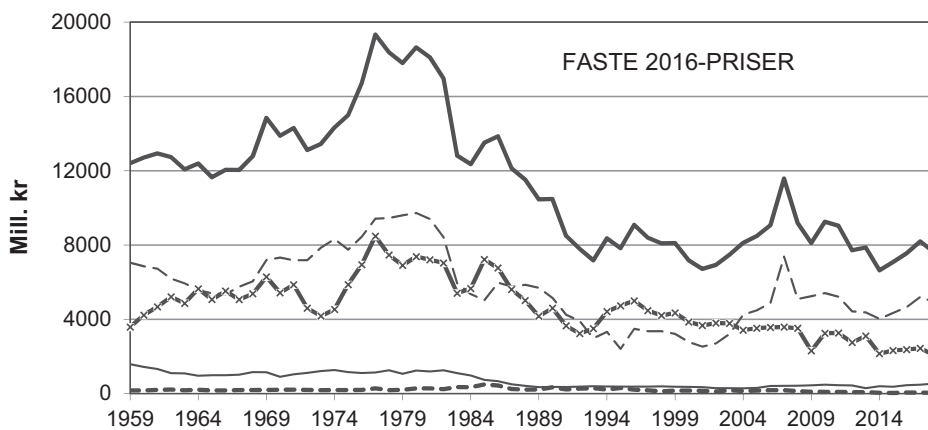
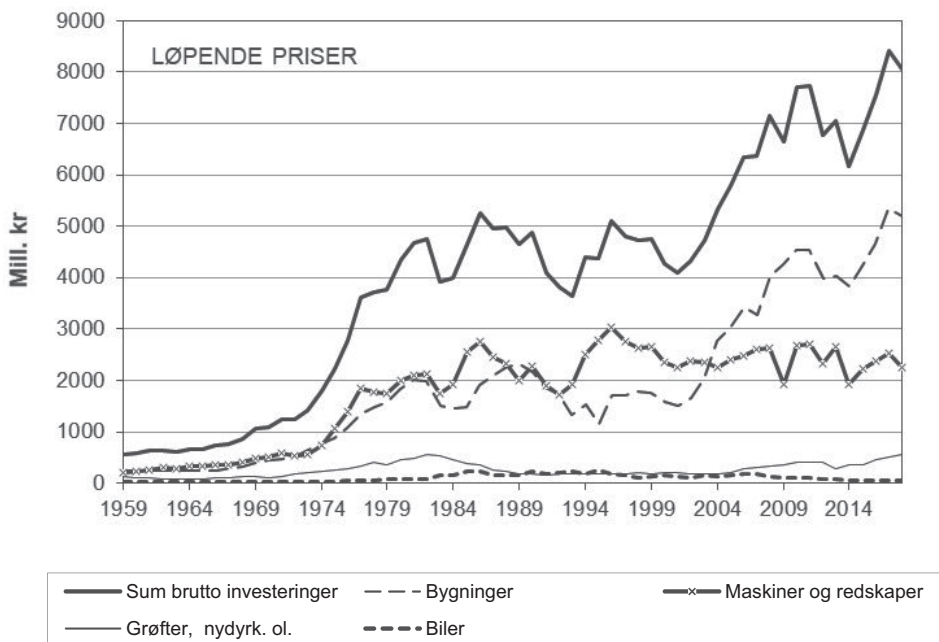
	1969– 1979 ¹	1979– 1989 ¹	1989– 1999 ¹	1999– 2009 ¹	2009– 2015	2016	2017*	2018**
Bygninger	11,4	9,3	3,0	4,0	3,1	2,5	2,3	2,4
Maskiner og redskaper	12,4	6,6	2,5	3,1	2,4	4,5	3,2	5,2
Biler	9,9	7,9	1,8	1,2	0,8	2,8	1,6	2,0
Grøfting	8,6	5,8	2,8	4,3	3,1	2,5	2,3	2,4
Nydyrking ekskl. grøfting	10,6	2,6						
Senking og kanalisering	11,9	1,7						

1) Gjennomsnittlig økning per år

Omfanget av nydyrking, planering, senking og kanalisering er såpass begrenset at grunnlaget for å lage en representativ prisindeks for dette mangler. Prisindeksen for maskiner og redskaper utarbeides av NIBIO. For grøfter settes prisutviklingen fra 2010 lik utviklingen for bygninger.

Ved prisanslagene for maskiner for budsjettåret har BFJ lagt til grunn de prisendringer som gjaldt fram til beregningstidspunktet for Totalkalkylen. Det er ikke tatt hensyn til senere endringer for eksempel i kronekurs.

Valutakursene er særlig avgjørende for prisutviklingen for maskiner. De fleste landbruksmaskinene importeres fra Euro-landene, Danmark og Sverige.

Figur 5.4 Bruttoinvesteringer i jordbruket i løpende og faste priser

Generelt om investeringsberegningene

Investeringsberegningene for bygninger, biler og grøfter bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås landbrukstillinger/-undersøkelser, sist i 2017 for året 2016. For maskiner og redskaper benyttes antallet førstegangsregistrerte traktorer, importstatistikk og oppgaver fra forhandlere og fabrikanter. SSBs landbrukstillinger/-undersøkelser benyttes for vurdering av beregningene og avansepåslag.

Investeringer i driftsbygninger

Mellom SSBs tellinger benyttes SSBs tall for arealet av igangsatte bygg som framregningsgrunnlag.

Investeringene i driftsbygninger er delt i to; bygningsdel og tekniske installasjoner. I 2017 utgjorde investeringer i tekniske installasjoner ca. 41 prosent av totalinvesteringene i bygninger iflg. SSB.

SSBs tellinger i 2009, 2012, 2015 og 2017 viser at investeringene i melkeproduksjon har økt litt over tid og er på 23 prosent av totalinvesteringene i 2017. Investeringene i kjøttproduksjon på storfe har også økt og er på 18 prosent i 2017. Kraftfôrproduksjonene svin og fjørfe har hatt en nedgang fra rundt 30 til i overkant av 20 prosent i 2017 mens sau har økt fra 10 prosent til oppunder 20 prosent i 2017. Kornproduksjon varierer rundt 10 prosent mens andre driftsformer ligger rundt 15 prosent andel.

Som prisindeks for bygningsinvesteringer benyttes fra og med 1999 SSBs byggekostnadsindeks for boliger. Denne steg med 2,5 prosent i 2016 og 2,3 prosent i 2017. For 2018 har BFJ regnet med en prisstigning på 2,4 prosent.

Investeringer i maskiner og redskaper

Beregningen bygger på oppgaver antall førstegangsregistrerte traktorer fra Vegdirektoratets motorvognregister, SSBs importstatistikk, landbruksmaskinprodusenter og forhandlere. For prisutviklingen på maskiner blir NIBIOs maskinkostnadsindeks lagt til grunn. Beregningene blir vurdert på grunnlag av SSBs investeringstillinger.

Investeringer i maskiner og redskaper er ekskl. tegnede leiekontrakter ved leasing. Leasingkostnader føres som en egen kostnadspost.

Tas de tegnede leiekontraktene (leasing) med, viser investeringsberegningene en økning på 4,3 prosent i 2017 mot en økning på 7,5 prosent året før. For budsjettåret er det regnet med en nedgang i investeringene på 2,5 prosent.

Verdien av investeringene økte i 2017 for traktorer, mens det for øvrige landbruksmaskiner og skurtreskere var en liten nedgang. Traktorer økte med 10,2 prosent. Antall solgte traktorer gikk ned 10 prosent fra 2010 til 2017. Fra 2016 til 2017 gikk salget av traktorer opp med 7,9 prosent.

For øvrige importerte maskiner har det vært en økning i salget hvert år fra 2012 fram til 2016, men det var en nedgang på 2,5 prosent i 2017. For skurtreskere ble verdien av salget halvert i 2014, men økte igjen i 2015 og 2016 med 150 prosent. I 2017 var det en nedgang i salget på 1,2 prosent for skurtreskere. Statistikken viser at det kan være en økning i verdien selv med små endringer eller nedgang i antallet maskiner. Dette tyder på en betydelig forskyvning mot større og dyrere maskiner.

Oppgaver over innenlandsomsetningen av norskproduserte maskiner fra de største fabrikkene viser også svingninger.

Antallene for traktorer og skurtreskere blir fastsatt på grunnlag av SSBs fullstendige jordbruksstillinger og utvalgstillinger, sist for 2012. Mellom tellingsårene blir antall traktorer framregnet på grunnlag av importtallene, utviklingen i antall jordbruksbedrifter og antall traktorer etter næring per 31.12 ifølge Motorvognregisteret. Antall skurtreskere framregnes med basis i endringene mellom tellingsårene og importtallene. Utviklingen i antall traktorer og skurtreskere i jordbruket ved utgangen av hvert år, går fram av tabell 5.15.

Tabell 5.15 Antall traktorer og skurtreskere i jordbruket

År	Traktorer		Skurtreskere	
	Import/1 gangsreg. ¹	Per 31.12.	Import ²	Per 31.12.
1959	5 234	47 250	519	5 116
1969	7 218	88 470	645	10 881
1979	5 697	130 735	977	16 360
1989	2 672	158 000	139	17 100
1999	2 987	134 000	220 (209)	13 800
2010	2 660	106 000	122 (42)	10 700
2011	3 042	104 000	128 (-3)	10 500
2012	2 833	102 000	183 (38)	
2013	2 954	100 000	144 (3)	
2014	2 286	99 000	73 (-93)	
2015	2 290	96 000	125 (-48)	
2016	2 220	94 000	155 (-4)	
2017*	2 395	93 000	164 (11)	
2018**	2 168	91 000	148 (-14)	

1) Beregnet nettoimportert tom. 2005, 1 gangsreg. fom. 2006

2) Bruttoimport etter 1995, nettoimport i parentes

Pga. eksport av eldre treskere vil nettoimporten av treskere være en del lavere enn bruttoimport og negativ i enkelte år.

Investeringer i biler

Mellom SSBs tellingsresultater framregnes investeringsserien med utviklingen i antallet nyregistrerte nyttekjøretøyer i primærnæringer fra Vegdirektoratet, samt SSBs konsumprisindeks for kjøp av transportmidler.

Investeringer i grøfter og hydrotekniske anlegg

Fom. 2013 bygger grøftet areal på statistikk fra grøftetilskuddet på tidligere grøftet jord samt SSBs investeringsundersøkelse for grøfter fra 2017. For 2016 er grøftet areal beregnet til 51 010 daa mens det for 2017 er beregnet til 57 579 daa og til 68 520 daa for 2018.

Investeringer i hydrotekniske anlegg er slått sammen med investeringer i grøfter. Det regnes med samme levetid og kostnadsutvikling som for grøfter.

Investeringer i jordkapital

Det beregnes ikke kapitalslit på investeringer i jordkapital utenom grøfter og hydrotekniske anlegg, dvs. nydyrking, senking, kanalisering og planering. Investeringene til slike formål er også tatt med i tabell 5.12. Det årlige nydyrkede arealet er for tiden satt til 22 000 daa for årene 2016, 2017 og 2018.

5.4.3 Kapitalslit

Kapitalslitet beregnes etter saldo prinsippet.

Beregningene er basert på en anslått kapitalmengde i året 1959 og tidsserier for bruttoinvesteringer i årene deretter.

Kapitalmengdene korrigeres for kapital på bruk som går ut av drift. Saldoen inflasjonsjusteres med konsumprisindeksen. Valget av konsumprisindeksen i stedet for spesialindekser er i hovedsak begrunnet med to forhold: For det første benyttes Totalkalkylen i stor grad i en inntekts- og levekårssammenligning mellom bønder og andre grupper i samfunnet. En har antatt at en justering med konsumprisindeksen er det beste for å anslå utvikling i den kjøpekraft jordbruket gir grunnlag for. For det andre er grunnlaget for konsumprisindeksen bedre enn grunnlaget for spesialindeksene.

Konsumprisindeksen økte med 3,6 prosent i 2016 og med 1,8 prosent i 2017. For 2018 er det på grunnlag av rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, regnet med en økning på 2,0 prosent.

Kapitalmengden på bruk ut av drift er anslått blant annet på grunnlag av opplysninger om bygninger og maskiner på driftsenheter som har gått ut av drift siden 1979. Det er regnet med at kapitalmengden per jordbruksbedrift som går ut av drift tilsvarer henholdsvis 30 prosent og 25 prosent av gjennomsnittlig kapitalsaldo per jordbruksbedrift for bygninger og maskiner.

Avskrivingsattsene i Totalkalkylen går fram av tabell 5.16. Totalkalkylens avskrivingsatts skal gjenspeile den driftsmessige levetiden av et driftsmiddel. Driftsmessigeatts vil kunne avvike fra skattemessigeatts.

Tabell 5.16 Avskrivingssetser i Totalkalkylen. prosent

Driftsbygninger		Maskiner og redskaper	Grøfter og hydrotekn. anl.	Biler
Bygningsdel	Tekn. inst.			
4,0	10,0	10,0	6,06	13,3

Beregnet kapitalslit for driftsmidler i Totalkalkylen går fram av tabell 5.17.

Tabell 5.17 Kapitalslit i jordbruket. Mill. kr

	1969	1979	1989	1999	2010	2016	2017*	2018**
Driftsbygninger ¹	240	771	1 885	1 988	2 760	3 515	3 692	3 846
Maskiner og redsk.	333	1 217	2 711	2 806	2 739	2 736	2 748	2 735
Biler	21	56	178	198	165	118	112	106
Grøfter ²	47	113	228	212	243	275	283	296
Sum kapitalslit	640	2 158	5 002	5 203	5 907	6 644	6 835	6 983

1) Inkl. tekniske installasjoner

2) Inklusiv hydrotekniske anlegg fra 1989

5.4.4 Bokført kapital

Bokført kapital beregnes etter to prinsipper: «Historisk-kost» og «Prisjustert saldoverdi».

Etter «historisk-kost-prinsippet» er kapitalen i jordbruket beregnet til 133 mrd. kr for 2017. Fratrullet lånekapitalen på 61 mrd. kr gir dette en egenkapital på 72 mrd. kr.

Ved «historisk-kost-prinsippet» er det for de avskrivbare driftsmidlene og jordkapitalen, nyttet historiske kostpriser (priser på anskaffelsestidspunktet) hentet fra statusverdiene i NIBIOs driftsgranskinger. Ved beregningene i driftsgranskningene nyttes lineær avskrivning.

For verdien av jord legges statusverdiene pr. da eid jord i Driftsgranskningene til grunn for all jord i Totalkalkylen.

Husdyrkapitalen har vært fastsatt etter verdien i åpningsstatus i Totalkalkylen og beregnes i nominelle priser. For ikke varige produksjonsmidler blir halvparten verdi-beregnet som kapital (nominelle priser).

Ved beregning på grunnlag av de prisjusterte saldoverdiene fra kapitalslitsberegningen i Totalkalkylen, tas det hensyn til verdiøkningen av den avskrivbare kapitalen som følge av prisøkningen. I Totalkalkylen nyttes dessuten saldoavskrivninger. Beregningen gir en totalkapital på 153 mrd. kr for 2017. Fratrullet lånekapital, gir dette en egenkapital på 92 mrd. kr.

I vedleggstabell 3.13.1 og 3.13.2 er de to beregningsprinsippene av kapitalen i jordbruket lagt til grunn. Disse er med først og fremst med pga. opplysningsverdien av å vise kapitalen i jordbruket sammenstilt.

Avvikene mellom de to beregningene skyldes de to forskjellige prinsippene for verdsetting av realkapitalen samt ulike avskrivningsprinsipper og avskrivningstid.

Kapitalberegningene det er gjort rede for foran avviker noe fra Statistisk sentralbyrås beregninger i nasjonalregnskapet. SSB nytter spesifikke indekser ved prisjusteringen for de forskjellige avskrivbare driftsmidlene. Kapitalen for jordbruket i nasjonalregnskapet omfatter dessuten ikke jord- og vareinnsats, foruten at dyre- og plantekapitalen beregnes forskjellig.

5.5 Rentekostnader på lånt kapital

I Totalkalkylen beregnes lånekostnaden som lånekostnad ved realrente. Realrenten framkommer som nominell rentekostnad fratrukket prisstigningen («effekt av finansiering»). Samlet jordbruksgjeld er i 2017 budsjettert til 60,5 mrd. kr. En prosent endring i jordbrukets realrente vil derved endre kostnaden med 605 mill. kr. Bruk av realrente må ses sammen med beregningen av kapitalkostnadene, se avsnittet «effekt av finansiering» under.

Tabell 5.18 viser gjeld, rentekostnad og renteprosenten for samlede utlån i jordbruket, splittet på investeringslån, rentebærende IN-lån og lån fra andre långivere.

Tabell 5.18 Rentekostnader på lånt kapital

	1979	1990	2000	2010	2016	2017*	2018**
IN-lån, mill. kr		3 725	2 004	3 048	4 407	4 324	4 216
Rentesats, prosent		13,10	5,95	3,88	2,83	2,72	2,83
Rentekostnad, mill. kr		488,0	119,2	118,3	124,7	117,6	119,3
Investeringslån, mill. kr		1 456	1 494	885	288	218	168
Rentesats, prosent		0	0	0	0	0	0
Rentekostnad, mill. kr		0	0	0	0	0	0
Andre lån, mill. kr		17 197	21 982	40 006	54 014	56 165	58 010
Rentesats, prosent		5,76	6,56	4,01	3,18	3,13	3,25
Rentekostnad, mill. kr		2 032	1 442	1 631	1 718	1 758	1 885
Sum lånt kapital, mill. kr	7 861	22 378	25 480	43 714	58 421	60 489	62 226
Nominell rente, prosent	8,14	11,26	6,13	4,00	3,15	3,10	3,22
Sum lånekostnad nominell rente, mill. kr	639	2 520	1 561	1 749	1 842	1 876	2 006
– Effekt av finansiering, mill. kr	379	919	797	1 091	2 113	1 113	1 249
Sum lånekostnad realrente, mill. kr	260	1 602	764	658	-271	762	757
Realrente, prosent	3,31	7,16	3,00	1,47	-0,46	1,26	1,21

Beregning av nominelle rentekostnader

Beregningene av rentekostnadene er basert på data fra skattestatistikken over betalte renter og samlet gjeld hvert år, sist for året 2014. Oppgavene er basert på enkeltpersonforetak og ansvarlige selskap, som ANS og DA, og aksjeselskap (AS) i jordbruket i produksjonstilskuddsstatistikken. Det gjøres tillegg for ikke-søkere. Siden skattestatistikken omfatter alle rentekostnader og lån for husholdningene, beregnes kun gjeld knyttet til jordbruket som næring. Dette gjøres ved å ta utgangspunkt i fordelingen av statusverdier i jordbruk, privat, skogbruk og andre næringer i driftsgranskingene.

Samlet gjeld omfatter også, i den grad det er ført opp, skyldig merverdi- og investeringsavgift og skattegjeld. Slik gjeld trekkes ut av gjeldsmassen. Dette påvirker kun gjeldsnivået, ikke rentekostnadene, siden det ikke er renter på slik gjeld.

En del brukere har et betydelig omfang av næringsvirksomhet utenom det tradisjonelle jordbruket. Siden den del av totalgjelda som skal belastes jordbruket er regnet ut på bakgrunn av statusverdier for jordbruk, privat, skogbruk og annen næringsvirksomhet i driftsgranskingene, må en regne med at slik gjeld er underrepresentert i driftsgranskingene siden dette materialet omfatter mer yrkesaktivt drevne bruk enn gjennomsnittsbrukene i totaljordbruket. For å unngå at for mye gjeld og renter knyttet til annen næringsvirksomhet kommer med, korrigeres det derfor for dette ved å redusere de totale gjeld og rentekostnadene med 3,5 prosent.

Gjeld og renter for foreløpig regnskapsår og budsjettåret beregnes på grunnlag av tallene for 2016. Gjelda beregnes på grunnlag av investeringsutviklingen ifølge Totalkalkylen. Renta for foreløpig regnskapsår er basert på oppgaver fra Statistisk sentralbyrå og Innovasjon Norge. For budsjettåret er renta beregnet med utgangspunkt i anslag for utlånsrente for rammelån i «Konjunkturtrendene nr. 1/2018» fra Statistisk sentralbyrå. Denne er anslått til å være 2,6 prosent i 2017 og 2,7 prosent i 2018.

Effekt av finansiering

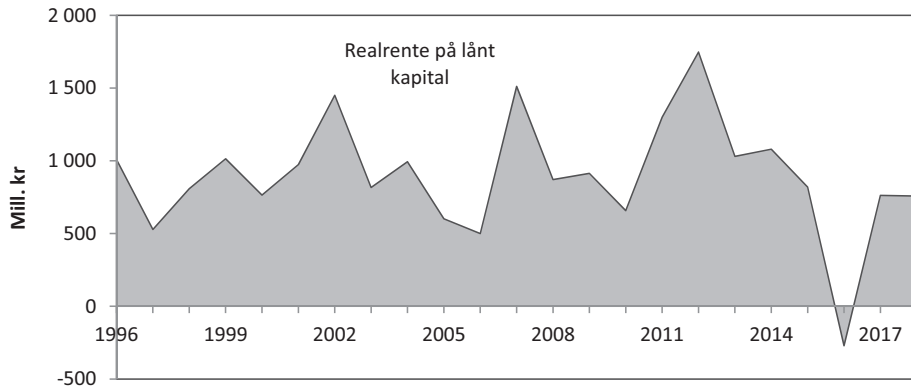
I Totalkalkylen utgiftsføres de nominelle rentekostnadene (betalte renter) mens en inntektsfører en effekt av finansiering. Dette gjøres fordi en i kapitalslitsberegningen prisjusterer hele kapitalsaldoen med konsumprisindeksen. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen. Effekt av finansiering som inntektsføres for å finne realrentekostnaden er regnet slik:

Effekt av finansiering = lånt kapital * prosentvis økning i konsumprisindeksen/100.

Realrentekostnader er lik registrerte, nominelle, rentekostnader minus effekt av finansiering.

Effekt av finansiering kan endres mye mellom år ettersom veksten i konsumprisindeksen varierer. I normaliserte regnskaper er effekt av finansiering glattet ved å legge til grunn gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

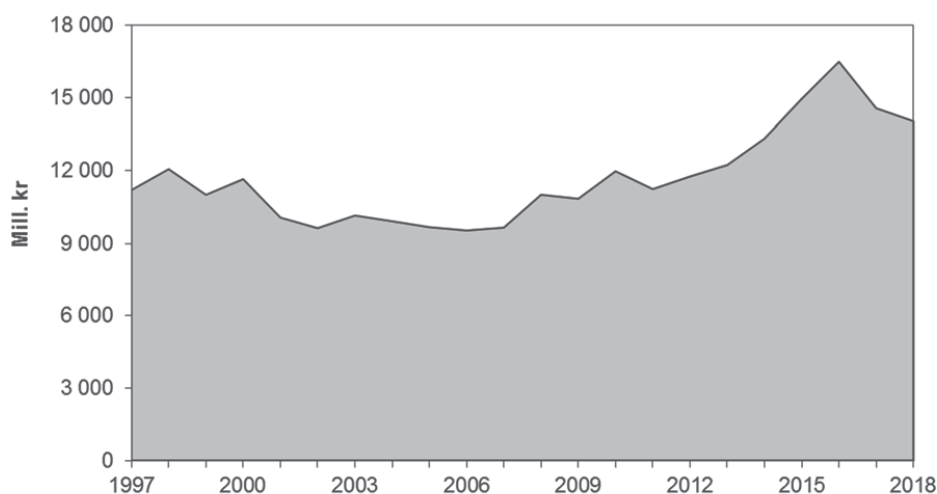
Figur 5.5 gir utviklingen i realrentekostnadene.

Figur 5.5 Sum realrentekostnader. 1995–2018

6 Det økonomiske resultat

6.1 Innledning

Figur 6.1 Registrerte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1995–2018

I tabell 6.3 er det gitt et sammendrag av årets totalkalkyleberegninger. Sum produksjonsinntekter minus sum kostnader pluss direkte tilskudd utgjør det samlede vederlag for det arbeid og den realkapital som er lagt ned i jordbruket i Norge. Vederlaget gjelder da leid arbeid, brukerens og familiens arbeid og all kapital, inklusiv lånefinansiert. Ved å trekke realrenter på lånt kapital, jf. kap. 5.5, fra samlet vederlag til alt arbeid og kapital, får en igjen vederlaget til arbeid og egenkapital.

6.2 Totalkalkylen og skatt

Jordbruksfradraget regnes separat for registrert og normalisert regnskap.

Tabell 6.1 Virkningen av jordbruksfradraget i registrerte regnskaper

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						F. avt.	E. avt.
Effektivt jordbr.fradrag, mill. kr.	3 095	3 124	3 150	3 060	2 890	2 771	2 788
Spart skatt, mill. kroner	867	844	851	765	694	637	641
Tilsv. innt.verdi før skatt, mill. kr	1475	1366	1364	1196	1106	1025	1032
Antall årsverk	48 100	47 100	46 000	45 000	44 100	43 200	43 200
Inntektseffekt per årsverk, kr.	30 700	29 000	29 700	26 600	25 100	23 700	23 900
Utnyttelsesgrad	43 %	44 %	45 %	45 %	44 %	44 %	44 %
Vederlag til arb. og kap. reg (A)				16 232	15 341	14 710	14 803
Antall jordbruksbedrifter				41 121	40 394	39 351	39 531
Endr. ant. jordbr. bedr. fra 15					-1,76	-3,87	-3,87
Vederlag arb. og kap./j.bedr.				394 737	379 784	372 113	374 466
Endring i vederlag fra 2015					-3,79 %	-5,73 %	-5,14 %

Tabell 6.2 Virkningen av jordbruksfradraget i normaliserte regnskaper

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						F. avt.	E. avt.
Effektivt jordbr.fradr, mill. kr.	3213	3116	3112	2966	2870	2781	2799
Spart skatt, mill. kroner	900	841	840	741	689	640	644
Tilsv. innt.verdi før skatt, mill. kr	1 522	1 473	1 357	1 349	1 243	1 153	1 164
Antall årsverk	49 200	48 100	46 900	45 800	44 700	43 800	43 800
Inntektseffekt per årsverk, kr.	30 900	30 600	28 900	29 500	27 800	26 300	26 600
Utnyttelsesgrad	43 %	43 %	44 %	45 %	45 %	44 %	45 %
Antall jordbruksbedrifter				42 018	41 224	40 461	40 461
Endring i ant. j.bedr. fra 15					-1,89 %	-3,71 %	-3,71 %
Vederlag arb. og kap. reg (A)	13276	14415	15790	16232	15341	14710	14803
Vederlag arb. og kap. norm (B)	13781	14376	15600	15735	15237	14768	14860
Korr.faktor (B/A)	1,0380	0,9973	0,9880	0,9694			
Ved. arb. og kap./j.bedr.				382651	377209	373580	375908
Endring i vederlag fra 2016				3,06	-1,42	-2,37	-1,76

Totalkalkylen er et sektorregnskap hvor resultatet er målt før skatt.

Fra og med skatteåret 2000 ble det innført et jordbruksfradrag i alminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra jordbruket.

I beregningene er det regnet med 37 prosent marginalsatt i gjennomsnitt for skatteyterne med jordbruksfradrag for årene 2000–2005, det er regnet 36 prosent gjennomsnittlig marginalsatt for årene 2006–2011 (satsene for toppskatt ble senket i 2005 og 2006), mens det er regnet 39 prosent marginalsatt for 2012 og 2013 etter økningen av trygdeavgiften. For 2014 og 2015 er det regnet 38,4 prosent marginalsatt etter at skatt på

alminnelig inntekt ble redusert ett prosentpoeng til 27 prosent og trygdeavgiften ble økt 0,4 prosentpoeng. For 2016 ble skatt på alminnelig inntekt redusert til 25 prosent og trinnskatt erstattet toppskatt på personinntekt. Det er regnet 38 prosent marginalsatt. For 2017 er det 24 prosent skatt på alminnelig inntekt, mens trinnskatten er økt med 0,5 til 0,8 prosentpoeng. Det er regnet 37,7 prosent marginalsatt. For 2018 er skatt på alminnelig inntekt redusert til 23 prosent., mens trinnskatten er økt med 0,5 til 0,9 prosentpoeng. Det er regnet 37,6 prosent marginalsatt.

Fra 2008 økte det generelle jordbruksfradraget fra 45 000 kr til 54 200 kr, mens det maksimale fradraget er uendret. Det var nødvendig med en jordbruksinntekt på 328 575 kr for å få maksimalt fradrag. For 2009 og 2011 gjelder samme grenseverdier som for 2008.

Fra 2012 økte det generelle jordbruksfradraget til 63 500 kr og den øvre grensen for fradraget økte fra 142 000 kr til 166 400 kr. Økningen hadde sammenheng med økningen i trygdeavgiften fra 7,8 prosent til 11 prosent. Prosentsatsen i fradraget økte fra 32 prosent til 38 prosent. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 334 289 kr for å få maksimalt fradrag fra og med 2012.

I tabellene ovenfor er det korrigert for at færre jordbruksbedrifter vil nyte godt av jordbruksfradraget i 2017 og 2018 som følge av den årlige nedgangen i antall jordbruksbedrifter. Det er også korrigert for at inntekten per jordbruksbedrift i gjennomsnitt er beregnet å gå ned både fra 2016 til 2017 og fra 2017 til 2018. Selvangivelsesdataene for 2016 viste at om lag 24 prosent av jordbruksbedriftene hadde over 334 289 kr i jordbruksinntekt. I 2016 hadde 33 prosent av de som ellers kunne oppnådd jordbruksfradrag, ikke fradrag fordi jordbruksdriften gikk med underskudd. Totalt hadde om lag 43 prosent av jordbruksbedriftene en jordbruksinntekt mellom 1 og 334 289 kroner, og de fleste av disse vil oppnå en effekt på 38 prosent. Om lag 26 prosent av en inntektsøkning per jordbruksbedrift vil gi grunnlag for økt fradrag i 2017 og i 2018.

Virkingen av jordbruksfradraget er ikke innarbeidet i resten av publikasjonen.

6.3 Vederlag til arbeid og kapital

Vederlaget til arbeid og kapital (faktorinntekten) økte med 305 mill. kr fra 15 752 mill. kr i 2015 til 16 057 mill. kr i 2016. Planteprodukter samlet økte med 471 mill. kr, hvorav hagebruksprodukter bidro med 362 mill. kr. Husdyrprodukter økte med 659 mill. kr. Her bidro kjøtt med en økning på 624 mill. kr. På kostnadssiden økte ikke-varige innsatsfaktorer med 382 mill. kr. Her økte «andre kostnader» med 132 mill. kr, mens det var mer jevn fordeling på andre typer kostnader. Kapitalkostnadene, dvs. kapitalslit og leasing økte med 300 mill. kr.

Fra 2016 til 2017 er det beregnet en nedgang i vederlag til arbeid og kapital på 986 mill. kr til 15 071 mill. kr når endringene ved jordbruksoppgjøret i 2017 er innregnet. Inntektene går ned 521 mill. kr, mens kostnadene øker totalt sett med 466 mill. kr.

Tabell 6.3 Sammen drag. Totalkalkylen. Mill. kr¹

	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
						Før avt.	E. avt.
Korn, erter og oljefrø	2 355	3 175	3 492	3 541	3 469	3 287	3 386
+ Poteter	642	708	641	816	744	776	823
+ Hagebruksprodukter	4 008	4 265	4 626	5 112	5 022	5 033	5 122
+ Sum andre planteprodukter	328	361	345	333	372	349	349
Sum planteprodukter	7 333	8 509	9 105	9 802	9 606	9 445	9 681
Ku- og geitemelk	8 161	8 705	9 422	9 486	9 233	9 186	9 207
+ Kjøtt og fjørfeslakt	10 876	11 173	11 716	12 308	12 627	12 589	12 589
+ Egg	973	1 028	1 042	1 048	1 115	1 142	1 142
+ Ull	118	119	128	149	133	134	134
+ Pelsdyr	486	333	376	301	292	287	287
+ Andre husdyrproduksjoner	100	128	137	184	186	193	193
= Sum husdyrprodukter	20 714	21 486	22 821	23 476	23 586	23 532	23 553
Sum plante- og husdyrprod.	28 046	29 995	31 926	33 278	33 193	32 977	33 234
Kjøreinntekter mv.	513	524	531	554	566	572	572
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	194	199	216	248	281	283	283
= Sum andre inntekter	707	724	747	801	847	856	856
+ Endringer i buskapsverdi	-97	103	191	219	100	156	156
+ Medlemsbonus	203	189	203	248	241	231	231
= Sum produksjonsinntekter	28 859	31 010	33 067	34 546	34 380	34 219	34 476
+ Sum direkte tilskudd	10 686	10 741	10 731	10 462	10 285	10 771	10 607
= Sum inntekter (A)	39 546	41 751	43 799	45 008	44 665	44 990	45 083
Handelsgjødsel og kalk	1 613	1 718	1 802	1 877	1 584	1 721	1 721
+ Innkjøpt kraftfôr	6 773	7 057	7 198	7 276	7 418	7 642	7 662
+ Annet innkjøpt fôr	552	574	617	574	572	563	563
+ Såfrø og planter	899	931	940	1 040	1 069	1 054	1 054
+ Sum energi og smøremidler	2 333	2 322	2 192	2 232	2 468	2 608	2 608
+ Andre kostnader	4 692	4 980	5 085	5 221	5 250	5 455	5 436
+ Sum vedlikehold	1 911	2 087	2 291	2 352	2 366	2 369	2 369
= Sum ikke-varige prod.midler	18 774	19 669	20 123	20 571	20 728	21 412	21 413
Sum leasing av maskiner	1 281	1 382	1 486	1 560	1 762	1 885	1 885
+ Kapitalslit	6 215	6 285	6 400	6 644	6 835	6 983	6 983
= Sum kapital kostnader	7 496	7 667	7 886	8 205	8 597	8 868	8 868
Sum kostnader (B)	26 270	27 337	28 009	28 776	29 324	30 280	30 280
Vederlag arbeid og kapital (A-B)	13 276	14 415	15 790	16 232	15 341	14 710	14 803
Realrente lånt kapital (C)	1 030	1 080	819	-271	762	757	757
Vederl. arb. og egenkap. (A-B-C)	12 245	13 335	14 971	16 503	14 579	13 953	14 046
Antall årsverk	48 100	47 100	46 000	45 000	44 100	43 200	43 200
Vederl. arb. og e.kap./årsverk	254 600	283 100	325 500	366 700	330 600	323 000	325 100
Endringer per årsverk, kr	15 300	28 500	42 400	41 200	-36 100	-7 600	-5 500

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Ekskl. virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kr

6.4 Vederlag til arbeid og egenkapital

Vederlag til arbeid og egenkapital for 2016 er beregnet til 16 563 mill. kr, for 2017 til 14 579 mill. kr og for budsjettåret 2018 til 14 046 mill. kr. Tallet for 2018 er inkl. endringene ved jordbruksoppjøret i 2018. Dette tilsvarer en nedgang på 11,7 prosent fra 2016 til 2017 og en nedgang på 3,7 prosent fra 2017 til 2018.

Vederlag til arbeid og egenkapital går mer ned enn vederlag til arbeid og kapital. Dette skyldes økning i realrenten på lånt kapital på 925 mill. kr.

6.5 Justeringer av tidligere serier

For å få samsvar med de beregningsprinsipper og det datagrunnlag som er nyttet i årets totalkalkyle, er det foretatt enkelte justeringer i de serier som tidligere er publisert. De viktigste korreksjonene som er utført i årets beregning går fram av tabell 6.4.

Tabell 6.4 Korrigering av sammenlignbare regnskaper 2013–2016. Mill. kr¹

	2013	2014	2015	2016
Inntekter				
Hagebruksprodukter	-4	-71	-57	67
Melk		16	40	56
Sum andre innt.	9	20	27	52
Sum korreksjon av inntektsposter	9	-27	19	241
Kostnader				
Andre kostnader	-54	-29	-72	-68
Vedlikehold			48	95
Kapitalslit	-3	-1	13	35
Sum korreksjon av kostnadspostene	-66	-43	-19	66
Realrente lånt kapital		-39	-15	-49
Nettovirkning på vederlag til arbeid og egenkapital	75	55	53	224

1) Kun poster med større endringer er tatt med. Sumposter viser total endring

Nedenfor omtales kort årsaken til de største endringene.

Hagebruksprodukter: Nedgangen i 2014 og 2015 gjelder justering av verdien av blomster.

Melk: Økningen skyldes en justering for kjøp av melkekvoter.

Andre inntekter: SSBs landbruksundersøkelse i 2017 gir høyere verdi av eget arbeid ved grøfting.

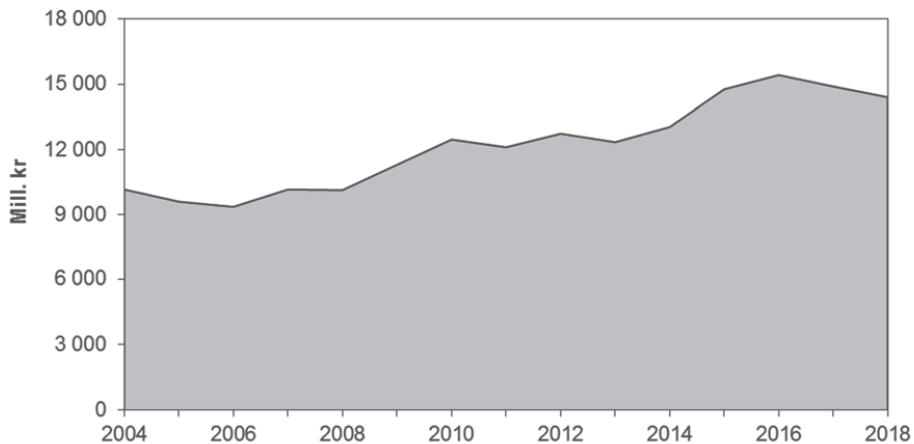
Andre kostnader: Nedgang skyldes justering av emballasjekostnader i hagebruket.

Vedlikehold: Økningen skyldes bla. høyere kostnader til vedlikehold av biler som følge av SSBs landbruksundersøkelse i 2017.

Kapitalslit: Økningen skyldes noe høyere investeringer som følge av fra SSBs investeringsundersøkelse i 2017.

7 Normaliserte regnskaper

7.1 Innledning

Figur 7.1 Normaliserte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 2004–2018

Normaliserte regnskaper bygger på totalregnskapet for jordbruket. De normaliserte regnskapene er utarbeidet av to grunner:

- For å gi grunnlag for beregninger av produktivitetsutviklingen i jordbruket
- For å få utjevnet de tilfeldige inntektssvingningene som har årsak i avlingsvariasjoner og enkelte andre forhold som kan variere mellom enkeltord uten at det sier noe om den underliggende inntektsutviklingen.

I prinsippet skal normaliserte regnskap være bygd opp på samme måte som totalregnskapet, men de enkelte tallseriene skal være justert til de forhold som en kan anta vil rå under et normalår. I praksis er dette en såpass omfattende oppgave at normaliseringen er avgrenset til et mindre antall poster. Det gjelder de postene som har størst betydning for inntektsvariasjoner og som påvirker produktivetsberegningene på en uheldig måte.

For å komme fram til normalisert regnskap er totalregnskapet i hovedsak endret slik:

- Mengder er justert for å tilsvare antatte mengder i et normalår
- Priser er justert for å tilsvare antatte priser i et normalår
- Mengder er justert som en følge av at en har benyttet andre beregningsprinsipper enn i totalkalkylen.

Når en ser bort fra endringer i beregnings- og posteringsprinsipper, skal normalisert budsjett være nær identisk med totalkalkylens budsjett.

Som for de registrerte regnskapstallene vil priser og tilskudd i 2018 være påvirket av jordbruksoppjøret i 2018.

7.2 Prinsippene for normaliseringen

7.2.1 Planteproduksjonen

Avling og areal

Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt med utgangspunkt i beregnede normalårsavlinger basert på årene i perioden 2003–2017. Dette er den vesentligste endringen i forhold til Totalkalkylen. Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt som en lineær trend på de siste 12 tre års glidende gjennomsnitt av registrerte avlinger. På denne måten er de årlige variasjonene i avlingene jevnet ut.

For korn er avlingstallene regnet om til avlinger med 15 prosent vann.

Registrerte arealer, ifølge Statistisk sentralbyrå, er lagt til grunn som normalt areal for året. Innen den grønne sektor (poteter og hagebruksvekster) er imidlertid treårs glidende gjennomsnitt nyttet som uttrykk for normalt areal.

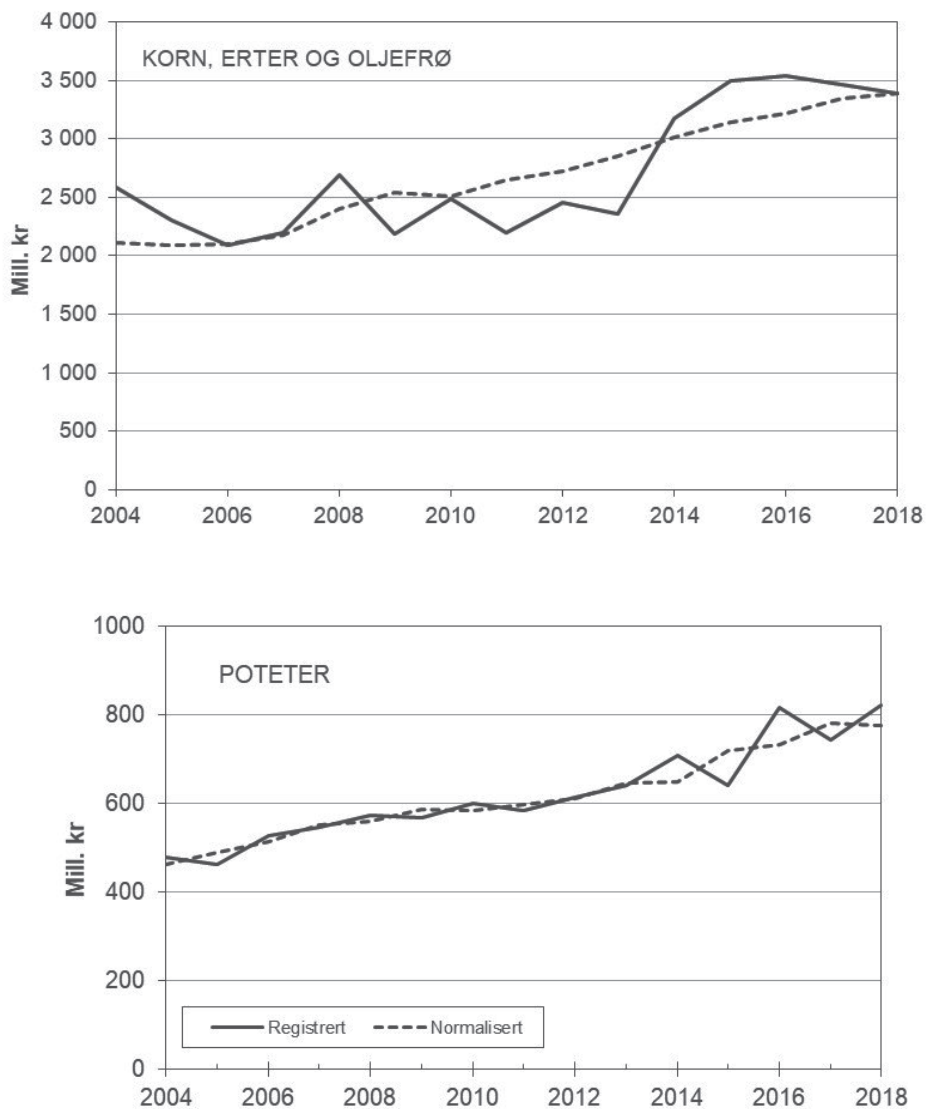
Priser

For planteproduktene er det bare for salg av stråfôr at totalkalkylens priser er nyttet direkte. For vekstene i den grønne sektor der treårs glidende gjennomsnitt er nyttet på arealet, er treårs glidende gjennomsnitt også nyttet på prisene. For 2018 er budsjettprisen 2018 nyttet direkte (samme framgangsmåte er nyttet for arealet). For korn er budsjettprisen før avtale året etter vedkommende år, nyttet. Dette gir den mest korrekte pris vedkommende år under forutsetning av normalårsavlinger. For 2018 er budsjettprisen i 2018 nyttet direkte.

Utslag

I figur 7.2 er resultatene fra normaliseringen av postene med de største årlige variasjoner stilt sammen med de faktisk registrerte tall etter totalregnskapet. For korn

kan utslaget av normaliseringen være relativt stor, men også potetposten viser utslag. Det vises ellers til tabell 6.2 og tabell 7.1.

Figur 7.2 Registrerte og normaliserte regnskapstall for korn og poteter

7.2.2 Husdyrproduksjonen

Totalkalkylens mengdetall er nyttet uendret i normaliserte regnskaper.

På husdyrproduktene er totalkalkylens priser nyttet direkte, med unntak av prisene på pelsdyrskinn som kan variere mye fra år til år. Disse er glattet over en femårsperiode.

7.2.3 Kostnader

Bare enkelte poster under «Energi og smøremidler» og under «Andre kostnader» er normalisert.

Under «Energi og smøremidler» har en justert noen poster som henger sammen med endringer i avlingstallene i forbindelse med normaliseringen. Dette gjelder forbruket av fyringsolje til veksthus og korntørker som vil variere med temperaturforholdene og vanninnholdet i de enkelte årene.

Under posten «Andre kostnader» normaliseres følgende underposter:

- Kostnaden til frakt av korn.
- Kostnadene til forsikring. Dette skyldes at disse kostnadene kan variere sterkt fra år til år. Dette er gjort ved glatting over 5 år.
- Kostnader til plantevernmidler. På grunn av avgiftsomlegging høsten 2004 og avgiftsøkning fra 1. januar 2005 viser registrerte regnskaper stor hamstring av plantevernmidler i 2004 og stor nedgang i kostnaden i 2005. Normaliseringen gjelder bare disse to årene.

For alle andre kostnadsposter er totalkalkylens prisserier nyttet.

7.2.4 Direkte tilskudd

I normaliserte regnskaper er tallseriene for direkte tilskudd, med unntak av utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon», hentet direkte fra totalkalkylens regnskaper og budsjett. Det vil si at det er forutsatt at de direkte tilskuddene ikke påvirkes av unormale avlingsforhold. Utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon» inngår i normaliserte regnskaper. Det nyttes en glattet serie for utbetalingene, der det enkelte års utbetaling i normaliserte regnskaper er beregnet som gjennomsnittet av de siste 14 års faktiske utbetalinger.

7.2.5 Leasing

Kostnadene til leasing i normalisert regnskap glattes på tilsvarende måte som for renter på lånt kapital. Dvs. at prisstigningsgevinstdelen (effekt av finansiering) av leasingkostnaden glattes over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

7.2.6 Renter på lånt kapital

Selv om den lånte kapital i volum trolig påvirkes noe av avlingsforholdene, er det statistiske grunnlaget for usikkert til å foreta justeringer for dette i normaliserte regnskaper. Totalkalkylens volumtall og nominell rentefot på lånt kapital er derfor nyttet uendret fra registrerte regnskaper.

I normaliserte regnskaper gattes prisstigningsgevinsten (effekt av finansiering) på lånt kapital over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

Tabellen nedenfor viser hvordan endret beregning påvirker realrentekostnaden i normaliserte regnskaper.

Tabell 7.1 Nominelle og reelle rentekostnader på lånt kapital. Mill. kr og prosent

	2012	2013	2014	2015	2016*	2017**
Jordbruksgjeld	49 732	52 136	54 180	56 326	57 698	58 653
Rentekostnader	2 067,1	2 140,8	2 209,6	2 027,3	1 842,0	1 876,1
Renteprosent	4,16	4,11	4,08	3,60	3,19	3,20
KPI-endring i %, registrert	0,77	2,13	2,01	2,12	3,58	2,00
KPI-endring i %, normalisert	1,49	1,38	1,64	2,09	2,57	2,56
Registrert regnskap:						
– Effekt av finansiering	381,4	1 111,0	1 090,1	1 193,2	2 063,6	1 173,1
Realrente	1 685,8	1 029,8	1 119,5	834,1	-221,5	703,0
Normalisert regnskap:						
– Effekt av finansiering	742,0	719,5	886,7	1 175,4	1 482,2	1 504,8
Realrente	1 325,1	1 421,3	1 322,8	851,9	359,8	371,3

7.3 Resultater av beregningene

I tabellen nedenfor er det gitt et sammendrag av årets beregninger for normaliserte regnskaper.

Tabell 7.2 Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kr

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Korn, erter og oljefrø	2 095	2 101	2 180	2 404	2 544	2 507	2 648
+ Poteter	489	514	553	561	588	584	599
+ Hagebruksprodukter	3 338	3 447	3 589	3 902	3 882	3 817	3 857
+ Sum andre planteprodukter	169	196	213	238	264	289	296
= Sum planteprodukter	6 091	6 258	6 535	7 105	7 277	7 196	7 401
Ku- og geitemelk	6 094	6 087	6 616	6 661	7 141	7 505	7 735
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 260	7 553	8 026	9 019	9 214	9 459	9 699
+ Egg	532	567	657	706	805	833	863
+ Ull	157	149	137	132	124	117	112
+ Pelsdyr	209	265	235	272	296	448	303
+ Andre husdyrproduksjoner	85	81	84	103	111	101	103
= Sum husdyrprodukter	14 337	14 702	15 756	16 892	17 692	18 463	18 814
Sum plante- og husdyrprod.	20 428	20 960	22 291	23 996	24 969	25 659	26 215
Kjøreinntekter mv.	446	455	466	489	505	525	524
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	202	234	229	277	295	313	317
= Sum andre inntekter	648	688	696	766	800	838	841
Endringer i buskapsverdi	-21	-62	-35	-48	24	-72	-114
Medlemsbonus	109	98	101	5	140	170	139
Sum produksjonsinntekter	21 163	21 685	23 052	24 719	25 934	26 595	27 082
Sum direkte tilskudd	8 393	8 424	8 685	9 005	9 313	9 656	10 015
Sum inntekter (A)	29 556	30 109	31 738	33 724	35 246	36 252	37 097
Handelsgjødsel og kalk	1 124	1 139	1 192	1 164	1 669	1 143	1 378
+ Innkjøpt kraftfôr	4 418	4 501	4 683	5 326	5 718	5 829	5 894
+ Annet innkjøpt fôr	334	403	334	372	368	384	459
+ Såfrø og planter	712	699	763	802	784	815	812
+ Sum energi og smøremidler	1 904	2 117	1 845	2 247	2 069	2 426	2 415
+ Andre kostnader	3 696	3 703	3 879	4 060	4 249	4 125	4 302
+ Sum vedlikehold	1 551	1 528	1 573	1 633	1 576	1 680	1 603
= Sum ikke-varige prod.midler	13 740	14 090	14 268	15 604	16 433	16 401	16 862
Sum leasing av maskiner	413	564	725	878	926	971	1 099
+ Kapitalslit	5 168	5 295	5 359	5 613	5 708	5 907	6 036
= Sum kapitalkostnader	5 581	5 859	6 084	6 491	6 634	6 878	7 135
Sum kostnader (B)	19 321	19 950	20 352	22 095	23 067	23 279	23 997
Vederlag arb. og kap. (A-B)	10 235	10 159	11 386	11 629	12 179	12 973	13 100
Realrente lånt kapital (C)	628	793	1 218	1 490	871	503	985
Vederlag arb. og egenkap. (A-B-C)	9 606	9 367	10 168	10 139	11 308	12 469	12 115
Antall årsverk	63 500	61 000	58 600	56 100	53 700	51 400	50 300
Vederlag arb. og egenkap./årsverk	151 300	153 600	173 500	180 700	210 600	242 600	240 800
Endringer per årsverk, kr		2 300	20 000	7 200	29 800	32 000	-1 700

Tabell 7.2 forts. Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kr¹

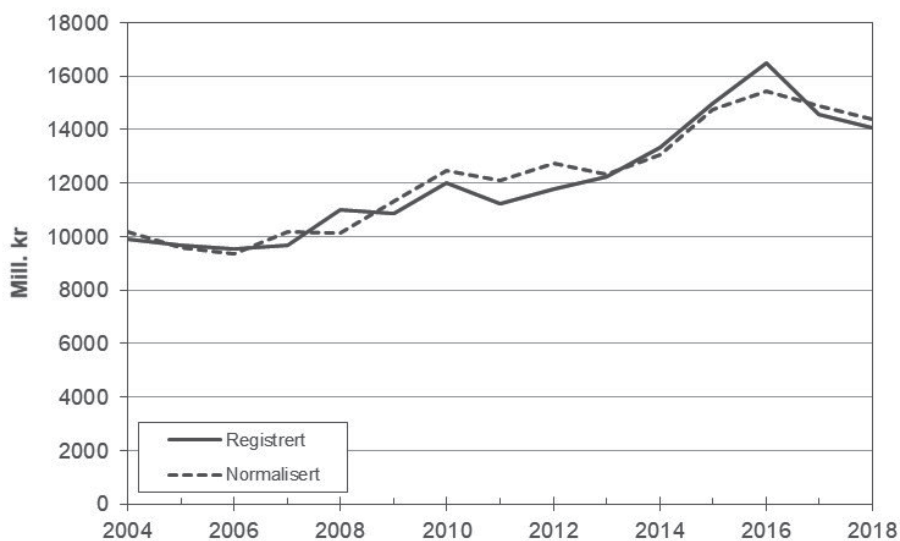
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**	
							Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 723	2 850	3 009	3 145	3 215	3 344	3 287	3 386
+ Poteter	612	646	650	719	734	782	776	823
+ Hagebruksprodukter	4 155	4 123	4 268	4 625	4 998	4 976	5 033	5 122
+ Sum andre planteprodukter	308	326	337	336	344	368	361	361
= Sum planteprodukter	7 797	7 945	8 264	8 825	9 291	9 470	9 457	9 693
Ku- og geitemelk	8 117	8 161	8 705	9 422	9 486	9 233	9 186	9 207
+ Kjøtt og fjørfeslakt	10 139	10 876	11 173	11 716	12 308	12 627	12 589	12 589
+ Egg	1 012	973	1 028	1 042	1 048	1 115	1 142	1 142
+ Ull		118	119	128	149	133	134	134
+ Pelsdyr	355	373		371	351	299	275	275
+ Andre husdyrproduksjoner	100	100	128	137	184	186	193	193
= Sum husdyrprodukter	19 839	20 601	21 568	22 816	23 525	23 594	23 521	23 542
Sum plante- og husdyrprod.	27 636	28 547	29 831	31 641	32 817	33 063	32 977	33 235
Kjøreinntekter mv.	517	513	524	531	554	566	572	572
+ Arbeidsinnt. v./investeringer	244	194	199	216	248	281	283	283
= Sum andre inntekter	762	707	724	747	801	847	856	856
Endringer i buskapsverdi	56	-97	103	191	219	100	156	156
Medlemsbonus	197	203	189	203	248	241	231	231
Sum produksjonsinntekter	28 651	29 359	30 846	32 782	34 085	34 251	34 220	34 477
Sum direkte tilskudd	10 506	10 610	10 765	10 750	10 502	10 263	10 779	10 614
Sum inntekter (A)	39 157	39 969	41 611	43 532	44 587	44 514	44 998	45 092
Handelsgjødsel og kalk	1 540	1 613	1 718	1 802	1 877	1 584	1 721	1 721
+ Innkjøpt kraftfôr	6 375	6 773	7 057	7 198	7 276	7 418	7 642	7 662
+ Annet innkjøpt fôr	476	552	574	617	574	572	563	563
+ Såfrø og planter	816	899	931	940	1 040	1 069	1 054	1 054
+ Sum energi og smøremidler	2 287	2 342	2 328	2 185	2 238	2 472	2 601	2 601
+ Andre kostnader	4 519	4 575	4 858	5 013	5 247	5 231	5 436	5 417
+ Sum vedlikehold	1 781	1 911	2 087	2 291	2 352	2 366	2 369	2 369
= Sum ikke-varige prod.midler	17 793	18 665	19 552	20 045	20 605	20 712	21 386	21 387
Sum leasing av maskiner	1 215	1 308	1 398	1 487	1 603	1 730	1 861	1 861
+ Kapitalslit	6 072	6 215	6 285	6 400	6 644	6 835	6 983	6 983
= Sum kapitalkostnader	7 287	7 523	7 683	7 887	8 247	8 565	8 844	8 844
Sum kostnader (B)	25 080	26 188	27 235	27 932	28 852	29 277	30 231	30 231
Vederlag arb. og kapital (A-B)	14 076	13 781	14 376	15 600	15 735	15 237	14 768	14 860
Realrente lånt kapital (C)	1 339	1 432	1 332	833	310	342	459	459
Vederlag arb. og egenk. (A-B-C)	12 738	12 349	13 043	14 767	15 425	14 895	14 309	14 401
Antall årsverk	49 200	48 100	47 100	46 000	45 000	44 100	43 200	43 200
Vederlag arb. og egenkap./årsv.	258 900	256 700	276 900	321 000	342 800	337 800	331 200	333 400
Endringer per årsverk, kr	18 000	-2 200	20 200	44 100	21 700	-5 000	-6 500	-4 400

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Ekskl. virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kr

I figur 7.3 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital etter normaliserte og registrerte regnskapstall stilt sammen. Figuren viser at forskjellen mellom seriene ikke er spesielt stor og at begge serier har klare «knekkpunkter». De normaliserte tallene viser likevel en noe jevnere utvikling enn de registrerte tallene.

Figur 7.3 Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge registrerte og normaliserte regnskapstall. Løpende priser

I tabell 7.3, 7.4 og 7.5 er de ulike resultatmålene for jordbruket totalt og regnet per årsverk, gjengitt.

Tabell 7.3 Det økonomiske resultat i jordbruket totalt iflg. registrerte og normaliserte regnskapstall.¹ Mill. kr

	Vederlag til arbeid og kapital		Vederlag til arbeid og egenkapital	
	Registrert	Normalisert	Registrert	Normalisert
2004	10 912	10 866	9 918	10 166
2005	10 274	10 235	9 673	9 606
2006	10 036	10 159	9 536	9 367
2007	11 165	11 386	9 653	10 168
2008	11 887	11 629	11 016	10 139
2009	11 763	12 179	10 850	11 308
2010	12 646	12 973	11 988	12 469
2011	12 549	13 100	11 249	12 115
2012	13 519	14 076	11 772	12 738
2013	13 276	13 781	12 245	12 349
2014	14 415	14 376	13 335	13 043
2015	15 790	15 600	14 971	14 767
2016	16 232	15 735	16 503	15 425
2017*	15 341	15 237	14 579	14 895
2018** før avtale	14 710	14 768	13 953	14 309
2018** etter "	14 803	14 860	14 046	14 401

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.4 Vederlag til arbeid og kapital.¹ Kr per årsverk

	Nominelle kroner			2016-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
2004	164 100		163 400		209 000	
2005	161 800	-2 300	161 200	-2 200	202 900	-2 800
2006	164 500	2 700	166 500	5 400	204 900	6 600
2007	190 500	26 000	194 300	27 800	237 400	33 900
2008	211 900	21 400	207 300	13 000	244 000	15 300
2009	219 100	7 200	226 800	19 500	261 400	22 500
2010	246 000	27 000	252 400	25 600	283 900	28 800
2011	249 500	3 500	260 400	8 100	289 200	8 900
2012	274 800	25 300	286 100	25 700	315 700	28 300
2013	276 000	1 200	286 500	400	309 500	400
2014	306 000	30 000	305 200	18 700	323 000	19 800
2015	343 300	37 200	339 100	33 900	351 300	35 100
2016	360 700	17 500	349 700	10 500	349 700	10 500
2017*	347 900	-12 900	345 500	-4 100	339 300	-4 100
2018** før avtale	340 500	-7 400	341 800	-3 700	329 100	-3 500
2018** etter "	342 700	-5 200	344 000	-1 500	331 200	-1 500

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.5 Vederlag til arbeid og egenkapital i nominelle og faste kroner. Kr per årsverk¹

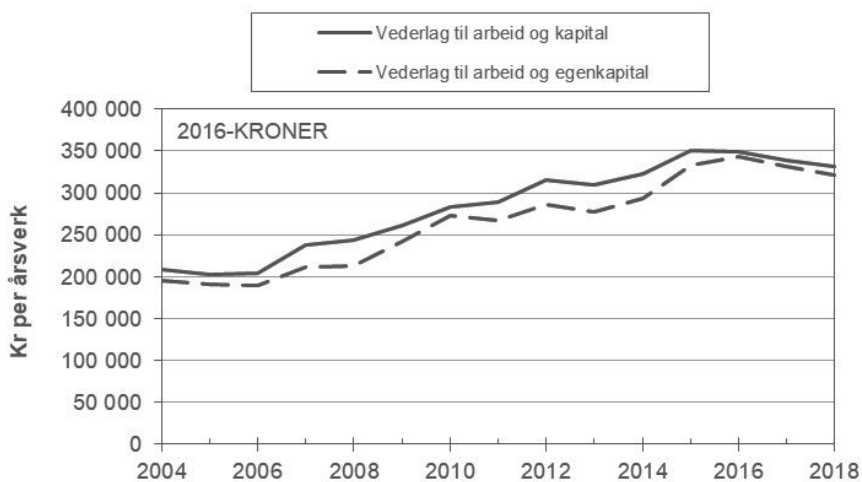
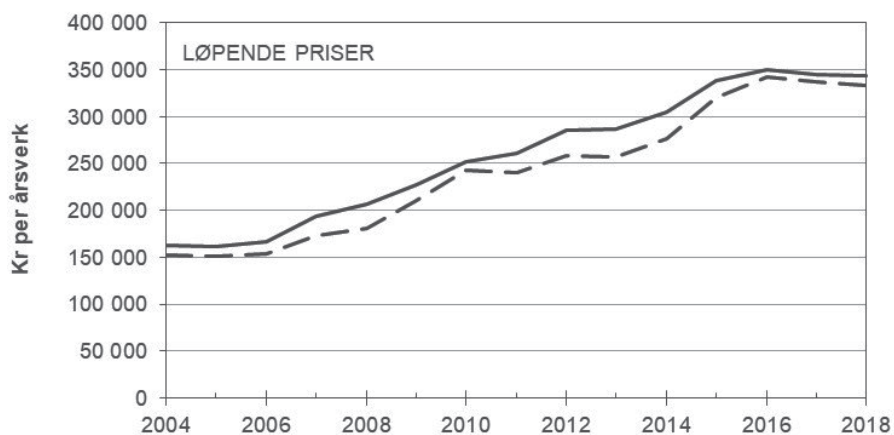
	Nominelle kroner			2016-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
2004	149 100		152 900		195 500	
2005	152 300	3 200	151 300	-1 600	190 400	-2 000
2006	156 300	4 000	153 600	2 300	188 900	2 800
2007	164 700	8 400	173 500	20 000	212 000	24 400
2008	196 400	31 600	180 700	7 200	212 800	8 500
2009	202 000	5 700	210 600	29 800	242 700	34 400
2010	233 200	31 200	242 600	32 000	272 900	36 000
2011	223 600	-9 600	240 800	-1 700	267 400	-1 900
2012	239 300	15 600	258 900	18 000	285 600	19 900
2013	254 600	15 300	256 700	-2 200	277 300	-2 300
2014	283 100	28 500	276 900	20 200	293 100	21 400
2015	325 500	42 300	321 000	44 100	332 600	45 700
2016	366 700	41 300	342 800	21 700	342 800	21 700
2017*	330 600	-36 200	337 800	-5 000	331 700	-4 900
2018** før avtale	323 000	-7 600	331 200	-6 500	318 900	-6 300
2018** etter "	325 100	-5 500	333 400	-4 400	320 900	-4 200

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

De ulike resultatmålene i løpende og fast kroneverdi per årsverk er tegnet inn i figur 7.4.

Figur 7.4 Inntekt per årsverk etter normaliserte regnskaper i løpende priser og i faste 2016-kr (deflatert med konsumprisindeksen)

8 Budsjettoverføringer til jordbruket

I tabell 4.2 er det gitt en oversikt over de tilskuddsbeløpene som er inntektsført under hhv. plante- og husdyrproduksjonspostene og de direkte tilskudd i Totalkalkylen. Denne oversikten får imidlertid ikke med de tilskuddene, pristilskudd og kostnadsreduserende tilskudd, som framkommer som høyere produktpriser i Totalkalkylen. Oversikten i tabell 4.2 er heller ikke spesifisert på de enkelte tilskuddspostene. I dette kapitlet er det gitt en fullstendig og spesifisert oversikt over de tilskudd som er vurdert å ha inntektsvirkning i Totalkalkylen, dvs. pristilskudd, direkte- og kostnadsreduserende tilskudd og investeringstilskudd.

I tillegg til tilskudd over statsbudsjettet er jordbruket skjermet mot import gjennom toll på importerte varer. Verdien av skjermingsstøtten inngår i OECDs beregninger av jordbruksstøtten i hvert enkelt land som følge av de ulike landbrukspolitiske tiltak og virkemidler via grensevernet og over de offentlige budsjetter. Støtten beregnes i forhold til et sett av verdensmarkedspriser. Formålet med beregningene er å sammenligne utviklingen av landbrukspolitikken i hvert enkelt land over år. OECDs beregninger går fram av en av BFJs andre publikasjoner, «Resultatkontrollen».

I tabell 8.1 er det først satt opp en oversikt over tilskuddene i Totalkalkylen gruppert etter tilskuddsføringen i Totalkalkylen, dvs. tilskudd som kommer fram som høyere produktpriser eller tilskudd som er ført særskilt under hver post. Tilskudd som i Totalkalkylen er ført under posten «direkte tilskudd» går fram av vedleggstabell 2.1. Endringene som følger av jordbruksoppgjøret i 2018 er innarbeidet i budsjettallene for 2018.

Tilskudd til «Prisnedskrivning korn» er kalenderårsbeløp slik det framkommer i budsjettproposisjonen, mens tilskuddet i Totalkalkylen er knyttet til avlingsårets kornsalg (01.07–30.06.). Det kan også være grunn til å påpeke at det ikke er helt entydig å definere hvilke tilskudd som indirekte bidrar til høyere produktpriser eller reduserte kostnader i norsk jordbruk. Det kan være glidende overganger der flere grupper nyter godt av et tilskudd.

I tillegg til budsjettutgiftene til norsk korn gjennom Markedsordningen for korn, innebærer korn- og kraftfôrpolitikken også en inntekt for staten. Dette skyldes at rimeligere importert korn og lignende og norske råvarer fra sektorer utenom jordbruket (fisk) ilegges toll/avgift ved salg til kraftfôrindustrien. Dette innebærer at nettoutlegget for staten av tilskudd til landbruket er lavere enn det som framgår av tilskuddsbeløpene i tabell 8.1 og tabell 8.2. Tollinntektene for importert korn og andre fôrråstoffer, som er den største inntektsposten under markedsordningen for korn, går fram av Finansdepartementets budsjetter. Avgiftsinntekter fra norskproduserte fôrråstoffer fra sektorer utenom jordbruket, hovedsakelig fra fisk, går fram av Landbruks- og

matdepartementets budsjett post 4150.85. Prisene på soya og proteinråvare på verdensmarkedet har vært såpass høye at det har vært begrensede beløp til prisutjevning de siste årene, for 2016 var det 67 mill. kr. For 2017 og 2018 er det ikke regnet med noe prisutjevningsbeløp.

Tabell 8.1 Tilskudd i Totalkalkylen. Mill. kr¹

A. Tilskudd i Totalkalkylen som direkte påvirker produktprisen/reducerer kostnaden

	2015	2016	2017	2018
Markedsregulering	219,1	267,2	277,1	279,8
Prisnedskrivning korn	678,6	751,8	651,2	696,0
Tilskudd til fruktlager	13,0	13,0	13,0	14,0
Tilskudd til ull	126,0	137,3	132,7	140,0
Tilskudd kvalitetstiltak settepotetavl	8,3	7,5	9,4	9,5
Frakttilskudd	360,4	371,5	345,7	362,1
Sum A:	1 405,4	1 548,3	1 429,1	1 501,4

B. Tilskudd i Totalkalkylen som føres under de enkelte poster

	2015	2016	2017	2018
Distr.tilsk. poteter Nord-Norge	4,5	4,0	4,5	4,0
Dist.- og kval.tilsk. frukt, bær, grønnns. og poteter	89,6	83,7	95,8	114,0
Grunntilskudd melk	68,0	70,9	69,5	70,0
Distriktstilskudd melk	538,9	534,8	527,3	542,0
Salg av melkekvoter ²	-42,4	-1,9	11,9	-0,9
Distriktstilskudd slakt	565,2	601,2	615,2	634,6
Grunntilskudd slakt	92,9	102,6	102,9	97,0
Kvalitetstilskudd storfe	168,5	191,5	260,6	257,0
Tilskudd lam- og kjeslakt		220,9	533,1	521,2
Tilskudd friføring av sau, mv.	0,3	1,1	0,5	0,8
Distriktstilskudd egg	8,8	5,8	3,7	3,3
Sum B:	1 494,3	1 814,6	2 225,0	2 243,0
Sum A + B	2 899,7	3 362,9	3 654,1	3 744,4
Sum tilskudd ført under direkte tilskudd	10 731,2	10 462,2	10 285,2	10 607,0
Sum tilskudd med inntektswirkning i Totalkalkylen	13 630,9	13 825,1	13 939,3	14 351,4

1) Ekskl. produksjonsregulerende tilskudd finansiert av omsetningsavgiftsmidler eller uten offentlig finansiering. Sum tilskudd er høyere i denne tabellen enn i tabell 4.2 pga. at tilskudd som ligger inne i prisene (A) er tatt med i denne tabellen, men ikke i tabell 4.2

2) Inntektene i Totalkalkylen inntektsføres det året salget skjer

I tabell 8.2 er den fullstendige oversikt over tilskudd med inntektswirkning i Totalkalkylen satt opp, gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem. Mange av tallene vil ikke finnes i Prp. 1S om statsbudsjettet. For fond er det utbetalingene som blir ført i Totalkalkylen mens bevilgninger til fondet brukes i statsbudsjettet.

Tabell 8.2 Tilskudd med inntektsvirkning i Totalkalkylen gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem. Mill. kr

Budsj.post	Tilskuddsordning	2015	2016	2017	2018
1143.73	Erst. ved tiltak mot dyre-/pl.sykdom	45,2	81,9	66,6	52,6
1150.50.11	Utbetalinger fra Landbr. utv.fond	551,4	610,1	587,7	680,9
1150.70.11	Avsetningstiltak	24,4	24,4	24,4	24,4
1150.70.12	Tilskott råvareprisordning	194,7	242,8	252,7	255,4
1150.71	Tilsk. erstatninger	31,2	7,1	72,2	45,4
1150.73.11	Tilskudd til norsk ull	126,0	137,3	132,7	140,0
1150.73.13	Pristilsk. melk og melkeprod.	606,9	605,7	596,8	612,0
1150.73.15	Pristilskudd kjøtt	826,6	1 116,2	1 511,8	1 509,8
1150.73.16	Distriktstilskudd egg	8,8	5,8	3,7	3,3
1150.73.17	Dist.tilsk. frukt, bær, gr.s. og poteter	94,1	87,7	100,3	118,0
1150.73.18	Frakttilskudd	360,7	372,6	346,2	362,9
1150.73.19	Prisnedskrivning korn	678,6	751,8	651,2	696,0
1150.74.11	Driftstilskudd melkeproduksjon	1 349,1	1 317,0	1 374,7	1 581,0
1150.74.14	Prod.tilskudd husdyr	2 601,9	2 365,4	2 193,7	2 247,5
1150.74.16	Beitetilskudd	790,5	802,6	852,0	825,0
1150.74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 129,4	3 121,8	3 008,8	3 047,4
1150.74.19	Regionale miljøprogram	427,7	423,2	419,7	432,6
1150.74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	105,4	99,4	108,9	111,0
1150.77.11	Tilskudd til dyreavl mv.	71,2	66,4	66,1	67,7
1150.77.12	Tilsk. til frøavl mm.	4,9	7,7	6,0	13,3
1150.77.13	Tilsk. til rådgiving	0,6	0,6	0,8	0,8
1150.77.15	Tilsk. Kvalitetstiltak	8,3	7,5	9,4	9,5
1150.77.17	Tilskudd til fruktlager	13,0	13,0	13,0	14,0
1150.77.18	Oppkjøp av melkekvoter 1)	-42,4	-1,9	11,9	-0,9
1150.78.11	Refusjon avløserutg. ferie/fritid	1 174,8	1 144,0	1 133,7	1 120,0
1150.78.12	Refusjon avl.utg. ved sykdom	164,9	142,8	138,4	148,0
1150.78.14	Tilsk. sykepengeordn. i landbr.	88,0	88,0	73,0	50,2
1150.78.15	Tilsk. Landbruksvikarordning	60,6	60,4	60,9	63,0
1150.78.16	Tidligpensjonsordning	82,3	77,4	73,1	71,5
1427.73	Erstatning rovdyrskader 2)	51,0	45,3	47,8	48,2
1725	Avl.tilsk. rep. og HV-øvelse 3)	1,2	1,1	1,0	1,0
Sum		13 631,0	13 825,1	13 939,2	14 351,5

1) Inntektene i Totalkalkylen inntektsføres det året salget skjer

2) Klima- og miljødepartementet

3) Forsvarsdepartementet

Budsjettnemnda for jordbruket
Oslo 19.6.2018

Knut Børve

Steinar Helgen

Lajla Tunaal White

Elin M. Haga Stabbetorp

Maria Finne Krekling

Olaf Godli

Ole Nikolai Skulberg

Per Arne Skjeflo

Elin Bergerud

Anne Snellingen Bye

Ingeborg A. Reiersgård

Anders Huus

Oddmund Hjukse

Vedlegg I

INNTEKTER

**REVIDERT REGNSKAP
2016**

**FORELØPIG REGNSKAP
2017**

**BUDSJETT
2018**

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettneimnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.1 Korn, erter og oljefrø

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Hvete. Salg, matkornkvalitet	224 859	310,53	698 255	133 000	317,44	422 195	123 937	328,77	407 468
Hvete. Salg, føkornkvalitet	65 657	276,04	181 240	247 000	277,43	685 252	115 546	286,76	331 340
Hvete. Salg, såkornkvalitet	16 319	360,00	58 748	15 989	373,00	59 639	12 008	384,10	46 123
Hvete. Salg og hjemmeforbruk	306 835	305,78	938 243	395 989	294,73	1 167 086	251 491	312,11	784 931
Rug. Salg, matkornkvalitet	13 464	280,70	37 793	21 000	277,05	58 181	15 082	288,38	43 493
Rug. Salg, føkornkvalitet	5 661	233,52	13 220	21 000	236,08	49 577	10 410	245,41	25 547
Rug. Salg og hjemmeforbruk	19 125	266,73	51 013	42 000	256,57	107 758	25 492	270,83	69 040
Bygg. Salg	595 000	263,98	1 570 681	534 000	268,32	1 432 829	611 745	277,65	1 698 510
Bygg. Salg, såkornkvalitet	30 445	318,00	96 815	29 829	324,00	96 646	34 324	335,50	115 157
Bygg. Salg og hjemmeforbruk	625 445	266,61	1 667 496	563 829	271,27	1 529 475	646 069	280,72	1 813 667
Havre. Salg	338 400	239,77	811 382	264 000	240,53	634 999	272 459	249,86	680 766
Havre. Salg, såkornkvalitet	18 019	304,00	54 778	17 654	311,00	54 904	13 280	325,50	43 226
Havre. Salg og hjemmeforbruk	356 419	243,02	866 160	281 654	244,95	689 903	285 739	253,38	723 992
Erter til modning. Salg	5 100	350,94	17 898	4 000	346,88	13 875	4 000	358,21	14 328
Erter til modning. Såvare	60	388,91	233	59	403,93	238			
Sum erter til modning	5 160	351,38	18 131	4 059	347,70	14 113	4 000	358,20	14 328
Sum korn (u/korreksj./tilsk)	1 312 984	269,69	3 541 043	1 287 531	272,49	3 508 335	1 212 791	280,84	3 405 958
Korreksjon for vann/kvalitet			-59 931			-90 829			-79 615
Oljefrø	11 450	517,49	59 253	10 000	501,73	50 173	11 760	503,07	59 161
Sum korn, oljefrø (u/tilsk.)	1 324 434	267,31	3 540 365	1 297 531	267,25	3 467 679	1 224 551	276,47	3 385 504
Lokale tillegg			900			900			900
Korn, erter og oljefrø			3 541 265			3 468 579			3 386 404

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.2 Poteter

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Salg. Matpoteter	80 088	502,00	402 042	59 734	532,00	329 732	64 852	560,00	363 171
Salg. Poteter til potetmel	52 745	71,00	37 449	39 314	54,00	21 230	43 538	66,00	28 735
Salg. Poteter til mos/flakes	15 011	260,00	39 029	13 051	263,00	34 324	9 643	296,00	28 543
Salg. Poteter til pommes ff.	49 077	260,00	127 600	54 685	263,00	143 822	53 179	296,00	157 410
Salg. Poteter til chips	47 383	260,00	123 196	47 557	263,00	125 075	51 784	296,00	153 281
Salg. Vakuump. pot. mm.	9 817	260,00	25 524	10 619	263,00	27 928	10 038	296,00	29 712
Sum poteter til mos/chips mv	121 288	260,00	315 349	125 912	263,00	331 149	124 644	296,00	368 946
Hjemmeforbruk. Matpoteter	174	480,00	835	154	529,00	815	145	536,00	777
Salg settepoteter	10 042	558,00	56 034	10 000	565,00	56 500	10 000	576,00	57 600
Sum poteter (uten tilskudd)	277 967	292,02	811 709	243 224	304,01	739 426	251 879	325,25	819 229
Distr.tilsk. for Nord-Norge			3 989			4 536			4 000
Poteter			815 698			743 962			823 229

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.3 Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Blomkål	9 853	10,81	106 511	9 738	11,50	111 987	9 482	11,95	113 310
Sommerkål	2 199	6,74	14 821	2 199	6,94	15 261	2 206	7,33	16 170
Vinterkål	16 049	5,52	88 590	14 755	5,92	87 350	14 989	6,10	91 433
Sum hodekål	18 248	5,67	103 411	16 954	6,05	102 611	17 195	6,26	107 603
Gulrot	52 057	7,85	408 647	45 485	8,01	364 335	49 762	8,71	433 427
Purre	3 280	15,25	50 020	3 166	15,30	48 440	3 353	15,75	52 841
Løk	23 591	6,71	158 296	22 303	6,78	151 214	23 468	7,18	168 500
Salatagurk (slangeagurk)	15 998	19,76	316 120	16 199	19,44	314 909	15 784	20,41	322 151
Tomater	11 141	23,47	261 479	12 536	23,04	288 829	11 730	23,77	278 822
Sum hodekulturene.Grønnsak	134 168	10,47	1 404 484	126 381	10,94	1 362 325	130 776	11,29	1 476 654
Rosentkål	1 647	19,85	32 693	1 603	18,88	30 265	1 601	21,31	34 117
Krabbkål	2 514	11,29	28 303	2 231	13,91	29 695	2 784	13,98	38 920
Redkål	5 851	15,66	93 193	6 068	16,64	100 972	5 704	16,82	95 941
Bønner	3 995	4,43	17 500	3 815	4,52	17 172	3 777	4,73	17 129
Hagerteer	3 724	3,02	11 246	3 511	3,07	11 712	3 777	3,21	12 124
Knollselleri	1 537	9,72	14 940	1 255	12,55	19 465	1 531	12,22	18 709
Stilkselleri	906	17,46	15 819	828	18,19	15 061	1 096	19,06	20 890
Agurker, filland	2 069	7,15	14 793	2 005	7,28	14 596	2 039	7,62	15 537
Redbeter	6 336	7,11	45 049	5 282	7,38	38 981	4 713	6,94	32 708
Persillerot	229	69,21	15 849	249	43,22	10 762	204	45,20	9 221
Reddiker	275	61,54	16 924	255	62,09	15 833	225	64,94	14 612
Kruspørsille	30	103,19	3 096	31	108,16	3 353	41	111,24	4 561
Kålrot til mat	12 458	6,63	82 597	12 547	6,82	85 571	12 490	7,12	88 929
Sum andre grønns. (u/salat)	38 671	9,80	378 915	37 425	10,17	380 605	37 097	10,53	390 488
Hodesalat/Rapidsalat	2 544	76,09	193 573	2 677	79,18	211 965	2 172	82,47	179 125
Issalat/Isbergesalat	8 140	15,35	124 949	5 835	18,61	108 589	6 100	16,80	102 480
Annen salat friland	5 033	42,81	215 463	5 128	41,94	215 088	5 013	43,78	219 469
Andre vekstusgrønnsaker			56 255			32 483			59 411
Uter i veksthus	5 788	12,12	377 819	6 328	11,45	252 456	5 694	11,98	68 214
Kjøkkenhager/uspes.vekster						253 504			323 020
Sum andre grønnsaker, m.v.			1 417 125			1 274 670			1 348 207
Sum grønnsaker			2 821 609			2 656 995			2 824 861
Epler	13 932	10,70	149 072	13 939	10,21	142 317	13 181	10,97	144 596
Pærer	209	15,51	3 242	220	15,81	3 478	226	15,83	3 578
Plommer	1 238	31,73	39 282	1 786	33,81	60 385	1 360	31,79	43 234
Surkirsebær	79	40,08	3 166	112	40,41	4 526	112	40,56	4 543
Setkirsebær (moreller)	507	68,68	34 821	462	68,29	31 550	491	68,73	33 746
Sum frukt	15 965	14,38	229 583	16 519	14,67	242 256	15 370	14,94	229 697
Jordbær	8 744	45,94	401 699	8 804	49,06	431 924	8 048	45,52	366 345
Bringebær	2 930	55,24	161 853	3 052	57,98	172 987	2 819	59,31	167 195
Solbær	585	9,97	5 832	613	9,66	5 922	634	9,80	6 213

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettneimnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.6 Kjøtt

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Storfe, Registrert salg	79 876	51,45	4 109 620	83 446	52,35	4 368 398	83 935	52,42	4 399 873
Storfe, Hjemmeforbruk	263	51,35	13 505	278	52,35	14 553	278	52,32	14 545
Sum storfe	80 139	51,45	4 123 125	83 724	52,35	4 382 951	84 213	52,42	4 414 418
Kalv, Registrert salg	1 484	57,61	85 493	1 416	57,23	81 038	1 454	57,30	83 314
Kalv, Hjemmeforbruk	54	57,51	3 106	58	57,13	3 314	58	57,20	3 318
Sum kalv	1 538	57,61	88 599	1 474	57,23	84 352	1 512	57,30	86 632
Sau/lam, Registrert salg	25 402	44,55	1 131 659	26 802	37,47	1 004 271	25 238	36,92	931 787
Sau/lam, HJ-forbr./dir. salg	702	44,45	31 204	753	37,37	28 140	755	36,82	27 799
Sum sau/lam	26 104	44,55	1 162 863	27 555	37,47	1 032 411	25 993	36,92	959 586
Geit/kje, Registrert salg	252	5,36	1 351	298	4,51	1 344	298	4,51	1 344
Sum geit/kje	252	5,36	1 351	298	4,51	1 344	298	4,51	1 344
Hest, Registrert salg	70	4,70	329	61	4,30	262	61	4,30	262
Sum hest	70	4,70	329	61	4,30	262	61	4,30	262
Sum kjøtt (u/gris,fjorfe,tam)	108 103	49,73	5 376 267	113 112	48,64	5 501 320	112 077	48,74	5 462 242
Gris, Reg.salg u. hode/labbe	137 385	27,59	3 790 452	136 832	26,12	3 574 052	137 359	25,85	3 550 730
Gris, Hjemmef. u. hode/labbe	351	27,49	9 649	438	26,02	11 397	438	25,75	11 279
Sum gris	137 736	27,59	3 800 101	137 270	26,12	3 585 449	137 797	25,85	3 562 009
Sum kjøtt (u/fjorfe,tamrein)	245 839	37,33	9 176 368	250 382	36,29	9 086 769	249 874	36,12	9 024 251
Henseslakt, Registrert salg	1 007	1,33	1 339	1 243	2,81	3 493	1 243	2,80	3 480
Sum henseslakt	1 007	1,33	1 339	1 243	2,81	3 493	1 243	2,80	3 480
Kylling (fra 1982), Salg	86 305	19,84	1 712 291	89 701	19,39	1 739 302	91 400	19,31	1 764 934
Sum hens,kylling,brøilersl	87 312	19,63	1 713 630	90 944	19,16	1 742 795	92 643	19,09	1 768 414
Ender,	701	33,00	23 133	699	33,00	23 067	699	33,00	23 067
Kalkuner, Salg	10 303	25,61	263 860	9 319	26,33	245 369	9 309	26,41	245 851
Sum annet fjorfe	11 004	26,08	286 993	10 018	26,80	268 436	10 008	26,87	268 918
Sum fjorfeslakt	98 316	20,35	2 000 623	100 962	19,92	2 011 231	102 651	19,85	2 037 332
Grunntilskudd kjøtt			102 629			102 924			97 000
Sum kjøtt inkl. grunntilsk.	344 155	32,77	11 279 620	351 344	31,88	11 200 924	352 525	31,65	11 158 583
Distrikttilskudd kjøtt			601 244			615 153			634 600
Kvalitetstilskudd storfe			191 507			260 598			257 000

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettneimnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.11 Kjøreinntekter m.v.

	Revidert regnskap 2016	Foreløpig regnskap 2017	Budsjett 2018
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Kjøring v/invest. driftsbygning	46 670	53 526	51 567
Kjøring v/invest. grøfter	30 020	33 613	40 267
Kjøring v/invest. nydyrking	15 800	16 221	16 574
Sum kjøreinnt. v/investering	92 490	103 360	108 408
Kjøring i skogen	32 408	33 005	33 652
Kjøring på bierverv m.v.	302 919	302 827	302 613
Innt. hester i full pensjon	125 968	126 834	127 652
Kjøreinntekter m.v.	553 785	566 026	572 325

Vedleggstabell 1.12 Arbeidsinntekter ved invest.

	Revidert regnskap 2016	Foreløpig regnskap 2017	Budsjett 2018
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Invest.arb. driftsbygninger	186 611	214 080	206 407
Invest.arb. grøfter	45 069	50 441	60 426
Invest.arb. nydyrking	15 839	16 276	16 602
Arbeidsinnt. v/investeringer	247 519	280 797	283 435

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 1.13 Endringer i buskapsverdien

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	-1 800	9 890,00	-17 802	2 500	9 890,00	24 725	2 704	9 890,00	26 743
Storfe under 1 år	4 100	4 180,00	17 138	1 200	4 190,00	5 028	570	4 170,00	2 377
Okser over 1 år	5 800	18 020,00	104 516	2 000	18 740,00	37 480	1 658	19 060,00	31 601
Kviger		61 568	27 360			18 848			24 898
Kyr		27 360				33 275			102 273
Sum storfe		210 582				94 631			161 149
Sauer	33 900	670,00	22 713	-56 000	580,00	-32 480	-17 717	670,00	-11 870
Geiter	800	190,00	152	1 900	180,00	342	200	180,00	36
Slaktesvin	-18 100	1 510,00	-27 331	16 600	1 400,00	23 240	-4 254	1 380,00	-5 871
Avlssvin over 6 mnd.	-3 600	2 430,00	-8 748	5 200	2 300,00	11 960	-908	2 280,00	-2 070
Sum svin	-21 700		-36 079	21 800		35 200	-5 162		-7 941
Kyllinger	319 300	25,99	8 299	385 800	25,00	9 895	198 000	25,00	4 950
Ender, kalkuner og gjess	-7 900	220,00	-1 738	-1 700	230,00	-391			
Sum fjørfe	311 400		6 561	394 100		9 504	198 000		4 950
Rev	-5 000	850,00	-4 250	-5 000	800,00	-4 000			
Mink	-5 000	370,00	-1 850						
Lager, revskinn	60 000	651,00	39 060	-40 000	706,00	-28 240	-19 420	892,00	-17 323
Lager, minkskinn							180	288,00	52
Sum pelsdyr	50 000		32 960	-45 000		-32 240	-19 240		-17 271
Kaniner	100	220,00	22						
Endringer i buskapsverdi			219 109			99 682			155 796
A Kvantumsenhet: Antall skinn Prisenhet: Kr/skinn									

Vedleggstabell 1.14 Medlemsbonus

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 kr		1000 kr		1000 kr	
Medlemsbonus	247 500		241 100		241 100	
			1000 kr		1000 kr	
						1000 kr
						230 700

Vedlegg II

DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

REVIDERT REGNSKAP
2016

FORELØPIG REGNSKAP
2017

BUDSJETT
2018

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 2.1 Direkte tilskudd

	Revidert regnskap 2016	Foreløpig regnskap 2017	Budsjett 2018
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
BU-invest. tradisj. jordbruk	429 211	417 642	421 400
BU-invest. Grøtting	32 490	39 059	100 000
Tekniske miljøinvest.	33 658	30 457	30 000
Tilsk. til sær. kult.l.tilt.	50 363	45 225	55 000
Utvikl.prog. for geiteholdet	3 039		
Organisert beitebruk	8 244	9 301	14 000
Rente støtte	36 528	27 889	35 000
Tilskudd til verdensarven	4 986	4 397	5 500
Utvalgte kulturlandskap	11 549	13 520	20 000
Sum utbet. Landbr.utb.fond	610 068	587 690	680 900
Sum fondsutbetalinger	610 068	587 690	680 900
Areal kult.landsk.tillegg	3 121 827	3 008 784	3 047 400
Produksjonstillegg huse dyr	2 365 385	2 193 714	2 247 500
Driftstilskudd i melkeprod.	1 316 996	1 374 664	1 581 000
Tilskudd til økolog. jordb.	89 449	108 893	111 000
Beitetilskudd	802 637	852 017	825 000
Regionale miljøprogram	423 205	419 716	432 610
Sum dir. tilsk. (underpost)	8 129 499	7 957 788	8 244 510
Fremme av horsk engfrøavl	7 661	6 048	13 300
Insemnering m.v.	66 371	66 144	67 700
Sum utviklingstiltak	74 032	72 192	81 000
Utbet.avløserordn.i jordbr.	1 143 954	1 133 744	1 120 000
Adm.tilsk. avl.lag/1.vikar	9 315	9 600	9 600
Refusj. utgifter under syktd.	142 761	138 409	148 000
Sjukeleddsordning	88 000	73 000	50 200
Landbruksvikar avløserlag	51 092	51 293	53 400
Tidligpensjonsordning	77 399	73 145	71 500
Sum velferdsordninger	1 512 521	1 479 191	1 452 700
Sum utbet. jordbruksavt.	10 326 120	10 096 861	10 459 110
Erst. tilt. pl./dyresykdom	81 919	66 625	52 600
Driftsplanlag m.v.	597	759	759
Tilsk. avløs. rep./HV-øvelse	1 122	953	953
Erstatn. rovdyrsk. på husdyr	45 349	47 780	48 199
Tilskudd til erstatning m.m.	7 098	72 180	45 370
Sum andre ordninger	136 085	188 297	147 881
Sum direkte tilskudd	10 462 205	10 285 158	10 606 991

Vedlegg III

KOSTNADER

REVIDERT REGNSKAP
2016

FORELØPIG REGNSKAP
2017

BUDSJETT
2018

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.2 Innkjøpt kraftfôr

	Revidert regnskap 2016				Foreløpig regnskap 2017				Budsjett 2018			
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr		Tonn	Kr/100 kg	1000 kr		Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	
Dråvtyggerfôr	983 525	360,18	3 542 418		991 713	368,20	3 651 506		1 002 513	378,96	3 799 123	
Økologisk dråvtyggerfôr	21 897	533,99	116 927		22 799	543,89	124 001		22 000	556,42	122 412	
Sum kraftfôr til dråvtyggete	1 005 422	363,96	3 659 345		1 014 512	372,15	3 775 507		1 024 513	382,77	3 921 535	
Svinefôr	491 236	372,60	1 830 346		490 759	373,06	1 830 821		487 959	379,40	1 851 316	
Økologisk svinefôr	1 963	557,49	11 055		2 783	505,93	14 080		2 800	512,02	14 337	
Sum kraftfôr til svin	493 219	373,34	1 841 401		493 542	373,81	1 844 901		490 759	380,16	1 865 653	
Fjærfefôr u. koksidiostatika	434 988	387,59	1 685 975		438 951	386,14	1 694 950		445 051	395,56	1 760 444	
Økologisk fjærfefôr	12 035	564,41	67 927		14 545	593,25	86 288		15 000	603,95	90 593	
Sum kraftfôr til fjørfe	447 023	392,35	1 753 902		453 496	392,78	1 781 238		460 051	402,35	1 851 037	
Hesteþellets (hestefôr)	4 988	592,54	29 555		4 211	593,37	24 987		5 385	606,65	32 668	
Kaninfôr	186	651,90	1 212		181	657,41	1 191		181	661,41	1 197	
Sum kraftfôr, andre husdyr	5 174	594,65	30 767		4 392	596,04	26 178		5 566	608,43	33 865	
Sum kraftfôrbland. ukorr.	1 950 838	373,45	7 285 415		1 965 942	377,83	7 427 824		1 980 889	387,31	7 672 090	
Grøpp av salgskorn	1 467	284,09	4 168		1 543	300,23	4 633		1 543	304,23	4 694	
Sum innkjøpt kraftfôr ukorr.	1 952 305	373,38	7 289 583		1 967 485	377,76	7 432 457		1 982 432	387,24	7 676 784	
Sum innkjøpt kraftfôr korr.	1 952 305	373,38	7 289 583		1 967 485	377,76	7 432 457		1 982 432	387,24	7 676 784	
Rabatter og bonus			-13 584				-14 455				-14 565	
Innkjøpt kraftfôr			7 275 999				7 418 002				7 662 219	

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.3 Annet innkjøpt fôr

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Tilskuddsfôr	13 190	856,46	112 967	13 949	858,40	119 738	13 158	866,98	114 077
Høy, importert	10 963	276,22	30 282	21 423	207,12	44 371	14 940	256,32	38 294
Melkeerstatninger	5 000	3 211,87	160 594	4 938	3 192,94	157 667	5 184	3 254,53	168 715
Pelsdyrfôr	47 100	325,00	153 075	38 000	325,00	123 500	37 000	305,00	112 850
Salt	2 000	313,87	6 277	2 000	386,17	7 723	2 000	296,00	5 920
Organisk våtfôr	24 419	295,80	72 231	27 645	298,07	82 401	28 774	303,62	87 364
Myse	353 185	10,98	38 780	333 126	11,05	36 810	319 753	11,05	35 333
Annet innkjøpt fôr			574 206			572 210			562 553

A Kvantumsenhet: 1000 FEm Prisenhet: Kr/100 FEm

B Kvantumsenhet: 1000 liter Prisenhet: Øre/liter

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.4 Såfrø og planter

	Revidert regnskap 2016				Foreløpig regnskap 2017				Budsjett 2018			
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Innkjøpt såkorn. Hvete	13 570	6,30	85 491	13 643	6,51	88 816	10 068	6,64	66 852			
Innkjøpt såkorn. Rug	706	12,84	9 065	580	13,55	7 859	560	13,54	7 582			
Innkjøpt såkorn. Bygg	25 981	5,64	146 533	25 691	5,92	152 091	30 096	5,99	180 275			
Innkj. såkorn. Havre/bl. korn	15 145	5,69	86 175	13 860	5,97	82 744	13 650	6,01	82 037			
Innkjøpt såkorn. Rughvete	241	7,14	1 721	481	7,12	3 425	285	6,73	1 918			
Sum innkjøpt såkorn	55 643	5,91	328 985	54 255	6,17	334 935	54 659	6,20	338 664			
Oljefrø til modning	46	95,14	4 376	26	95,72	2 489	32	146,20	4 678			
Erter	382	7,87	3 006	329	8,54	2 810	329	8,70	2 862			
Engfrø	2 994	43,21	129 371	3 083	42,71	131 675	2 930	42,80	125 404			
Sum engfrø	2 994	43,21	129 371	3 083	42,71	131 675	2 930	42,80	125 404			
Imp. frø. Førnepe/kålrot	1	314,05	314	1	300,17	300	1	286,00	286			
Sum importert rotvekstfrø	1	314,00	314	1	300,00	300	1	286,00	286			
Importert grønnsakfrø	79	956,29	75 547	76	1 101,12	83 685	82	1 072,72	87 963			
Sum rotvekst- og grønnsakfrø	80		75 861	77		83 985	83		88 249			
Annnet frø, imp. (prydplanter)			25 000			21 000			23 000			
Kjøp settepoteter			73 717			74 110			70 154			
Blomsterløk m.v.			128 981			137 002			132 975			
Planteartikler			270 982			281 027			268 020			
Sum planter			399 963			418 029			400 995			
Sum såfrø/planter (i.tilsk)			1 040 279			1 069 033			1 054 006			
Såfrø og planter			1 040 279			1 069 033			1 054 006			

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.6. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Rensing av såkorn	7 852	80,27	6 303	7 700	81,92	6 308	8 734	80,07	6 993
Ensleringsmidler	11 784	764,94	90 141	11 390	770,91	87 807	11 334	847,58	96 065
Halvbeh.middel. Ammonlakk	368	18,00	6 624	558	18,36	10 245	700	18,72	13 104
Plantevermidler	413 867	11,68	398 536	405 942	12,41	382 207	383 110	12,55	412 453
Frakt. Korn og oljefrø	455 254	21,08	96 073	483 079	22,37	99 117	442 798	22,82	101 047
Frakt. Handelsjødelsl	80 088	22,00	17 619	59 734	23,00	13 759	64 852	24,00	15 564
Frakt. Poteter	185 754	43,58	80 952	171 344	45,31	77 636	176 589	46,22	81 619
Frakt. Bær	7 391	51,97	3 841	7 571	54,03	4 091	6 966	55,11	3 839
Frakt. Blomster	167 346	6,02	100 742	161 301	6,26	100 974	158 048	6,39	100 993
Frakt. Frukt	12 492	49,51	6 185	12 940	51,48	6 662	12 026	52,51	6 315
Sum frakt, Hagebruksprod.			191 720			189 363			192 766
Fiberduk	9 477	0,85	8 055	9 533	0,87	8 294	9 499	0,89	8 454
Fiberduk inkl. inv.avgift	9 477	0,85	8 055	9 533	0,87	8 294	9 499	0,89	8 454
Plastfolie i hagebruket	7 125	1 265,26	9 015	7 057	819,47	5 783	6 915	1 000,11	6 916
Plastfolie i jordbruket	79 838	5 111,02	408 054	74 427	4 874,88	362 823	79 544	5 199,29	413 572
Plastfolie inkl. inv.avgift	86 963	4 795,94	417 069	81 484	4 523,66	368 606	86 459	4 863,44	420 488
Embal./sortering. Grønnsaker	17 651	15,03	265 232	16 655	15,12	251 841	17 140	14,39	246 712
Emballasje. Frukt og bær	24 806	1,71	42 334	25 574	1,74	44 527	24 830	1,82	45 206
Emballasje. Blomster	22 254	2,09	46 495	23 313	2,12	49 446	23 313	2,16	50 435
Sum emballasje. Hagebrukspr.			354 061			345 814			342 353
Torv- og plastpotter	12 012	694,76	8 345	11 833	712,74	8 434	10 540	717,73	7 565
Dyringspotter	76	418,57	31 811	76	433,72	32 963	76	440,41	33 471
Avrenspotet	7 422	0,32	2 375	6 159	0,32	1 971	6 238	0,32	1 996
Sum andre kostn. v/pl.prod.			1 677 072			1 605 245			1 700 399
A Kvantumsenhet: Tonn		Prisenhet: Kr/kg							
B Kvantumsenhet: Kv.indeks		Prisenhet: Pr.ind.frakt							
C Kvantumsenhet: 1000 m2		Prisenhet: Kr/m2							
D Kvantumsenhet: Daa		Prisenhet: Kr/daa							
E Kvantumsenhet: Antcall kart.		Prisenhet: Kr/Kartong							
F Kvantumsenhet: 1000 m3		Prisenhet: Kr/m3							

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 kr	1000 kr	1000 kr	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Andre kostnader	5 220 534	5 220 534	5 249 907	5 249 907	5 435 892	5 435 892

Vedleggstabell 3.7 Vedlikehold

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.
Vedlikehold. Bygninger	82 814	2 172,09	1 798 795	1 814 072	79 612	2 283,48
Vedlikehold. Mask. og redsk.	73 001	551,80	402 820	405 971	68 273	598,80
Vedlikehold. Biler	19 321	776,37	150 002	789,02	17 629	804,80
Sum vedlikehold			2 351 617	2 365 980		2 368 621

Vedleggstabell 3.8 Leasing av maskiner

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Kvantum	Pr.ind. kts.	Kvantum	Pr.ind. kts.	Kvantum	Pr.ind. kts.
Leasing, kapitalstidtel	39 265	400,49	1 572 524	407,83	1 696 328	400,55
Leasing, rentedel	4 324	3,32	143 557	3,25	149 695	3,25
Leasing, effekt finansiering			-155 646		-84 467	
Sum leasing av maskiner			1 560 435		1 761 556	
A. Kvantumsenhet: Mill. kr		Prisenhet: Rentepros.				

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.9 Kapitalslit

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Kapitalslit. Ma./t.u. dr.b.	29 299	400,10	1 172 253	31 606	407,40	1 287 628	33 345	415,50	1 385 485
Kapitalslit. Driftsbygninger	58 545	400,10	2 342 385	59 008	407,40	2 403 986	59 217	415,50	2 460 466
Kapitalslit. Sum driftsb.	87 844	400,10	3 514 638	90 614	407,40	3 691 614	92 562	415,50	3 845 951
Kapitalslit. Maskiner/redsk.	68 394	400,10	2 736 444	67 460	407,40	2 748 320	65 827	415,50	2 735 112
Kapitalslit. Biler	2 957	400,10	118 310	2 746	407,40	111 872	2 553	415,50	106 077
Kapitalslit. Grøfter	6 209	400,05	248 391	6 252	407,39	254 700	6 374	415,54	264 865
Kapitalslit. Hydrotekn. anl.	660	400,05	26 403	701	407,39	28 558	744	415,54	30 916
Kapitalslit. Delsum	166 064	400,10	6 644 186	167 773	407,40	6 835 064	168 060	415,50	6 982 921
Kapitalslit			6 644 186			6 835 064			6 982 921

Vedleggstabell 3.10 Realrente lånt kapital

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr
Nedbetalingslån statsbanker	4 407	2,83	124 718	4 324	2,72	117 613	4 216	2,83	119 313
Nedb.lån andr. lång. f. 1997	54 014	3,18	1 717 645	56 167	3,13	1 758 027	58 065	3,25	1 887 113
Sum nedbetalingslån	58 421	3,15	1 842 363	60 491	3,10	1 875 640	62 281	3,22	2 006 426
Sum rentebærende utlån	58 421	3,15	1 842 363	60 491	3,10	1 875 640	62 281	3,22	2 006 426
Investeringslån LUF	288			218			168		
Rentekostnader lånt kapital	58 709	3,14	1 842 363	60 709	3,09	1 875 640	62 449	3,21	2 006 426
Effekt av finansiering			-2 113 481			-1 113 394			-1 248 980
Realrente lånt kapital			-271 118			762 246			757 446

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.11 Bruttoinvest. Løpende priser

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 kr	Indeks	1000 kr	Indeks	1000 kr	Indeks
Mask. og tekn. utst. dr.byg.	1 910 281	2 172,10	2 190 766	2 133 885	2 122 732	2 283,50
Driftsbygninger	2 756 619	2 172,10	3 161 371	2 230,00	3 063 194	2 813,50
Sum driftsbygninger	4 666 900		5 352 137		5 185 926	
Maskiner og redskaper	2 374 455	551,80	2 518 685	569,20	2 441 691	598,80
Biler	62 000	776,40	62 000	789,00	55 106	54 000
Grøfter	51 010	4 787,00	57 579	4 897,00	68 520	5 015,00
Hydrotekniske anlegg	11 708	4 787,00	11 051	4 897,00	54 116	11 813
Sum avskrivb. bruttoinvest.	7 403 586		8 262 902		7 905 368	
Fulldyrking u. groftkostn.	22 000	7 180,00	22 000	7 371,00	22 000	7 534,00
Sum br.invest.uavskr.jordkap	22 000	7 180,00	22 000	7 371,00	22 000	7 534,00
Sum bruttoinvesteringer	7 561 546		8 425 064		8 071 116	

A Kvantumsenhet: Daa Prisenhet: Kr/daa

Vedleggstabell 3.12 Bruttoinvest. Faste priser

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 kr	Indeks	1000 kr	Indeks	1000 kr	Indeks
Teknisk inst. bygninger	1 910 281	2 172,10	2 190 766	2 230,00	2 122 732	2 283,50
Driftsbygninger	2 756 619	2 172,10	3 161 371	2 230,00	3 063 194	2 813,50
Sum driftsbygninger	4 666 900		5 352 137		5 185 926	
Maskiner og redskaper	2 374 455	551,80	2 518 685	569,20	2 441 691	598,80
Biler	62 000	776,40	62 000	789,00	55 106	54 000
Grøfter	244 185	469,70	281 964	480,50	343 628	492,10
Hydrotekniske anlegg	56 046	469,70	54 116	480,50	52 900	59 236
Sum avskrivbare bruttoinv.	7 403 586		8 262 902		7 905 368	
Fulldyrking	157 960	100,00	162 162	102,66	157 960	104,93
Sum br.inv.i.uavskr.jordkap.	157 960		162 162		157 960	
Sum bruttoinvesteringer	7 561 546		8 196 457		7 612 501	

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.13.1 Bokført kap. etter hist. kost. 1 000 kr

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr
Driftsbygninger	52 489	54 886	54 886	57 532	57 532	57 532
Jord	32 644	32 911	32 911	33 071	33 071	33 071
Grøfter og vamanlegg	1 312	1 357	1 357	1 484	1 484	1 484
Maskiner og redskaper	20 434	21 063	21 063	21 762	21 762	21 762
Biler	636	592	592	554	554	554
Husdyr	11 065	11 298	11 298	11 607	11 607	11 607
Varer i arbeid	10 286	10 364	10 364	10 706	10 706	10 706
Sum bokført kapital	128 866	132 471	132 471	136 716	136 716	136 716
Herav lånt kapital	-58 709	-60 709	-60 709	-62 449	-62 449	-62 449
Egenkapital	70 157	71 762	71 762	74 267	74 267	74 267

Vedleggstabell 3.13.1 Bokført kap. etter prisjustert saldo 1 000 kr

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr
Teknisk inst. bygninger	9 877	10 744	10 744	11 821	11 821	11 821
Driftsbygninger	56 170	57 248	57 248	58 850	58 850	58 850
Sum driftsbygninger	66 047	67 992	67 992	70 671	70 671	70 671
Maskiner og redskaper	25 124	25 015	25 015	25 102	25 102	25 102
Biler	825	783	783	742	742	742
Grøfter	3 854	3 921	3 921	4 027	4 027	4 027
Hydrotekniske anlegg	380	417	417	451	451	451
Sum avskrivbar kapital	96 230	98 128	98 128	100 993	100 993	100 993
Jord	32 644	32 911	32 911	33 071	33 071	33 071
Husdyr	11 065	11 265	11 265	11 582	11 582	11 582
Varer i arbeid	10 286	10 364	10 364	10 706	10 706	10 706
Sum ikke-avskrivbar kapital	53 995	54 540	54 540	55 359	55 359	55 359
Sum kapital	150 225	152 668	152 668	156 352	156 352	156 352
Lånt kapital	-58 709	-60 709	-60 709	-62 449	-62 449	-62 449
Egenkapital	91 516	91 959	91 959	93 903	93 903	93 903

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 3.14.1 Arbeidsforbruk, timeverk

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Ant. j. bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer	Ant. j. bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer	Ant. j. bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer
Timeverk i jordbruket	41 121	2 018,00	83 000	40 394	2 015,00	81 400	39 531	2 016,00	79 700

Vedleggstabell 3.14.2 Arbeidsforbruk, årsverk

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	1 000 timer	Årsverk	1 000 timer	1 000 timer	Årsverk	1 000 timer	Årsverk	1 000 timer	Årsverk
Timeverk i jordbruket	83 000	45 000	81 400	81 400	44 100	79 700	44 100	79 700	43 200

Vedlegg IV

AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

REVIDERT REGNSKAP
2016

FORELØPIG REGNSKAP
2017

BUDSJETT
2018

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 Areal, avling og bruken av avlingen

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Daa	Kg/daa	Tonn	Daa	Kg/daa	Tonn	Daa	Kg/daa	Tonn
Hvete	667 700	463,00	309 145	756 600	527,00	398 728	525 000	485,00	254 625
Rug/roughvete	45 700	505,00	23 079	83 200	505,00	42 016	50 000	510,00	25 500
Bygg	1 375 600	461,00	634 152	1 345 800	421,00	566 582	1 585 000	410,00	649 850
Havre	761 700	471,00	358 761	674 100	420,00	283 122	675 000	426,00	287 550
Sum korn og ertes	2 850 700	464,85	1 325 137	2 859 700	451,25	1 290 448	2 835 000	429,46	1 217 525
Oljefrø	41 500	276,00	11 454	23 700	422,00	10 001	40 000	294,00	11 760
Poteter	119 800	2 927,00	350 655	116 600	2 689,00	313 537	115 000	2 701,00	310 615
Andre grovfôrvekster	90 729	1 937,00	175 742	96 157	1 904,00	183 083	95 000	1 677,00	159 315
Sum åker og hage	3 331 831	559,15	1 862 988	3 314 291	542,22	1 797 069	3 305 000	514,13	1 699 215
Eng, slått	4 216 168	666,00	2 807 968	4 196 643	621,00	2 606 115	4 190 347	657,00	2 753 058
Sum eng	6 504 956	431,67	2 807 968	6 494 415	401,29	2 606 115	6 525 000	421,92	2 753 058
Sum åker og eng	9 836 787	474,85	4 670 956	9 808 706	448,91	4 403 184	9 830 000	452,93	4 452 273
Sum avling			4 670 956			4 403 184			4 452 273

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 FEm	1000 FEm	1000 FEm	1000 FEm	1000 FEm	1000 FEm
Sum korn og ertre	1 269 360	1 251 247	1 251 247	1 170 683	1 170 683	1 170 683
Oljefrø	20 095	17 544	17 544	20 632	20 632	20 632
Poteter	89 258	79 810	79 810	79 066	79 066	79 066
Andre grovførvekster	20 676	21 539	21 539	18 743	18 743	18 743
Andre åker- og hagevekster	8 019	7 635	7 635	7 700	7 700	7 700
Sum åker og hage	1 407 408	1 377 775	1 377 775	1 296 824	1 296 824	1 296 824
Eng, slått	1 811 592	1 681 365	1 681 365	1 776 166	1 776 166	1 776 166
Eng, beite	587 014	527 075	527 075	542 357	542 357	542 357
Sum eng	2 398 606	2 208 440	2 208 440	2 318 523	2 318 523	2 318 523
Halm	4 544	6 492	6 492	7 949	7 949	7 949
Sum åker og eng	3 810 558	3 592 707	3 592 707	3 623 296	3 623 296	3 623 296
Utmarks- og fjellbeite	325 000	311 000	311 000	316 000	316 000	316 000
Sum avling	4 135 558	3 903 707	3 903 707	3 939 296	3 939 296	3 939 296

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Balanse

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn
Hvete	-7 212	-4 307	-4 307	-5 273	-5 273	-5 273
Rug/rughvete	2 792	-410	-410	-508	-508	-508
Bygg	-3 710	-9 974	-9 974	-9 042	-9 042	-9 042
Havre	-3 382	-4 455	-4 455	-4 250	-4 250	-4 250
Sum korn og ertre	-11 512	-19 146	-19 146	-19 073	-19 073	-19 073
Poteter	35 065	31 354	31 354	31 062	31 062	31 062
Andre grovfôrvekster	17 574	18 308	18 308	15 932	15 932	15 932
Sum åker og hage	41 127	30 516	30 516	27 921	27 921	27 921
Eng, slått	172 721	160 640	160 640	169 698	169 698	169 698
Sum eng	172 721	160 640	160 640	169 698	169 698	169 698
Halm	1 772	2 532	2 532	3 100	3 100	3 100
Sum åker og eng	215 620	193 688	193 688	200 719	200 719	200 719
Sum avling	215 620	193 688	193 688	200 719	200 719	200 719

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Salg

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn
Hvete	306 835	395 989	251 491			
Rug/rughvete	19 125	42 000	25 492			
Bygg	625 445	563 829	646 069			
Havre	356 419	281 654	285 739			
Erter	5 160	4 059	4 000			
Sum korn og ertre	1 312 984	1 287 531	1 212 791			
Oljefrø	11 450	10 000	11 760			
Poteter	277 793	243 070	251 734			
Sum åker og hage	1 602 227	1 540 601	1 476 285			
Eng, slått	131 048	129 440	127 535			
Sum eng	131 048	129 440	127 535			
Halm	60	42	30			
Sum åker og eng	1 733 335	1 670 083	1 603 850			
Sum avling	1 733 335	1 670 083	1 603 850			

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Hjemmeforbruk såfrø

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn
Hvete	5 272	3 057	3 057	4 157	4 157	4 157
Rug/rughvete	1 161	410	410	516	516	516
Bygg	3 917	4 774	4 774	4 323	4 323	4 323
Havre	1 474	1 605	1 605	1 811	1 811	1 811
Sum korn og ertre	11 824	9 846	9 846	10 807	10 807	10 807
Poteter	19 108	18 750	18 750	18 750	18 750	18 750
Sum åker og hage	30 932	28 596	28 596	29 557	29 557	29 557
Sum åker og eng	30 932	28 596	28 596	29 557	29 557	29 557
Sum avling	30 932	28 596	28 596	29 557	29 557	29 557

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Hjemmeforbruk mat

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn
Poteter	174	154	154	145	145	145
Sum åker og hage	174	154	154	145	145	145
Sum åker og eng	174	154	154	145	145	145
Sum avling	174	154	154	145	145	145

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 4.1 forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Hjemmeforbruk før

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn
Hvete	4 250	4 250	4 250	4 250	4 250	4 250
Bygg	8 500	8 500	8 500	8 500	8 500	8 500
Havre	4 250	4 250	4 250	4 250	4 250	4 250
Sum korn og ertre	17 000	17 000	17 000	17 000	17 000	17 000
Poteter	18 514	18 514	20 210	20 210	20 210	8 925
Andre grovførvekster	158 168	158 168	164 775	164 775	164 775	143 384
Sum åker og hage	193 682	193 682	201 985	201 985	201 985	169 309
Eng, slått	2 504 199	2 504 199	2 316 035	2 316 035	2 316 035	2 455 825
Sum eng	2 504 199	2 504 199	2 316 035	2 316 035	2 316 035	2 455 825
Halm	15 888	15 888	22 746	22 746	22 746	27 870
Sum åker og eng	2 713 769	2 713 769	2 540 766	2 540 766	2 540 766	2 633 004
Sum avling	2 713 769	2 713 769	2 540 766	2 540 766	2 540 766	2 633 004

Vedleggstabell 4.2 Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1 000 dekar¹

År	Åker og hage				Eng på dyrket jord				I alt		Sum jordbruksareal i drift		
	Korn og erter	Olje-frø	Poteter	Rot-vekster ²	Grønn-fôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift		Natureng	Beite
1959	2 182	..	553	152	114	478	3 479	4 303	561	8 343	763	1 001	10 107
1969	2 447	78	346	91	188	518	3 667	4 049	553	8 269	430	1 164	9 863
1970	2 576	36	335	82	203	445	3 707	3 878	554	8 139	385	1 012	9 536
1971	2 678	19	310	74	203	468	3 753	3 767	543	8 063	290	956	9 308
1972	2 725	21	288	66	192	481	3 773	3 657	521	7 951	253	897	9 101
1973	2 799	38	293	65	194	469	3 858	3 546	496	7 900	251	886	9 037
1974	2 910	36	297	67	210	446	3 966	3 436	530	7 932	229	846	9 007
1975	2 997	49	249	67	242	467	4 071	3 387	460	7 918	235	828	8 981
1976	2 981	60	279	69	259	459	4 107	3 408	432	7 947	238	777	8 962
1977	3 024	51	280	62	272	453	4 142	3 458	403	8 003	236	755	8 994
1978	3 063	48	250	59	281	459	4 160	3 533	373	8 006	250	690	9 006
1979	3 202	53	223	41	291	335	4 146	3 821	390	8 358	296	943	9 597
1980	3 175	58	214	40	312	313	4 111		4 275	8 386	301	894	9 581
1981	3 166	66	216	39	312	330	4 130		4 364	8 494	253	838	9 585
1982	3 212	77	220	47	344	292	4 193		4 428	8 621	235	779	9 635
1983	3 256	75	220	51	345	318	4 264		4 478	8 742	218	746	9 706
1984	3 302	101	216	55	345	295	4 314		4 457	8 771		994	9 765
1985	3 402	79	206	50	368	280	4 385		4 416	8 801	1 000		9 801
1986	3 425	69	187	44	365	271	4 362		4 405	8 767	1 001		9 768
1987	3 442	64	188	39	381	263	4 377		4 389	8 766	1 002		9 768
1988	3 445	63	194	33	385	265	4 386		4 428	8 814	1 024		9 838
1989	3 469	61	194	31	372	278	4 402		4 443	8 846	1 096		9 941

¹⁾ Ekskl. villahager f.o.m. 1979

²⁾ Inkl. förmårgkål 1959-1978

³⁾ Inkl. förmårgkål fra 1979

Vedleggstabell 4.2 forts. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1 000 dekar¹

År	Åker og hage				Andre vekster og brakk	I alt	Eng på dyrket jord		I alt Fulldyrket jord i drift	Natureng		Sum jord- bruksareal i drift
	Korn og Olje- frø	Poteter	Rot- vekster ²	Grønn- fôr ³			Slått + beite	Slått + beite		Slått + beite	Slått + beite	
1990	3 567	52	194	27	251	4 467	4 364	8 830	1 142	8 830	9 972	
1991	3 622	42	184	24	225	4 457	4 383	8 840	1 169	8 840	10 009	
1992	3 591	59	196	23	203	4 450	4 409	8 859	1 206	8 859	10 065	
1993	3 527	87	187	20	152	4 439	4 477	8 916	1 236	8 916	10 152	
1994	3 486	99	176	16	201	4 368	4 568	8 936	1 280	8 936	10 216	
1995	3 381	111	184	16	216	4 324	4 660	8 984	1 303	8 984	10 287	
1996	3 341	77	186	14	223	4 241	4 774	9 015	1 329	9 015	10 344	
1997	3 326	76	184	12	210	4 165	4 888	9 053	1 366	9 053	10 419	
1998	3 356	64	167	11	355	4 156	4 851	9 007	1 487	9 007	10 494	
1999	3 282	64	149	9	308	3 995	4 876	8 871	1 511	8 871	10 383	
2000	3 306	57	151	9	282	3 985	4 856	8 841	1 581	8 841	10 422	
2001	3 281	109	152	9	267	3 997	4 865	8 862	1 605	8 862	10 467	
2002	3 268	110	152		178 ⁵	3 915	4 917	8 832	1 635	8 832	10 466	
2003	3 267	75	146		170	3 854	4 905	8 759	1 644	8 759	10 404	
2004	3 283	68	142		176	3 846	4 892	8 737	1 660	8 737	10 397	
2005	3 252	67	137		155	3 805	4 858	8 663	1 692	8 663	10 354	
2006	3 182	65	141		149	3 731	4 896	8 628	1 717	8 628	10 345	
2007	3 119	62	145		206	3 669	4 906	8 574	1 746	8 574	10 320	
2008	3 090	48	143		197	3 609	4 884	8 494	1 751	8 494	10 245	
2009	3 061	43	138		205	3 566	4 829	8 395	1 748	8 395	10 143	
2010	3 011	59	132		214	3 536	4 766	8 302	1 758	8 302	10 060	
2011	2 988	52	129		205	3 476	4 748	8 224	1 766	8 224	9 989	
2012	2 942	55	127		205	3 434	4 729	8 163	1 765	8 163	9 929	
2013	2 860	35	126		207	3 350	4 757	8 107	1 764	8 107	9 871	
2014	2 838	41	124		211	3 326	4 785	8 111	1 756	8 111	9 868	
2015	2 827	35	118		223	3 303	4 799	8 102	1 759	8 102	9 860	
2016	2 850	42	120		229	3 332	4 750	8 082	1 755	8 082	9 837	
2017*	2 859	24	117		218	3 314	4 732	8 046	1 804	8 046	9 850	
2018**	2 835	40	115		220	3 305	4 725	8 030	1 800	8 030	9 830	

¹⁾ Ekskl. villahager f.o.m. 1979

²⁾ Inkl. förmårgkål 1959–1978

³⁾ Inkl. förmårgkål fra 1979. Inkl. rorvekster til för fra 2002

Vedlegg V
HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

REVIDERT REGNSKAP
2016

FORELØPIG REGNSKAP
2017

BUDSJETT
2018

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET. JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 5.1 Husdyrstatus

	Revidert regnskap 2016			Foreløpig regnskap 2017			Budsjett 2018		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	27 300	9 890,00	269 997	25 500	9 890,00	252 195	28 000	9 890,00	276 920
Kalver < 1 år	288 200	4 180,00	1 204 676	292 300	4 190,00	1 224 737	293 500	4 170,00	1 223 895
Okser > 1 år	106 200	18 020,00	1 913 724	112 000	18 510,00	2 073 120	114 000	18 830,00	2 146 620
Kviger	150 600	11 690,00	1 760 514	156 000	11 940,00	1 862 640	157 300	12 010,00	1 889 173
Melkekyr	226 700	13 020,00	2 951 634	221 200	13 310,00	2 944 172	216 700	13 520,00	2 929 784
Ammekyr	76 100	13 020,00	990 822	83 000	13 310,00	1 104 730	90 000	13 520,00	1 216 800
Sum storfe	847 800	10 405,01	8 821 370	864 500	10 652,86	9 209 399	871 500	10 793,20	9 406 272
Sauer	1 095 100	670,00	733 717	1 129 000	560,00	632 240	1 073 000	670,00	718 910
Geiter	33 500	190,00	6 365	34 300	180,00	6 174	36 200	180,00	6 516
Slaktesvin	431 500	1 510,00	651 565	413 400	1 400,00	578 760	430 000	1 400,00	602 000
Avlssvin over 6 mnd.	92 600	2 430,00	225 018	89 000	2 280,00	202 920	94 200	2 300,00	216 660
Sum svin	524 100	1 672,55	876 583	502 400	1 555,89	781 680	524 200	1 561,73	818 660
Kyllinger	9 740 100	25,99	253 145	10 059 400	25,00	251 485	10 455 200	25,00	261 380
Ender, kalkuner, gjess	25 500	220,00	5 610	17 600	230,00	4 048	15 900	230,00	3 657
Kaniner	1 200	220,00	264	1 300	299	230	1 300	250,00	325
Rev	45 000	850,00	38 250	40 000	800,00	32 000	35 000	760,00	26 600
Mink	160 000	370,00	59 200	155 000	340,00	52 700	155 000	290,00	44 950
Sum pelsdyr	205 000	475,37	97 450	195 000	434,36	84 700	190 000	376,58	71 550
Sum husdyr	12 499 600	885,19	11 064 501	12 829 000	874,75	11 222 220	13 195 300	876,39	11 564 190
Lager reveskinn				60 000	706,00	42 360	20 000	892,00	17 840
Sum pelsdyrskinn				60 000	706,00	42 360	20 000	892,00	17 840
Sum husdyrstatus			11 064 501			11 264 580			11 582 030

Tabell 5.2 Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk. 1 000 liter melk og tonn kjøtt og egg

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjørleslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1988	1 813	27,2	73 772	1 803	23 518	334	739	17 972	2 538	209	90 046	210 931	53 789
1989	1 854	26,6	74 022	1 364	23 072	331	798	19 988	2 592	217	84 099	206 483	51 933
1990	1 854	27,3	80 486	1 307	23 377	331	783	19 816	2 343	230	83 446	212 119	49 750
1991	1 809	25,8	78 094	1 255	22 741	320	857	20 104	2 674	230	85 518	211 793	50 177
1992	1 800	25,8	82 350	1 354	23 306	322	909	22 617	2 510	230	91 249	224 847	50 866
1993	1 794	25,8	81 105	1 887	24 471	323	866	22 749	2 414	260	90 320	224 395	51 300
1994	1 750	24,6	84 849	1 783	25 142	329	823	25 647	2 136	250	91 408	232 367	51 537
1995	1 721	24,8	82 916	1 242	25 211	324	718	28 633	2 282	250	96 063	237 639	49 276
1996	1 698	23,8	84 002	1 083	25 846	313	656	32 425	1 833	250	103 349	249 757	49 296
1997	1 692	23,2	87 082	999	24 564	316	589	33 399	1 430	260	105 454	254 093	48 955
1998	1 680	22,6	89 979	841	23 332	298	618	31 409	1 412	260	106 398	254 547	47 382
1999	1 654	21,7	94 051	1 525	22 946	266	606	36 528	1 616	270	109 250	267 058	47 705
2000	1 566	21,1	88 384	2 477	23 499	257	588	43 091	1 270	270	102 913	262 749	47 786
2001	1 523	20,3	83 438	2 315	24 482	241	636	42 321	1 572	260	108 756	264 021	47 760
2002	1 509	21,3	83 220	2 397	25 145	242	636	46 138	1 787	260	104 018	263 843	47 841
2003	1 524	21,2	83 115	2 173	24 534	240	569	49 382	1 715	260	106 039	268 027	50 239
2004	1 524	21,5	84 440	2 101	26 233	222	533	54 617	2 290	239	113 511	284 207	52 414
2005	1 515	22,1	85 303	2 067	26 096	247	465	56 861	2 065	218	112 818	286 182	50 702
2006	1 504	20,9	85 526	2 116	25 278	297	425	62 894	1 990	197	116 356	295 162	50 815
2007	1 545	20,3	82 566	2 089	23 544	285	383	70 282	2 069	176	117 742	299 136	53 187
2008	1 531	20,3	84 499	1 966	24 246	306	363	84 090	2 061	155	122 706	320 392	56 012
2009	1 505	20,8	83 098	1 684	24 048	269	440	81 145	1 986	134	123 642	316 446	58 916
2010	1 509	20,7	81 873	1 632	24 554	285	414	83 084	2 094	113	128 771	322 820	59 556
2011	1 479	20,3	79 742	1 883	23 498	233	429	84 757	1 851	92	130 797	321 431	58 829
2012	1 535	20,2	75 908	2 125	22 893	260	367	91 190	1 882	71	131 494	324 308	63 682
2013	1 528	19,7	81 252	2 398	23 669	303	293	104 084	1 873	50	127 535	339 584	63 809
2014	1 513	19,4	76 470	2 262	24 267	252	152	106 125	1 759	43	128 839	340 169	67 254
2015	1 540	21,2	77 935	1 737	25 674	247	91	92 551	1 917	40	134 688	334 880	67 393
2016	1 526	21,5	80 139	1 538	26 104	252	70	98 316	2 085	38	137 736	346 278	68 247
2017*	1 498	20,8	83 724	1 474	27 555	298	61	100 962	1 358	41	137 270	352 743	69 891
2018**	1 492	20,9	84 213	1 512	25 993	298	61	102 651	1 750	40	137 797	354 315	70 700

*Foreløpig regnskap

**Budsjett ¹Fom. 2002 avregnes gris uten hode og labb

Vedlegg VI
FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

REVIDERT REGNSKAP
2016

FORELØPIG REGNSKAP
2017

BUDSJETT
2018

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET, JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 6.1 Førtilgang i alt

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Kli/gris no. matk. hvete/rug	4 250	4 384	4 250	4 384	4 250	4 384
Kli/gris no. matk. bygg	8 500	8 362	8 500	8 362	8 500	8 362
Kli/gris no. matk. havre	4 250	3 528	4 250	3 528	4 250	3 528
Sum leiemalt korn og heikorn	17 000	16 274	17 000	16 274	17 000	16 274
Poteter	22 239	5 661	19 645	5 000	12 686	3 229
Andre grovfôrvekster	158 168	18 608	164 775	19 385	143 384	16 869
Silo og rundballer		1 677 642		1 567 281		1 546 580
Gras		4 982		9 269		9 176
Sum saftig fôr		1 706 893		1 600 935		1 575 854
Eng beregnet som høy	2 608 849	1 683 129	2 410 117	1 554 914	2 385 930	1 539 310
Herav silo, rundbal. og gras		-1 682 624		-1 576 551		-1 555 756
Halm	18 024	9 486	19 317	10 167	25 308	13 320
Sum tørt stråfôr		9 991		-11 470		-3 126
Beite på innmark		587 014		527 075		542 357
Utmark og fjellbeite		325 000		311 000		316 000
Fôr fra frukt- og grønnsaksp.		5 000		5 000		5 000
Sum hjemmeprod. planteprod.		2 650 172		2 448 814		2 452 359
Hjelpfôr og kjøkkenavfall		30 419		33 645		34 774
Melk og myse		45 860		44 649		44 142
Sum hjemme produsert fôr		2 726 451		2 527 108		2 531 275
Importert høy	10 963	5 482	21 423	10 712	14 940	7 470
Innkjøpt kraftfôr	1 952 305	1 918 410	1 967 485	1 933 247	1 982 432	1 946 676
Sum førtilgang		4 650 343		4 471 067		4 485 421

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET, JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017. BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 6.2 Førtilgang - kraftfôrforbruk

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Fôrblandinger drøvtyggere	1 005 422	947 689	1 014 512	956 257	1 023 313	964 552
Fôrblandinger svin	493 219	511 177	493 542	511 512	491 059	508 939
Fôrblandinger fjørfe	447 023	453 486	453 496	460 052	460 051	466 702
Fôrblandinger andre husdyr	5 174	4 661	4 392	3 956	5 566	5 014
Sum fôrblend. inkl. leiemalt	1 950 838	1 917 013	1 965 942	1 931 777	1 979 989	1 945 207
Sum innkj. kraftf. i bland.	1 950 838	1 917 013	1 965 942	1 931 777	1 979 989	1 945 207
Grøpp av salgskorn	1 467	1 397	1 543	1 469	1 543	1 469
Sum innkjøpt kraftfôr	1 952 305	1 918 410	1 967 485	1 933 246	1 981 532	1 946 676
Leiemalt korn og helkorn	17 000	16 274	17 000	16 274	17 000	16 274
Sum kr.f.forbr. f.o.m. 1985	1 969 305	1 934 684	1 984 485	1 949 520	1 998 532	1 962 950
Totalt kraftfôrforbruk		1 934 684		1 949 520		1 962 950

TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET, JORDBRUKETS TOTALREGNSKAP 2016 OG 2017, BUDSJETT 2018
 Budsjettnemnda for jordbruket 2018

Vedleggstabell 6.3 Førbehov

	Revidert regnskap 2016		Foreløpig regnskap 2017		Budsjett 2018	
	1000 stykk	Mill. FEm	1000 stykk	Mill. FEm	1000 stykk	Mill. FEm
Melkekyr	222	1 351	216	1 314	212	1 326
Ammekyr	85	231	93	252	100	271
Kviger	160	302	166	313	149	311
Okser > 1 år	106	367	113	388	115	402
Kalver < 1 år	302	324	305	327	307	328
Sum storfe	875	2 575	893	2 594	883	2 638
Hester	27	57	26	54	28	59
Sauer > 1 år	951	323	971	330	953	324
Sauer < 1 år	1 518	258	1 529	260	1 468	250
Sum sauer	2 469	581	2 500	590	2 421	574
Geiter > 1 år	43	21	43	21	44	22
Geiter < 1 år	26	4	25	4	24	3
Sum geiter	69	25	68	25	68	25
Svin	862	609	863	609	858	606
Høns, Vokene	4 353	175	4 482	180	4 522	182
Høns, Livkyllinger		27		27		28
Sum høns	4 353	202	4 482	207	4 522	210
Ender, gless og kylling, mv.		266		270		275
Felsdyr (før i førtilg.)		11		10		10
Sum førbehov		4 326		4 359		4 397

